

2017

Strategia Rozwoju i Promocji
Miasta Puszczykowa

Załącznik do Uchwały Nr 248/17/VII
Rady Miasta Puszczykowa
z dnia 26 września 2017 r.

Na zlecenie:

Urząd Miejski w Puszczykowie

ul. Podleśna 4

62-040 Puszczykowo

tel./fax: 61 898 37 00

e-mail: um@puszczykowo.pl

Redakcja i opracowanie:

Lider Projekt Sp. z o.o.

Al. Marcinkowskiego 1/3

61-745 Poznań

tel.: 61 82 80 811

fax: 61 62 32 257

e-mail: lidersprojekt@lidersprojekt.pl

1. Wstęp

Strategia Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa obejmuje okres do 2030 roku, spójny z horyzontem dokumentów rozwojowych o charakterze globalnym (ONZ)¹. Polska perspektywa rozwoju, określona w Planie na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (którego konkretyzacją jest Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju) również została zawarta w tym okresie.

Jednocześnie Strategia² niniejsza nakłada się na okres obowiązywania aktualnej Strategii Rozwoju Miasta Puszczykowo na lata 2010 – 2020, stanowiąc aktualizację założeń tego dokumentu, dostosowanie do obecnych warunków.

Obecnie obowiązująca strategia ujmuje Puszczykowo jako miasto-ogród i "akcentuje dbałość o środowisko naturalne i zachowanie wysokiej jakości życia w mieście ogrodzie". Nowością było włączenie do dokumentu elementów strategii rozwiązywania problemów społecznych (łącznie z polityką mieszkaniową), stanowiących osobny załącznik.

Od czasu uchwalenia obowiązującej strategii zdiagnozowano nowe uwarunkowania, wśród których należy wymienić:

- zatrzymanie wzrostu liczby ludności Puszczykowa wraz z przyspieszonym procesem starzenia społeczności,
- stagnacja w zakresie wpływów do budżetu miasta z tytułu podatków,
- znaczące zaawansowanie wyposażania miasta w instalacje sieciowe oraz utwardzania dróg,
- zmiany stylu życia, w tym w zakresie mobilności i preferencji mieszkalnych,
- wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz zainteresowania dziedzictwem kulturowym,
- niedobór propozycji spędzania czasu dla młodzieży, mała rola tej grupy w życiu miasta,
- zmiana funkcji lub degradacja wielu znaczących budowli,
- ciągły wzrost znaczenia usług wyspecjalizowanych,
- postępy współpracy i integracji samorządów w ramach Metropolii Poznań.

Jednocześnie znacząca część braków, problemów zdiagnozowanych w toku prac nad dotychczasową strategią w sferach: infrastruktury i warunków życia oraz rozwoju gospodarczego pozostaje aktualna. Wobec tak określonych uwarunkowań, czytelną staje się potrzeba aktualizacji podstawowego dokumentu strategicznego miasta idącej dalej, aniżeli tylko rewizja celów i listy zadań.

Strategia niniejsza, mimo iż tytuł sugeruje złożenie z dwu różnych, odrębnych komponentów, stanowi jeden dokument. Strategia rozwoju stanowi dokument o charakterze ogólnym, którego najważniejszym elementem jest zestaw celów strategicznych. Realizacja tych celów będzie warunkowała osiągnięcie celu głównego polityki strategicznej, jakim jest wizja rozwoju miasta. Programowanie konkretnych celów szczegółowych czy ustalanie zamkniętej listy zadań na tym etapie, z uwagi na duży horyzont czasowy, nie jest zasadne. Poprzez skupienie na przyjętym celu (wizji) i priorytetach, samorząd lokalny nie rezygnuje ze swych ustawowych obowiązków, natomiast porządkuje i wzmacnia starania na rzecz zwiększenia atrakcyjności i konkurencyjności miasta.

¹ http://www.mr.gov.pl/media/32998/Agenda_2030_na_rzecz_zrownowazonego_rozwoju.pdf [dostęp: 3.08.2017 r.]

² Ilekroć w tekście używa się samodzielnego wyrazu „Strategia” (z wielkiej litery), oznacza to niniejszy dokument

Strategia pozwala też ukierunkować wydatki budżetowe przez ustalenie priorytetów. Strategia jest także dokumentem promocyjnym miasta, ma charakter oferty skierowanej do mieszkańców – obecnych i przyszłych, oraz inwestorów, a także gości, w tym turystów. Jest to oferta inwestycji, zaangażowania i współpracy.

Strategia promocji uwzględniająca sposoby komunikacji z mieszkańcami odnosi się do wykonania założeń strategii ogólnej poprzez środki i narzędzia promocyjne, public relations i budowania relacji z mieszkańcami oraz otoczeniem zewnętrznym samorządu miejskiego.

Zakres Strategii Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa obejmuje następujące zasadnicze komponenty:

- Diagnozę strategiczną, opisującą uwarunkowania rozwoju miasta Puszczykowa, uwzględniającą wnioski wypracowane podczas warsztatów strategicznych,
- Analizę stanu realizacji obowiązującej strategii rozwoju miasta,
- Opis spójności dokumentu z lokalnymi, regionalnymi i krajowymi dokumentami strategicznymi, w tym dokumentami będącymi na etapie projektowania,
- Opis wizji rozwoju do roku 2030 i misji Miasta³,
- Opis celów strategicznych, wykorzystujących wskazany potencjał oraz cechy unikatowe miasta Puszczykowa,
- Zestawienie kierunków działań i zadań strategicznych w perspektywie krótkookresowej wraz z ich charakterystyką
- Priorytety rozwoju Miasta Puszczykowa,
- Elementy Strategii Promocji:
 - określenie celów promocji wewnętrznej i zewnętrznej miasta na podstawie analizy oczekiwań mieszkańców oraz potencjału miasta,
 - analiza sposobów komunikacji z mieszkańcami,
- Wdrażanie Strategii, w tym sposób określania zadań strategicznych,
- Tryb i zasady oceny efektywności, monitoring i ewaluacja, w tym zasady rewizji priorytetów.

Spis treści

1.	Wstęp	3
2.	Metodyka opracowania	6
3.	Diagnoza strategiczna	9
4.	Analiza stanu realizacji obowiązującej strategii rozwoju miasta	65
5.	Spójność z innymi dokumentami strategicznymi	65
6.	Wizja rozwoju do roku 2030	69
7.	Cele i zadania strategiczne	72
8.	Priorytety rozwoju miasta	107
9.	Elementy strategii promocji	110
10.	Analiza sposobów komunikacji z mieszkańcami	112
11.	Zasady wdrażania postanowień Strategii Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa	114
12.	Monitoring i ewaluacja Strategii	117

³ Jeśli w tekście używa się wyrazu „Miasto” pisanego z wielkiej litery, oznacza to ujęcie administracyjno-prawne – miasto jako jednostkę samorządu terytorialnego, zwłaszcza w kontekście podejmowania zadań własnych

Spis tabel

Tabela 1 Struktura użytkowania gruntów w Puszczykowie.....	11
Tabela 2 Odsetek powierzchni objętej planami miejscowymi i liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy.	17
Tabela 3 Podstawowe wielkości w zakresie ruchu ludności.	22
Tabela 4 Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku.	25
Tabela 5 Podstawowe charakterystyki zasobów mieszkaniowych w Puszczykowie w latach 2005, 2010-2015.	26
Tabela 6 Liczba i kwoty wypłaconych dodatków mieszkaniowych.	27
Tabela 7 Mieszkania oddane do użytku na 1000 mieszkańców.	28
Tabela 8 Wskaźniki w zakresie czytelnictwa.	33
Tabela 9 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne – wskaźniki.	34
Tabela 10 Frekwencja w wyborach w latach 2009-2015.	34
Tabela 11 Podstawowe wskaźniki w zakresie działalności gospodarczej.....	37
Tabela 12 Podmioty gospodarcze według klas wielkości zatrudnienia w latach 2010-2015.....	37
Tabela 13 Struktura sektorowa podmiotów gospodarczych w Puszczykowie.	38
Tabela 14 Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem w latach 2010-2015.....	40
Tabela 15 Podstawowe dane o finansach Miasta w latach 1995, 2000, 2005, 2010-2015.	41
Tabela 16 Dochody budżetu Miasta w zł na 1 mieszkańca.	42
Tabela 17 Główne pozycje wydatków budżetu Miasta w latach 2010-2015.	43
Tabela 18 Wielkość części oświatowej subwencji ogólnej w latach 2010-2015.	44
Tabela 19 Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia.....	45
Tabela 20 Mieszkania wyposażone w instalacje.	50
Tabela 21 Liczba turystów goszczących w Puszczykowie i udzielonych im noclegów.	54
Tabela 22 Puszczykowo na tle Polski, Wielkopolski i aglomeracji poznańskiej – porównania (cz. I)....	58
Tabela 23 Puszczykowo na tle Polski, Wielkopolski i aglomeracji poznańskiej – porównania (cz. II)...	59
Tabela 24 Puszczykowo na tle Polski, Wielkopolski i aglomeracji poznańskiej – porównania (cz. III)..	60
Tabela 25 Puszczykowo na tle Polski, Wielkopolski i aglomeracji poznańskiej – porównania (cz. IV)..	62
Tabela 26 Puszczykowo na tle Polski, Wielkopolski i aglomeracji poznańskiej – porównania (cz. V)...	63

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Puszczykowa w aglomeracji poznańskiej.	9
Rysunek 2 Struktura użytkowania gruntów w Puszczykowie.....	11
Rysunek 3 Kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta Puszczykowo.	14
Rysunek 4 Pokrycie planami miejscowymi – Puszczykowo i Puszczykowo Stare.....	15
Rysunek 5 Pokrycie planami miejscowymi – Puszczykówko i Niwka.	16
Rysunek 6 Odsetek powierzchni objętej planami miejscowymi i liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy.	17
Rysunek 7 Położenie Puszczykowa na tle obszarów chronionych.	21
Rysunek 8 Podstawowe wielkości w zakresie ruchu ludności.....	22
Rysunek 9 Pochodzenie nowych mieszkańców Puszczykowa (2015 r.).	23
Rysunek 10 Miejscowości docelowe wyprowadzających się z Puszczykowa (2015 r.).	24
Rysunek 11 Wskaźniki obciążenia demograficznego.	25
Rysunek 12 Podstawowe wyniki budownictwa w Puszczykowie w latach 2005, 2010-2015.	28
Rysunek 13 Korzystający z pomocy społecznej.	30

Rysunek 14 Struktura podmiotów gospodarczych według sektorów PKD w 2010 i 2015 r.....	38
Rysunek 15 Podstawowe dane o finansach Miasta w latach 1995, 2000, 2005, 2010-2015.....	41
Rysunek 16 Dochody budżetu Miasta w zł na 1 mieszkańca.	42
Rysunek 17 Liczba bezrobotnych i stopa bezrobocia w latach 2005 - 2015.	46
Rysunek 18 Wielkość ruchu na głównych drogach w Puszczykowie i najbliższej okolicy w 2015 r.	47
Rysunek 19 Schemat linii autobusowych wraz z lokalizacją przystanków.	49
Rysunek 20 Liczba turystów goszczących w Puszczykowie i udzielonych im noclegów.....	54
Rysunek 21 Priorytety Strategii Rozwoju Miasta Puszczykowa	108
Rysunek 22 Dom strategiczny – układ celów i kierunków działań.	110

2. Metodyka opracowania

Materialem wyrazem opracowywanej koncepcji rozwoju obszaru jest stworzenie systemu zarządzania strategicznego, który powinien zachowywać pewien ciąg logiczny rozpoczynający się planowaniem strategicznym (co chcemy zrobić?, co chcemy osiągnąć?), poprzez planowanie operacyjne (jak chcemy tego dokonać? jakimi narzędziami chcemy się posłużyć?) po planowanie bieżące (elastyczne dostosowywanie działań do bieżącej sytuacji w mikro- i makrootoczeniu).

Strategia rozwoju stanowi w tym układzie dokument określający pożądany stan przyszły, stąd zasadniczym, kluczowym elementem dokumentu jest wizja rozwoju miasta w perspektywie roku 2030 oraz misja, określająca zestaw działań do podjęcia przez gminę dla urzeczywistnienia wizji.

Wstępem do dalszego określania metodyki opracowania jest odpowiedź na pytania:

- dla kogo opracowywany jest ten dokument?
- kto jest odpowiedzialny za jego realizację?
- jaki okres obejmuje?
- kto ma być zaangażowany w opracowanie dokumentu?

Adresatami Strategii są nie tylko obecni mieszkańcy Puszczykowa, ale praktycznie wszyscy uczestnicy życia społeczno-gospodarczego miasta, zatem cała wspólnota powinna się identyfikować z jej zapisami.

Odpowiedzialnym za realizację zapisów Strategii jest samorząd lokalny, a konkretnie organy tego samorządu – Rada Miasta oraz Burmistrz oraz podległe Burmistrzowi jednostki. W dokumencie nie powinny być więc zapisywane cele, za których realizację będą odpowiadać inne jednostki niż tylko gminne, na podstawie posiadanych kompetencji.

Za horyzont czasowy Strategii przyjmuje się rok 2030. Jest to zatem dokument zawierający cele długookresowe. Takie podejście narzuca określony typ kreowania celów strategicznych oraz zadań strategicznych. W przypadku długookresowego planowania nie jest możliwe zbyt szczegółowe określanie zadań w okresie dłuższym niż kilka lat. Zadania będą więc tak sformułowane, aby na ich podstawie można było tworzyć projekty z określonym czasem realizacji, środkami, zasobami i konkretnymi działaniami inwestycyjnymi lub/i procesowymi. Jednak w Strategii zostanie jedynie zapisany sposób formułowania projektów i zarządzania nimi. Strategia stanowi więc swoisty program operacyjny rozwoju miasta, który będzie konkretyzowany w poszczególnych, maksymalnie kilkuletnich okresach realizacji. Strategia nawiązuje w ten sposób do modelu planowania kroczącego.

Prace nad Strategią prowadzono zasadniczo w I półroczu 2017 r. Proces powstawania dokumentu był wysoce uspołeczniony, w oparciu o Metodę Aktywnego Planowania Strategicznego (MAPS). Istotą

MAPS jest założenie, że informacje i wiedza potrzebne do opracowania strategii są wprawdzie dostępne, ale poszczególne ich elementy są nieuporządkowane i rozproszone wśród różnych instytucji i środowisk lokalnych. Poprzez konsultacje, między innymi w formie wywiadów pogłębionych i warsztatów strategicznych wiedza była zapisywana i porządkowana do układu celów strategicznych. Zadaniem ekspertów zewnętrznych było moderowanie warsztatów, prowadzenie analiz strategicznych, organizowanie konsultacji społecznych z innymi środowiskami, formalizowanie prac i formułowanie konkretnych zapisów z uwzględnieniem własnego doświadczenia i wiedzy. Metodyka opracowania Strategii została dostosowana do specyfiki małej, aktywnej społeczności lokalnej, jaką stanowią mieszkańcy Puszczykowa oraz inni uczestnicy tutejszego życia społeczno-gospodarczego.

W dniach 9 – 31 maja 2017 r. odbyło się 8 spotkań warsztatowych, dedykowanych poszczególnym obszarom strategicznym, którymi były:

- nowoczesność, kreatywność, nowe technologie,
- sport, turystyka, rekreacja,
- promocja,
- zdrowie i rehabilitacja.

Każdego z wymienionych tematów dotyczyły 2 spotkania. Podstawą I tury spotkań była diagnoza strategiczna – warsztaty miały służyć weryfikacji wstępnie wypracowanej wersji, wskazaniu potencjałów i szans oraz deficytów i zagrożeń rozwoju. II tura miała służyć weryfikacji zaproponowanej wizji rozwoju miasta i wypracowania celów, a także zaproponowaniu zadań strategicznych. W warsztatach brali udział reprezentanci organizacji pozarządowych, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele samorządu, a także zwykli mieszkańcy – wszyscy chętni.

Osobne spotkanie było dedykowane młodzieży.

W dniu 11 lipca 2017 r. odbyło się wspólne posiedzenie komisji Rady Miasta, dotyczące podsumowania warsztatów strategicznych i dyskusję nad zapisami Strategii Rozwoju Miasta i Strategii Promocji Miasta. 20 lipca odbyły się także konsultacje z przedstawicielami Urzędu Miejskiego w celu zweryfikowania stanu realizacji obowiązującej strategii.

Przyjęto sposób formułowania celów i zadań strategicznych od ogółu do szczegółu, stąd prace nad częścią postulatywną zaczęto od zaproponowania misji.

W toku warsztatów strategicznych ujawnił się wyraźny nurt wypowiedzi akcentujących unikalny charakter miasta, powstały z połączenia walorów środowiska naturalnego (którego symbolami są lasy Wielkopolskiego Parku Narodowego, rzeka Warta) oraz dziedzictwa kulturowego (willowy charakter zabudowy miasta, tradycje podpoznańskiego letniska, zasiedziąca, zamożna społeczność). Tego rodzaju cechy miasta należało więc potraktować jako kapitał i punkt wyjścia do dalszych prac. Cele formułowano więc metodą eksploracyjną, a nie antycypacyjną. Oznacza to założenie, iż strategia opiera się na diagnozie stanów z przeszłości i teraźniejszości oraz formułowaniu celów jako skutków przewidywanych zmian tych stanów. Starano się sugerować takie rozwiązania, które wpiszą się w unikalny charakter miasta tak, aby proponowane zmiany miały charakter ewolucyjny, a nie rewolucyjny, dotyczyły bardziej funkcjonowania miasta, aniżeli formy. Dotyczy to szczególnie spraw związanych z zagospodarowaniem terenu, w tym zmianami funkcji poszczególnych obszarów czy rozwojem zabudowy. Starano się oczywiście zharmonizować zapisy Strategii z równoległe sporządzanym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Puszczykowo, ostatecznie jednak Strategia, z racji swej specyfiki, skupia się na zapisach niemających

konkretnego odniesienia przestrzennego. Zakres zadań w zakresie infrastruktury ogranicza się w praktyce do listy wypracowanej w trakcie warsztatów oraz uzupełnionej przez Urząd Miasta.

Innymi formami uspołecznienia procesu planowania strategicznego były badania ankietowe i wywiady pogłębione. Badania ankietowe zostały wykonane metodą PAPI (Paper and Pencil Interview) przez Wykonawcę na próbie 200 mieszkańców (w tym 108 kobiet i 92 mężczyzn). Badania przeprowadzono techniką wywiadu kwestionariuszowego z wykorzystaniem papierowej ankiety w terenie - na ulicach miasta. Pytania odczytywały respondentom osoby ankietujące, rejestrując uzyskane odpowiedzi.

W ankietach przeważały pytania o charakterze ilościowym, umożliwiające szybkie kodowanie, pojawiły się jednak także pytania otwarte o charakterze jakościowym.

Dobór respondentów był oparty na dostępności badanych - respondenci byli przez ankierów zatrzymywani na ulicy. Był to zatem dobór nielosowy. W celu podwyższenia reprezentatywności badania dokonano uprzedniego podział kwotowego respondentów według płci, wieku i wykształcenia, zgodnie ze strukturą ludności Miasta. Ankietyzacja prowadzona była w dwóch przedziałach czasowych - do godziny 15 i po 15, aby umożliwić udział w badaniach różnym grupom społecznym.

Wywiady pogłębione (IDI) jako kategoria badań jakościowych polegają na rozmowie w cztery osoby badacza i celowo dobranych osób, których opinia jest istotna dla poznania opinii publicznej na wybrane tematy. Wywiady takie prowadzone są według ustalonego scenariusza, jego celem jest poznanie pogłębionej opinii na interesujące prowadzącego tematy. Wywiady przeprowadzono w dniach od 14 do 17 lutego 2017 r. Przeprowadzono 11 wywiadów z przedstawicielami stowarzyszeń i organizacji społecznych, jak również 9 rozmów z przedstawicielami lokalnych przedsiębiorstw.

3. Diagnoza strategiczna

Dane, o ile nie podano inaczej, zaczerpnięte zostały z Banku Danych Lokalnych GUS według stanu na koniec 2015 r.

Wiadomości ogólne. Położenie i warunki naturalne

Puszczykowo jest niespełna 10-tysięcznym miastem położonym w środkowej części województwa wielkopolskiego, w powiecie poznańskim, 15 km na południe od Poznania. Zajmuje powierzchnię 16,39 km² i graniczy z:

- od północy i północno-zachodu – z gminą Komorniki,
- od zachodu – z gminą Stęszew,
- z pozostałych stron – z gminą Mosina (od południa bezpośrednio z miastem Mosina).

RYSUNEK 1 POŁOŻENIE PUSZCZYKOWA W AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ.

Źródło: opracowanie własne.

Tereny leśne otaczające zabudowę miasta od strony wschodniej, północnej i zachodniej znajdują się w obrębie Wielkopolskiego Parku Narodowego. Wschodnim skrajem Puszczykowa płynie Warta. Południowa część miasta jest odwadniana do Kanału Mosińskiego, łączącego środkową Obrę z Wartą. Przez teren miasta przebiega droga wojewódzka nr 430 relacji Poznań-Mosina oraz magistralna linia kolejowa Poznań-Wrocław. Obie trasy zapewniają połączenia na osi północ-południe w relacjach lokalnych, a poprzez skomunikowania w Poznaniu (droga nr 430 z autostradą A2 i drogami ekspresowymi, linia kolejowa przez dworzec Poznań Główny) także we wszystkich kierunkach, w relacjach krajowych i międzynarodowych. Południową część obrębu Niwka przecina droga

województwa nr 431 relacji Stęszew - Mosina – Kórnik, zapewniająca połączenie z drogami krajowymi nr 5 i 11, które przebiegają odpowiednio 8 i 14 km od Puszczykowa (w linii prostej).

Tak więc mimo położenia nieco na uboczu od głównych dróg Puszczykowo można uznać za miasto dobrze dostępne i skomunikowane.

Puszczykowo powstało z połączenia 4 osad: właściwego Puszczykowa, przylegającego od południa Puszczykówka, leżącej dalej na południe Niwki, oraz położonego na zachodzie, na wysoczyźnie morenowej Starego Puszczykowa. Z czasem granice między Puszczykowem i Puszczykówkiem oraz Puszczykówkiem i Niwką uległy zatarciu.

Puszczykowo jest położone w obrębie dwóch mezoregionów fizjograficznych, które wyodrębniają się w krajobrazie. Są to:

- Poznański Przełom Warty, stanowiący dolinę rzeczną wraz z terasami (zalewową, niską i średnią) wciętą 30-50 m pomiędzy otaczające wysoczyzny. Dolina stanowi obszar niemal równinny, pokryty słabymi, piaszczystymi glebami. W obrębie tej jednostki krajobrazowej, na terasach nadzalewowych, w otoczeniu naturalnych siedlisk, jakie stanowią bory sosnowe i mieszane, rozwinęła się zasadnicza część miasta.

- Wysoczyzna Poznańska, stanowiąca wysoczyznę morenową, falistą i pagórkowatą, zbudowaną z glin przewarstwionych piaskami, na których wytworzyła się mozaika gleb. Krawędź wysoczyzny, ze spadkami dochodzącymi do 20% rozcięta jest licznymi dolinkami, u wylotu których wytworzyły się stożki nasypowe. Taka budowa i konfiguracja terenu umożliwia rozwój bardziej żyznych siedlisk roślinnych (borów i lasów mieszanych), lecz utrudnia rozwój infrastruktury.

Na obszarze terasy niskiej, gdzie rozwinęło się Puszczykowo, wody podziemne (podskórne) zalegają płytko (1-3 m p.p.t.), a ich lustro związane jest z poziomem wody w Warcie. Pod powierzchnią terasy średniej, gdzie leżą zabudowania Puszczykówka, wody podziemne zalegają niżej, poniżej poziomu posadowienia fundamentów większości budynków (więcej niż 3 m p.p.t.). W wyniku wybudowania zbiornika „Jeziorsko” w środkowym biegu Warty zabudowania miasta nie są zagrożone powodzią.

Na wysoczyźnie wody podziemne zalegają bardzo głęboko (10-25 m p.p.t.), w przewarstwieniach piasków.

Część Puszczykowa (703,3 ha, dotyczy to głównie terenów lasów) znajduje się w Wielkopolskim Parku Narodowym. Pozostała część miasta pozostaje w granicach otuliny WPN. Więcej na ten temat zawiera opis stanu i ochrony środowiska.

Puszczykowo cechują wszechstronne związki z Poznaniem⁴. Związki te wykraczają daleko poza przynależność administracyjną. Z jednej strony Poznań, jako ośrodek metropolitalny, jest dla wielu mieszkańców Puszczykowa miejscem codziennej pracy oraz nauki i świadczenia usług wyższego rzędu. Z drugiej – Puszczykowo ukształtowało się jako miejsce rekreacji codziennej i weekendowej dla mieszkańców Poznania, z uwagi na bliskość i dobrą dostępność oraz opisane powyżej walory przyrodniczo-krajobrazowe.

Użytkowanie gruntów, zagospodarowanie przestrzenne

Puszczykowo zajmuje obszar 1642 ha (16,4 km²). W strukturze użytkowania gruntów dominują lasy i grunty zadrzewione i zakrzewione, które obejmują niemal połowę powierzchni miasta. Dopiero kolejne miejsca zajmują tereny zabudowane i zurbanizowane, których większość stanowią tereny

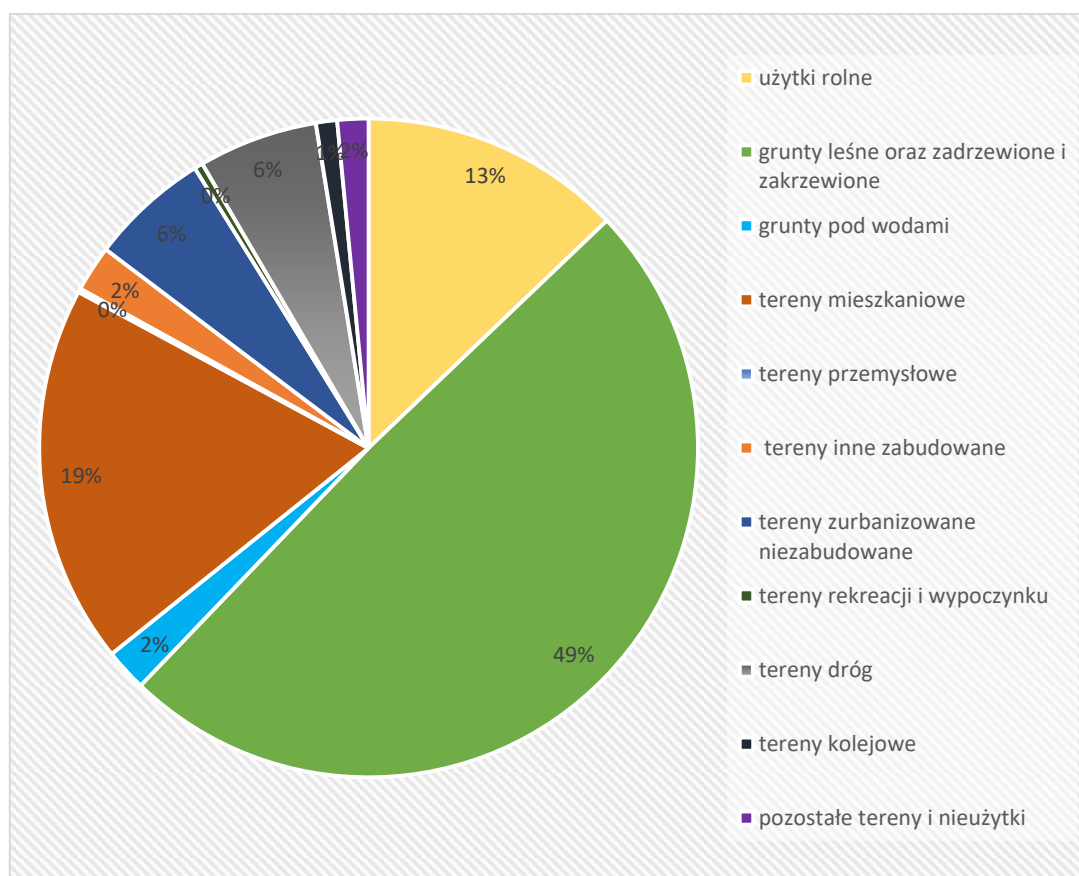
⁴ Por. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Puszczykowo. <http://www.Puszczykowo.pl/application/files/9014/7466/5471/35a-studium-tekst.pdf> [dostęp: 11.02.2017 r.]

mieszkańciowe. Poza tym większe powierzchnie obejmują tereny rolne i komunikacji (drogowe, kolejowe). Szczegółową strukturę przedstawia poniższa tabela i wykres.

TABELA 1 STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW W PUSZCZYKOWIE.

Wyszczególnienie	Razem w ha	Wyszczególnienie	Razem w ha
Użytki rolne, w tym:	234	Tereny zabudowane i zurbanizowane, w tym:	572
grunty orne	143	Tereny mieszkaniowe	310
łąki trwałe	28	Tereny przemysłowe	3
pastwiska	22	Tereny inne zabudowane	39
grunty rolne zabudowane	2	Tereny zurbanizowane niezabudowane	92
grunty pod rowami	5	Tereny rekreacji i wypoczynku	13
Wody płynące (rzeki)	33	Tereny komunikacyjne - drogi	99
Wody stojące	1	Tereny komunikacyjne - kolejowe	16
Lasy i grunty zadrzewione i zakrzewione	811	Nie użytki	22
		Użytki ekologiczne	1
		Tereny różne	2
		Razem	1642

RYСУNEK 2 STRUKTURA UŻYTKOWANIA GRUNTÓW W PUSZCZYKOWIE.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Puszczykowo to popularna miejscowość letniskowa, której szczególny rozwój datuje się na przełom XIX i XX wieku oraz dwudziestolecie międzywojenne. Symbolem Puszczykowa stały się okazałe, różne stylowo wille, a w okresie Drugiej Rzeczypospolitej dworki na dużych działkach, tonące w zieleni majestatycznych drzew ogrodowych lub oświetlone sosnowymi lasami (fot. 1). Na obszarze działek zabudowanych w latach międzywojennych i niedługo po II wojnie światowej zachowało się wiele cennych drzewostanów, nieraz cenne okazy drzew, a wzdłuż ulic – aleje drzew. Wzdłuż ulicy Lipowej rosną lipy, wzdłuż Kwiatowej – lipy i jawory, przy Cienistej lipy, klony, jesiony (fot. 2), przy Źródlanej – klony. Wysoki drzewostan w rejonie ulic Podleśnej, Klonowej, Kwiatowej, Cienistej, Miodowej, Lipowej i Źródlanej tworzy widokową dominantę tego obszaru Puszczykowa. Podobny klimat wprowadzają zadrzewienia wzdłuż ulic W. Reymonta czy Wiązowej na terenie historycznego Puszczykówka.

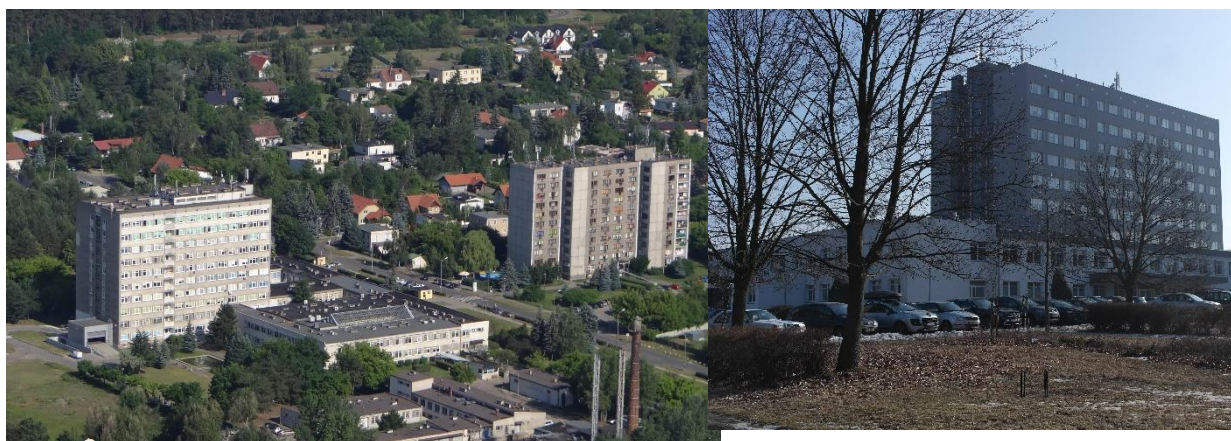
FOT. 1-2. KLIMAT DAWNEGO PUSZCZYKOWA - PAŁAC ŚLUBÓW, ALEJA WZDŁUŻ ULICY CIENISTEJ.

Fot. M. Krzyżański.

Puszczykowo w wielu miejscach nie przypomina jednak letniska. Jako przykład można wskazać budynek szpitala i sąsiedniego bloku – dawnego hotelu pielęgniarek (fot. 3, 4). Są to obiekty przeskalowane, dysharmonizujące, a w dodatku powodujące (w obecnym stanie prawnym) perspektywę budowy dalszych budynków wielkoskalowych. Ale można też wskazać wiele przypadków zabudowy indywidualnej oraz obiektów produkcyjnych i usługowych, które, zwłaszcza przez znaczne zwiększenie skali budynków czy intensyfikację zagospodarowania spowodowały problemy przestrzenne. Problemem jest też możliwość zagospodarowania i wykorzystania obiektów opustoszałych (fot. 5), niektóre z nich to zabytki.

FOT. 3-5. ZABUDOWA DYSHARMONIZUJĄCA W PUSZCZYKOWIE – SZPITAL, BLOK PRZY SZPITALU, OBIEKTY PRZY UL. NIEPODLEGŁOŚCI.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania⁵ Fot. 3,5 własne. pochodzi z 1998 r.⁵. Zapisy studium nie spełniają aktu Fot. 4 Urząd Miejski w Puszczykowie wpracowanych zasad sztuki planistycznej. Nie ustalono między innymi, czy planowane jest, czy nie, a także, jaką jakość ma rysunek studium, wciąż pozwalający na ustalanie kierunków rozwoju przestrzennego miasta⁶.

W studium podkreślono wiodące znaczenie uwarunkowań przyrodniczych dla rozwoju Puszczykowa. Wymienia się duży potencjał przyrodniczo-krajoznawczy, zadowalający stan jakości środowiska, położenie w obszarze węzłowym o znaczeniu międzynarodowym (biocentrum) oraz tradycje letniska podmiejskiego i istniejące zainwestowanie turystyczne. Większość tych zapisów pozostaje aktualna, przy czym stan środowiska oraz tradycje i zagospodarowanie turystyczne wymagają odpowiednich zabiegów, jeśli mają dalej decydować o obliczu miasta

Uzupełniają je korzyści wynikające z ponadgminnego systemu komunikacyjnego: położenie przy linii kolejowej z Poznania do Wrocławia, w bliskości (wówczas projektowanego) węzła na autostradzie A2 oraz nad szlakiem wodnym Warty.

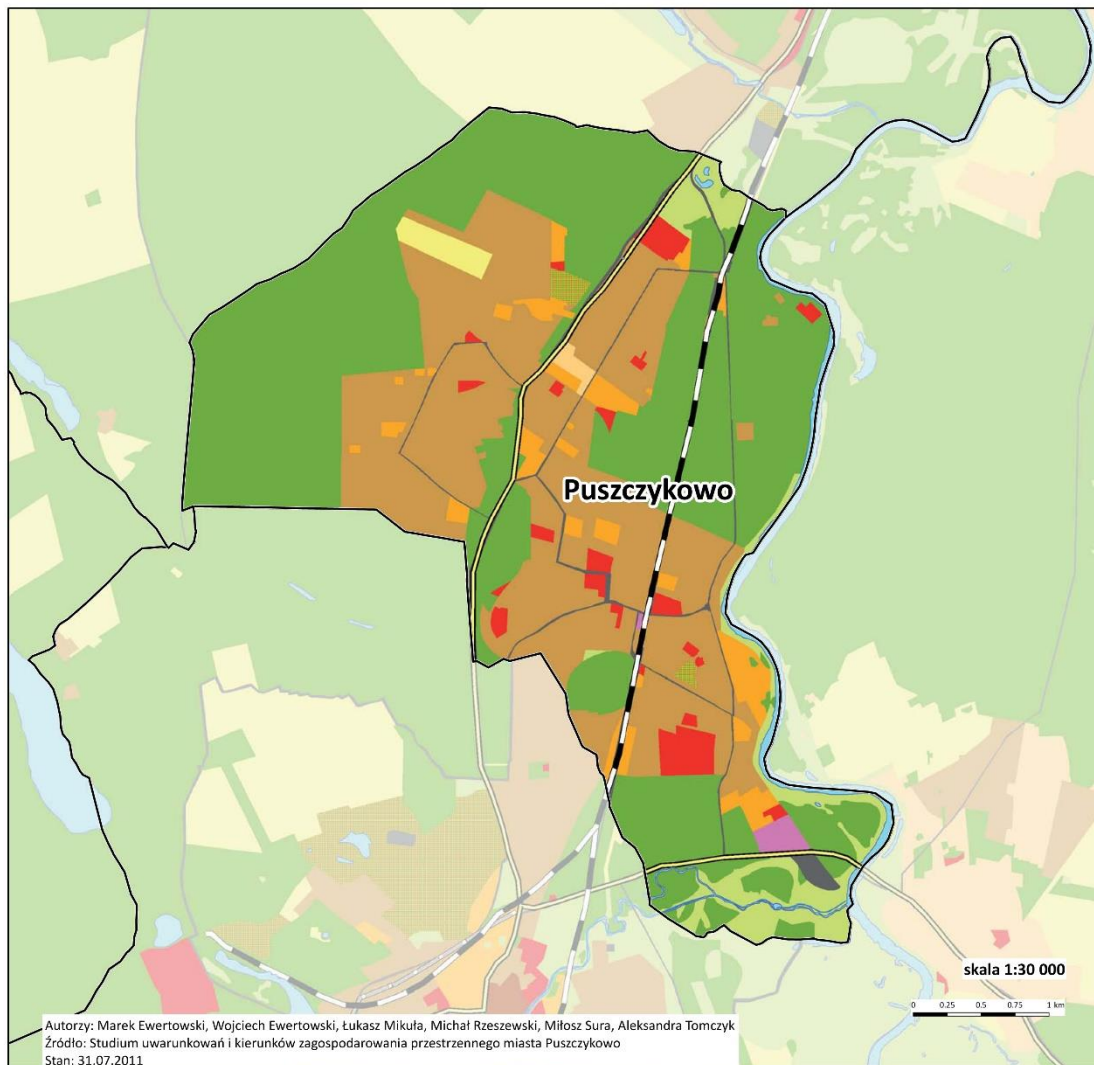
Jako funkcje wiodące na terenie miasta uznano mieszkalnictwo niskiej intensywności z zapewnieniem wysokiego poziomu usług dla mieszkańców oraz możliwości prowadzenia nieuciążliwej działalności gospodarczej. Działalność taką określono jako nie zanieczyszczającą powietrza, wody i powierzchni ziemi, nie powodującą hałasu i wibracji, i nie generującą znacznego ruchu samochodowego. Działalnością taką mogą być różnorakie usługi, zwłaszcza specjalistyczne (projektowe, doradcze, lekarskie) oraz drobna wytwórczość i rzemiosło. Uzupełniać tę funkcję ma obsługa rekreacji, wypoczynku i turystyki. Z uwagi na sąsiedztwo cennych przyrodniczo i chronionych prawem obszarów Wielkopolskiego Parku Narodowego wskazano zdecydowane limitowanie ekspansji przestrzennej zabudowy na terenie Puszczykowa.

Z uwagi na powyższe nie wskazano w Puszczykowie oddzielnych stref rozwoju gospodarczego. Kierunki zagospodarowania przestrzennego wskazane w obowiązującym studium Puszczykowa przedstawia poniższa rycina.

⁵ Przyjęte zostało 15 czerwca 1998 r. Studium uwarunkowań... op. cit.

⁶ Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań
<http://planowanie.metropoliapoznan.home.pl/planowanie/dokumenty/> [dostęp: 25.02.2017 r.]

RYSUNEK 3 KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PUSZCZYKOWO.

tereny zabudowy śródmiejskiej	tereny o podstawowej funkcji usług sportu i rekreacji	tereny leśne i do zalesienia
tereny o podstawowej funkcji mieszkaniowej	tereny inwestycyjne bez zdefiniowanej funkcji	tereny rolne
tereny mieszkaniowo-usługowe	tereny lotnisk z dopuszczoną funkcją usługową	pozostałe tereny otwarte
tereny o podstawowej funkcji przemysłowej	tereny górnicze	wody śródlądowe
tereny aktywizacji gospodarczej	tereny infrastruktury technicznej	planowane drogi
tereny o podstawowej funkcji usługowej	tereny zamknięte	granice gmin
		granice powiatów

Źródło: Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, 2012, Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań.

Aktualnie sporządzane jest nowe studium. W projekcie przewiduje się:

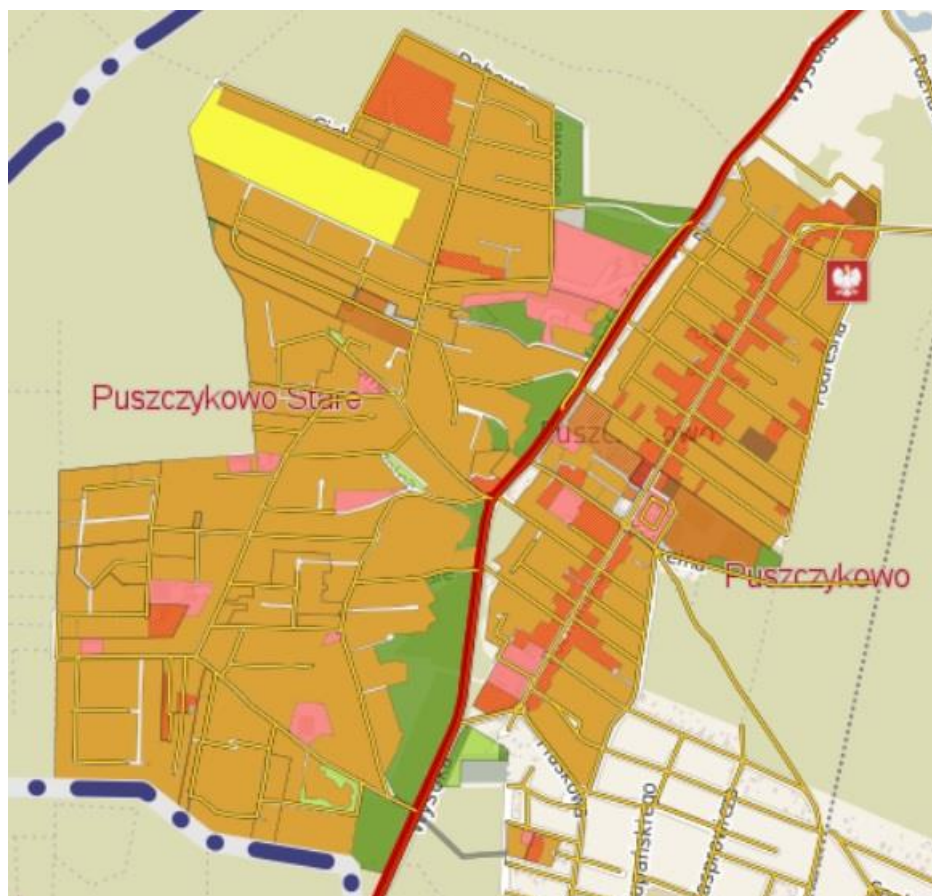
- zachowania zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej jako wiodącej,
- ograniczenie handlu wielkopowierzchniowego i zabudowy zblokowanej,
- możliwość rozbudowy drogi woj. nr 430 do czterech pasów bądź dalsze ograniczenie dostępności z dróg podporządkowanych.

Powierzchnia objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wzrosła z 392 ha w 2010 r. (24,3% powierzchni miasta) do 574 ha w 2015 r. (35%). Aby mieć właściwy obraz, należy

odnieść powierzchnię pokrytą planami do powierzchni zainwestowanej. Plany obejmują obszary Puszczykowa Starego i Puszczykowa (właściwego) do ronda przy cmentarzu oraz część Niwki od Stajni Niwka do południowej granicy Miasta. W pozostałej części Puszczykowa (zwł. Puszczykówka) i Niwki planami objęte są niewielkie fragmenty terenów.

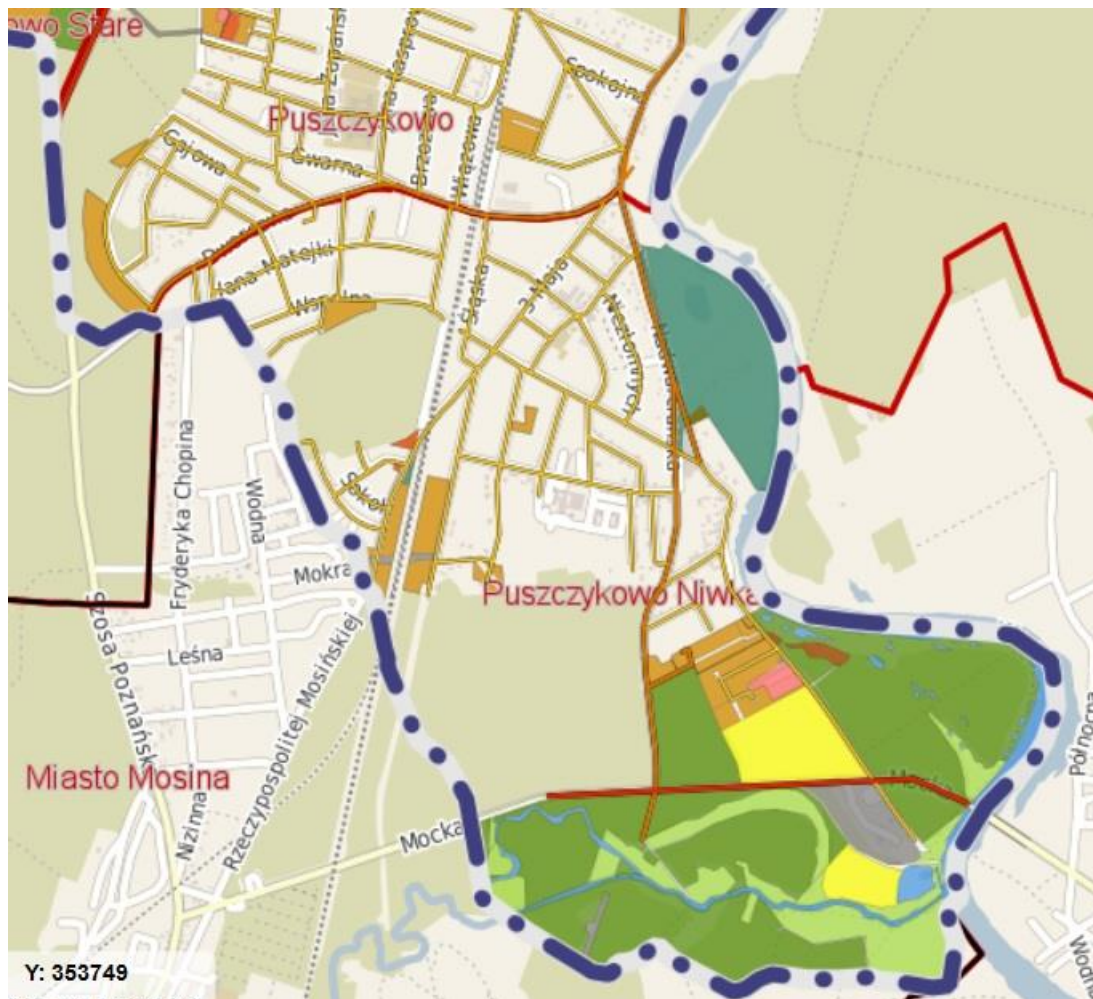
394 ha zajmują plany uchwalone pod rządami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, a więc niespełniające późniejszych wymogów dotyczących kształtowania ładu przestrzennego, jak i współczesnych wymogów dotyczących ochrony środowiska. Stan taki otwiera pola do deformacji zabudowy istniejącej. Dotyczy to w przeważającym zakresie Puszczykowa Starego, zaś Puszczykowo jest objęte planami uchwalonymi już na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Znaczna część terenów objętych planami podlega obecnie procedurom zmian.

RYSUNEK 4 POKRYCIE PLANAMI MIEJSCOWYMI – PUSZCZYKOWO I PUSZCZYKOWO STARE.

Źródło: opracowanie własne na podstawie serwisu <http://Puszczykowo.e-mapa.net/> [dostęp: 15.02.2017 r.]

RYСУNEK 5 POKRYCIE PLANAMI MIEJSCOWYMI – PUSZCZYKÓWKO I NIWKA.

	Tereny budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego		Teren zieleni krajobrazowej, lasów i wód powierzchniowych częściowo w obszarze bezpośredniego zagrożenia powodzią
	Teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej lub usługowej		Tereny usług turystyki, rekreacji i wypoczynku
	Zabudowa o funkcji usługowej		Tereny infrastruktury technicznej
	Zieleni typu leśnego i leśnoparkowego		Łąki
	Tereny rolne pozbawione możliwości zabudowy		

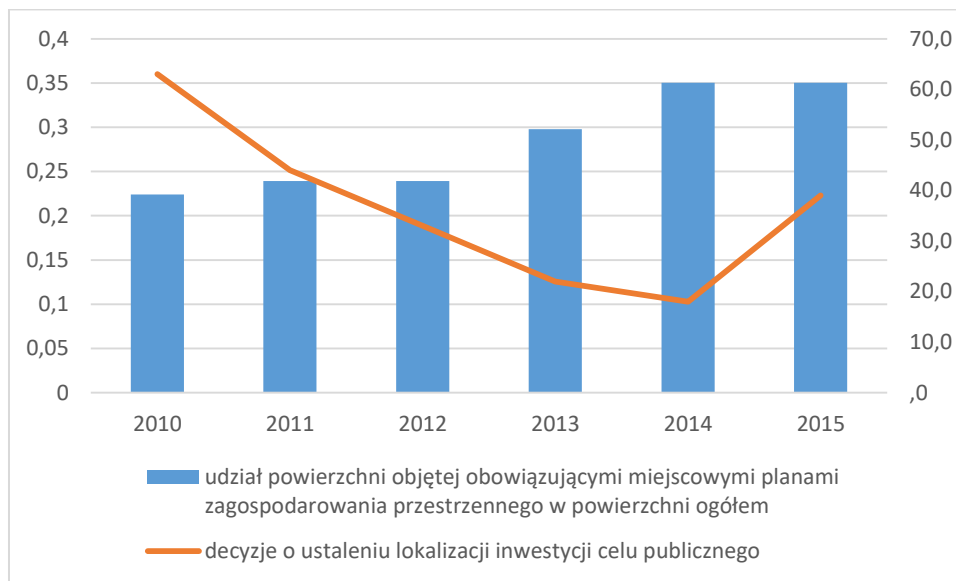
Źródło: opracowanie własne na podstawie serwisu <http://Puszczykowo.e-mapa.net/> [dostęp: 19.08.2017 r.]

W ostatnich latach, mimo sukcesywnego uchwalania nowych planów, ponownie zwiększyła się, spadająca od kilku lat liczba wydawanych decyzji o warunkach zabudowy, w tym dla budownictwa jednorodzinnego. Świadczy to o pewnej rozbieżności polityki przestrzennej i rzeczywistego ruchu budowlanego. Odpowiednie liczby przedstawia tabela 2 i rysunek 6.

TABELA 2 ODSETEK POWIERZCHNI OBJĘTEJ PLANAMI MIEJSCOWYMI I LICZBA WYDANYCH DECYZJI O WARUNKACH ZABUDOWY.

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem	22,4%	23,9%	23,9%	29,8%	35,0%	35,0%
decyzje o warunkach zabudowy	63	44	33	22	18	39

RYСУNEK 6 ODSETEK POWIERZCHNI OBJĘTEJ PLANAMI MIEJSCOWYMI I LICZBA WYDANYCH DECYZJI O WARUNKACH ZABUDOWY.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wybudowano nowe centrum handlowe miasta – Rynek (fot. 6). Powstała w ten sposób możliwość rozwoju nowych usług. Charakter tych usług określony jest w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i jest sukcesywnie realizowany – wyjątkiem jest powstanie sklepu dyskontowego zamiast wcześniej projektowanego hotelu – wbrew negatywnemu stanowisku miasta. Tam jednak, gdzie nie obowiązuje plan miejscowy, możliwości wpływu władz samorządowych na profil funkcjonalny zagospodarowania terenu, w tym powstawanie placówek usługowych, są znacznie mniejsze.

FOT. 6-7. PUSZCZYKOWSKI RYNEK – NA PIERWSZYM PLANIE BIBLIOTEKA MIEJSKA IM. MAŁGORZATY MUSIEROWICZ – CENTRUM ANIMACJI KULTURY / TYPOWY KRAJOBRAZ MIEJSKI W PUSZCZYKOWIE – DZIAŁKA KOŚCIOŁA PW. MATKI BOSKIEJ WNIEBOWZIĘTEJ, W TLE SPORTOTEKA I ZABUDOWA RYNKU.

Fot. własne.

Puszczykowo jest postrzegane jako bardzo atrakcyjne miejsce zamieszkania, zarówno przez mieszkańców, jak i osoby zainteresowane zakupem działek rezydencjonalnych w okolicach Poznania. Atrakcyjne położenie w sąsiedztwie wspaniałych lasów i w bliskości Poznania to ogromne i niezmiennie poszukiwane atuty. Potwierdzają to ceny tutejszych działek budowlanych. Jednocześnie w granicach miasta nie ma zbyt wiele terenów umożliwiających rozwój. Z tego powodu obserwuje się zjawisko dzielenia działek na mniejsze parcele, wznoszenie budynków szeregowych. Podejmuje się próby wprowadzania zabudowy wielorodzinnej, które, przy protestach mieszkańców, odrzucane są przez miasto.

Działalność rolnicza ma w Puszczykowie niewielkie i malejące znaczenie z uwagi na wspomnianą słabą przeważnie jakość gleb, niską przydatność łąk oraz charakter zajęć ludności. Według Powszechnego Spisu Rolnego w Puszczykowie istniało tylko 9 gospodarstw o areale 1-5 ha oraz 20 o powierzchni do 1 ha, prowadzących uprawę żyta i ziemniaków, bez chowu zwierząt. W latach 1990 - 2006 w Puszczykowie ubyło ponad 50% gruntów rolnych (222 ha). Ciągłe powiększa się areal użytków rolnych we władaniu osób prywatnych, a niestanowiących gospodarstw rolnych. Dotyczy to 20,8% gruntów rolnych - są to potencjalne tereny inwestycyjne. Przeznaczenie takich gruntów pod inwestycje jest obwarowane ograniczeniami wynikającymi z potrzeb ochrony zasobów przyrody, szczególnie Wielkopolskiego Parku Narodowego, napotyka też na sprzeciw niezainteresowanych zmianami pobliskich mieszkańców.

KONKLUZJE STRATEGICZNE W SFERZE PRZESTRZENNEJ

Kluczowymi wyznacznikami charakteru Puszczykowa i funkcji miasta są:

- położenie w aglomeracji poznańskiej (Metropolii Poznań),
- położenie na obszarze cennym przyrodniczo, atrakcyjnym dla turystyki i rekreacji,
- tradycje miasta jako ośrodka rezydencjonalnego i rekreacji.

Ankietowani na potrzeby Strategii mieszkańcy zdają sobie sprawę z walorów Puszczykowa, zwłaszcza w aspekcie przyrodniczym i rezydencjonalnym, i w tym kontekście postrzegają wyjątkowość miasta w otoczeniu Poznania.

Na pogarszającą się estetykę miasta, niszczące obiekty, będące niegdyś symbolami rezydencjonalnego i rekreacyjnego charakteru miasta wskazują przedstawiciele lokalnych stowarzyszeń.

Stan i ochrona środowiska

Stan wód rzeki Warty i Kanału Mosińskiego jest zły, co wynika jednak z zanieczyszczeń pochodzących spoza Puszczykowa⁷. Obniża to przydatność wód dla rekreacji, wędkarstwa. Co więcej, zgodnie z Raportem o stanie środowiska w Wielkopolsce w roku 2015⁸ Warta na odcinku od Pyszącej do Kopli również została wyznaczona jako obszar chroniony przeznaczony do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia.

Stan wód podziemnych, przynależących do JCWPd (jednolitej części wód podziemnych) nr 60 (kod UE – PLGW 600060) jest dobry, a do celów środowiskowych należy utrzymanie stanu co najmniej dobrego, zapobieganie dopływowi zanieczyszczeń oraz utrzymanie równowagi między zasilaniem a poborem. Południowa część miasta należy bowiem do strefy ochronnej ujęcia wody Mosina-Krajkowo, zasilającego aglomerację poznańską. Konieczne jest unikanie tam lokalizacji inwestycji, które mogłyby choć potencjalnie zagrażać stanowi wód ujęcia.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza miasto Puszczykowo położone jest w zasięgu strefy wielkopolskiej, obejmującej teren województwa wielkopolskiego poza miastami Poznań i Kalisz „Roczna ocena jakości powietrza w województwie wielkopolskim za rok 2015”⁹ wykazała, że strefa ta wg kryteriów zawartości dwutlenku siarki, tlenków azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz poziomu docelowego kadmu, arsenu, niklu i ozonu została zakwalifikowana w klasie A. Natomiast w zakresie zawartości benzo(a)pirenu, pyłu PM_{2,5} oraz pyłu PM₁₀ zakwalifikowano strefę wielkopolską w klasie C. Kwalifikacja do klasy C oznacza, że przekraczane są poziomy docelowe lub poziomy dopuszczalne zanieczyszczeń. Źródła przekroczeń mają charakter liniowy lub punktowy. Są nimi najbardziej uczęszczane drogi, szczególnie okolice głównych skrzyżowań oraz – co jest szczególnie ważne na terenie Puszczykowa – wciąż liczne miejsca, w których spalane są w nieprzystosowanych paleniskach paliwa niskiej jakości, tworzywa sztuczne, odpady.

Problemem na niektórych obszarach Puszczykowa są zanieczyszczenia akustyczne – hałas komunikacyjny, pochodzący głównie z dróg wojewódzkich nr 430 i 431. Mniejsze znaczenie ma hałas kolejowy, głównie z uwagi na przewozy towarowe, odczuwalny w większym stopniu w nocy, w odległości do około 300 m od torów, głównie w Puszczykówku. Mimo, iż znaczna część trasy kolejowej otoczona jest lasem, w ostatnim okresie na długich odcinkach powstały ekrany akustyczne.

Pomimo braku ważności wyznaczonego obszaru ograniczonego użytkowania od lotniska wojskowego Poznań – Krzesiny, oddziaływanie przelotów samolotów wojskowych może być odczuwalne w Puszczykowie na obszarach nalotów.

⁷ Zgodnie z „Oceną jakości wód podziemnych w punktach pomiarowych w ramach monitoringu operacyjnego stanu chemicznego wód podziemnych w 2015r.” (wg badań PIG) przedstawioną przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu.

⁸ <http://Poznan.wios.gov.pl/monitoring-srodowiska/publikacje/raport-o-stanie-srodowiska-w-Wielkopolsce-w-roku-2015/> [dostęp: 27.02.2017 r.]

⁹ opracowana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu w 2016 r.

<http://Poznan.wios.gov.pl/monitoring-srodowiska/Monitoring%20jakosci%20powietrza/ocena2015.pdf> [dostęp: 27.02.2017 r.]

Puszczkowo leży na obszarze cennym przyrodniczo, węzłowym, o znaczeniu międzynarodowym¹⁰. Jak wspomniano wcześniej, część Puszczykowa (703,3 ha, dotyczy to głównie terenów lasów) znajduje się w Wielkopolskim Parku Narodowym, a pozostała część miasta pozostaje w granicach otuliny WPN. Dla otuliny nie ma osobnych wskazań ochronnych, lecz zabiegi ochronne w otulinie mają chronić teren parku narodowego.

Na terenie miasta znajdują się trzy rezerваты przyrody (w granicach WPN)¹¹:

- „Las Mieszany na Morenie” (o powierzchni 13,54 ha) – chroniący dobrze wykształcony, zbliżony do naturalnego zespół kwaśnej dąbrowy,
- „Puszczkowskie Góry” (9,65 ha) – gdzie ochroną objęto las liściasty oraz mieszany o charakterze naturalnym,
- „Nadwarciański Bór Sosnowy” (ściśły, pow. 12,64 ha) – przedmiotem ochrony jest tu tytułowy suboceaniczny bór świeży.

Tereny należące do Wielkopolskiego Parku Narodowego obejmuje jednocześnie specjalny obszar ochrony siedlisk Natura2000 PLH 300010 „Ostoja Wielkopolska”, natomiast bieg Warty i najniżej położone obszary przyległe obejmuje PLH 300012 „Rogalińska Dolina Warty” oraz obszar specjalnej ochrony ptaków PLB 300017 „Ostoja Rogalińska”.

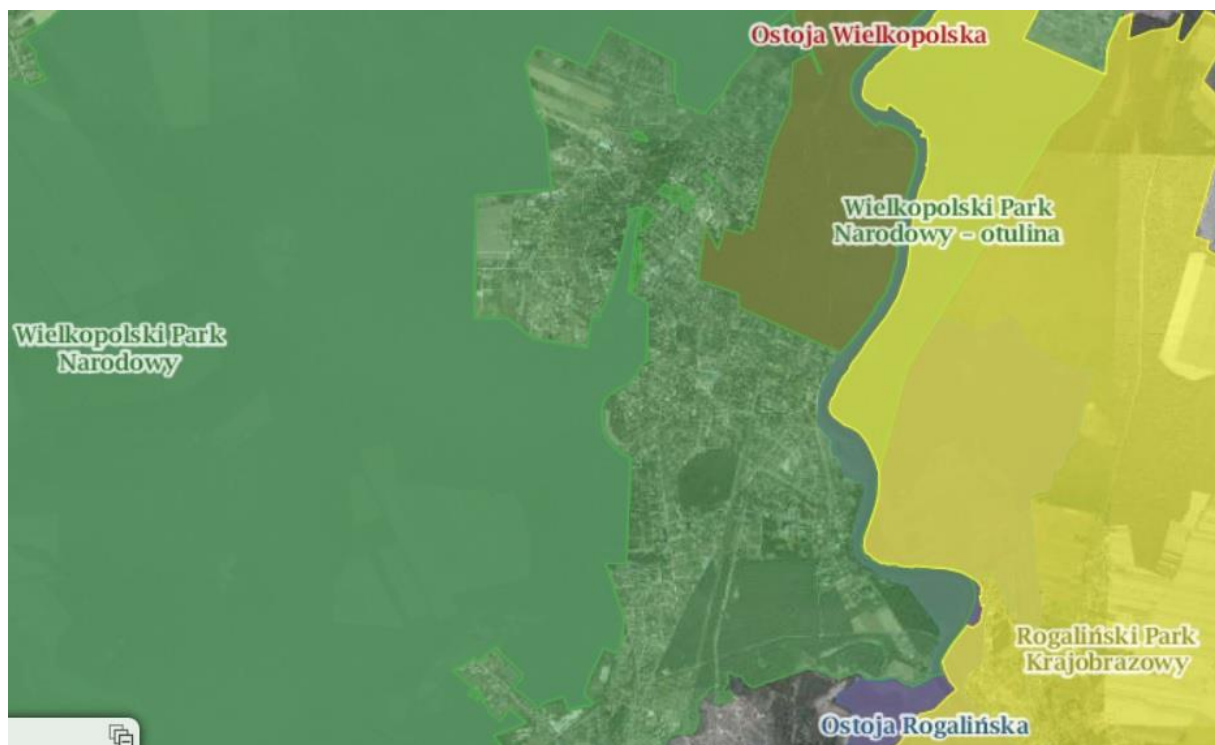
Od strony wschodniej - wzdłuż Warty - Puszczykowo graniczy z Rogalińskim Parkiem Krajobrazowym. Skrajnie południowy fragment miasta (na południe od Kanału Mosińskiego) położony jest w obrębie tego parku.

Lasy na terenie miasta niewchodzące w granice WPN są lasami ochronnymi na mocy art. 16 ust. 1 ustawy o lasach z dnia 28 września 1991r. (tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 12 poz. 59 ze zm.).

¹⁰ Studium uwarunkowań, op. cit.

¹¹ <http://web.archive.org/web/20160511050753/http://www.wielkopolskipn.pl/index.php/park/obszary/pl/6>
[dostęp: 9.02.2017 r.]

RYSUNEK 7 POŁOŻENIE PUSZCZYKOWA NA TLE OBSZARÓW CHRONIONYCH.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?obszar=PLH300010> [dostęp: 24.02.2017 r.]

W mieście podejmuje się wiele działań o charakterze edukacji ekologicznej, między innymi związanych z gospodarką odpadami, potrzebą sortowania¹². Akcje prowadzone są szczególnie w szkołach.

KONKLUZJE STRATEGICZNE – STAN I OCHRONA ŚRODOWISKA

Puszczykowo leży na obszarze cennym przyrodniczo, czego wyrazem jest szereg form ochrony obejmujących obszar miasta i najbliższe okolice, na czele z Wielkopolskim Parkiem Narodowym.

Wciąż obecne walory środowiska są zagrożone przez liczne przejawy działalności ludzkiej, związane głównie z nasilonym ruchem komunikacyjnym i niską emisją ze spalania paliw.

Charakterystyka demograficzna

Puszczykowo stanowi najmniejszą gminę w powiecie pod względem liczby ludności. Na koniec 2015 r. miasto liczyło 9 753 mieszkańców. Gęstość zaludnienia jak na miasto jest niewielka (595 osób/km² w 2015 r.), ale odsetek lasów i terenów chronionych oraz nienadających się do zabudowy powoduje pewne zaburzenie obrazu. Gęstość zaludnienia terenów zamieszkałych – terenów mieszkaniowych i gruntów rolnych zabudowanych, zajmujących razem 310 ha – wynosi 3146 os./km² (nieco ponad 32 os./ha). Na 1 hektar przypada nieco ponad 10 mieszkań, co odpowiada zabudowie jednorodzinnej o niskiej intensywności¹³. Zważywszy na przeważający charakter zabudowy mieszkaniowej w Puszczykowie, jakimi są duże, wolnostojące domy na rozległych działkach, oraz miejscową intensyfikację zabudowy, zwłaszcza w obrębie Niwka, uznać należy, że gęstość zaludnienia w mieście jest zbliżona do optymalnej.

¹² <http://www.Puszczykowo.pl/aktualnosci/kalendarz-selekcjonera-2017> [dostęp: 3.03.2017 r.]

¹³ Chmielewski J. M., 2010, Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.

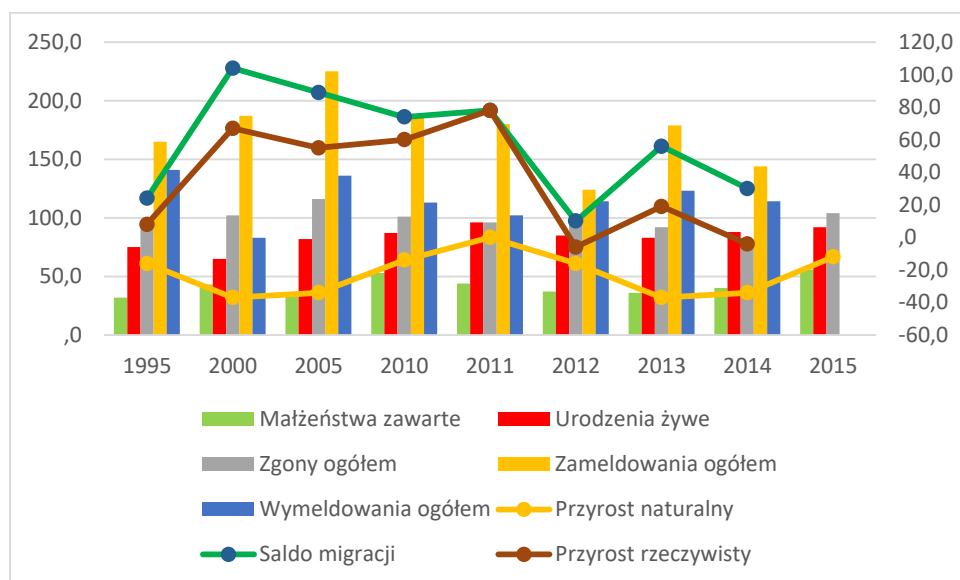
Ludność miasta w ostatnich 20 latach wyraźnie wzrosła (z 8277 w 1995 r.), jednak od 2010 r. wykazuje stagnację na poziomie około 9,8 tys. Liczba urodzeń oscylowała w tym czasie wokół 90 rocznie (po wzroście z 75 w 1995 r. i 65 w 2000 r.). Liczba zgonów utrzymywała się zaś od około 20 lat na poziomie 90-100 rocznie (z wyjątkiem 2014 r., kiedy to umarło 79 osób). Przyrost naturalny był więc najczęściej minimalnie ujemny.

Rocznie do Puszczykowa przybywa więcej nowych mieszkańców, niż ubywa dotychczasowych, i są to liczby dosyć znaczne. Podstawowe dane demograficzne przedstawia tabela 3 i rysunek 8.

TABELA 3 PODSTAWOWE WIELKOŚCI W ZAKRESIE RUCHU LUDNOŚCI.

rok	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Małżeństwa zawarte	32	43	33	53	44	37	36	40	56
Urodzenia żywe	75	65	82	87	96	85	83	88	92
Zgony ogółem	91	102	116	101	96	102	92	79	104
Przyrost naturalny	-16	-37	-34	-14	0	-16	-37	-34	-12
Zameldowania ogółem	165	187	225	187	180	124	179	144	
Wymeldowania ogółem	141	83	136	113	102	114	123	114	
Saldo migracji	24	104	89	74	78	10	56	30	
Przyrost rzeczywisty	8	67	55	60	78	-6	19	-4	

RYСУNEK 8 PODSTAWOWE WIELKOŚCI W ZAKRESIE RUCHU LUDNOŚCI.

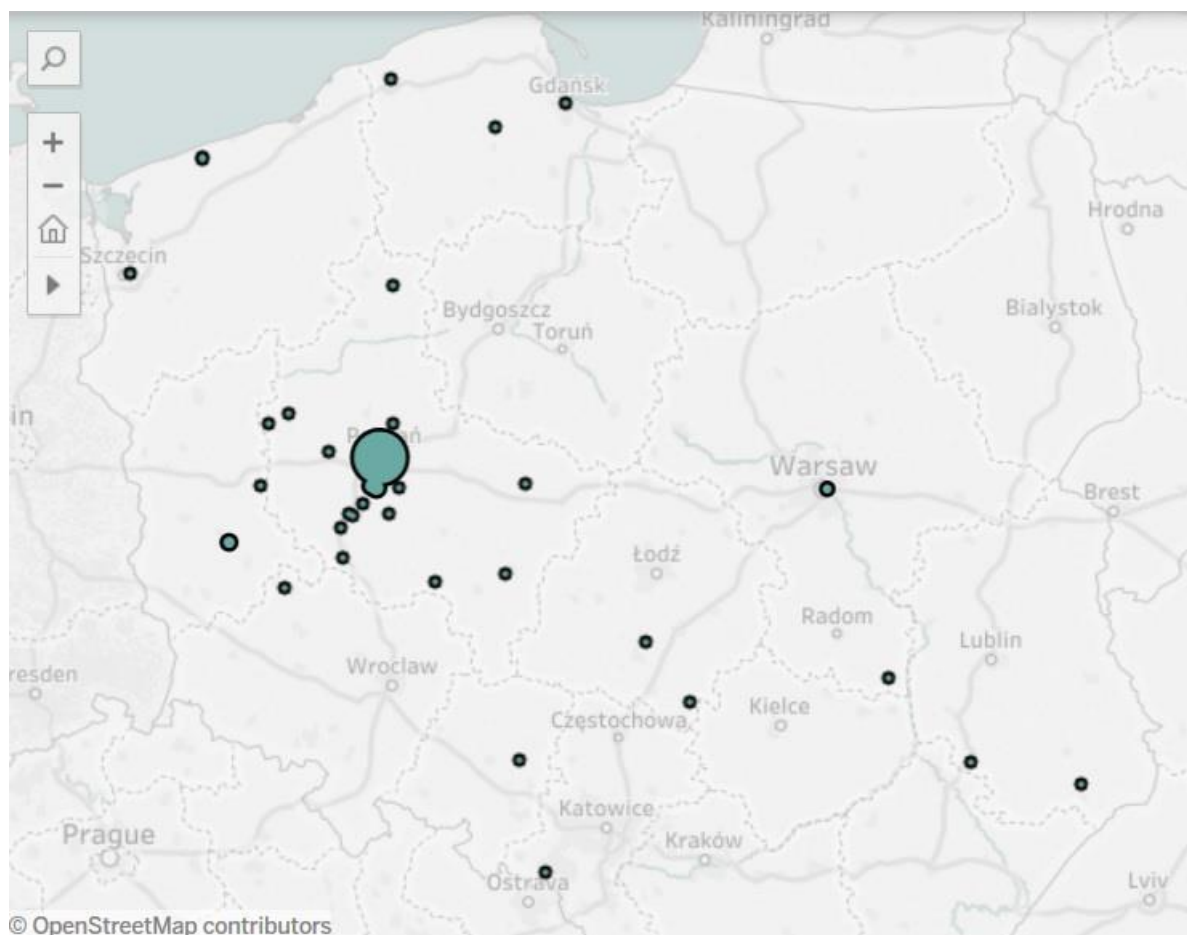
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zaobserwować można zwiększenie liczby urodzeń w okresie 2-3 lat po wzroście wskaźnika zawieranych związków małżeńskich. Można więc przypuszczać, że w najbliższym okresie nastąpi pewien wzrost liczby urodzeń z tego tytułu. Wzrost liczby mieszkańców Puszczykowa powodowany jest jednak głównie przez dodatnie saldo migracji. Jest to wyrazem tendencji suburbanizacyjnych, powszechnych w obszarach metropolitalnych. W przypadku Puszczykowa perspektywy tego wzrostu są wszakże ograniczone z uwagi na ograniczone zasoby terenów budowlanych oraz wytyczne

konserwatorskie i planistyczne. Tempo przyrostu migracyjnego począwszy od 2012 r. znacznie wyhamowało.

Nowi mieszkańcy Puszczykowa rekrutują się głównie z Poznania (65 osób w 2015 r.) i pobliskich miejscowości, zwłaszcza Lubonia (8). Inną prawidłowością jest rozmieszczenie miejscowości dotychczasowego zamieszkania przybywających do Puszczykowa wzdłuż linii kolejowej w kierunku Wrocławia. I tak z miejscowości od Mosiny do Leszna przybyło 14 osób. Obrazuje to rysunek 9.

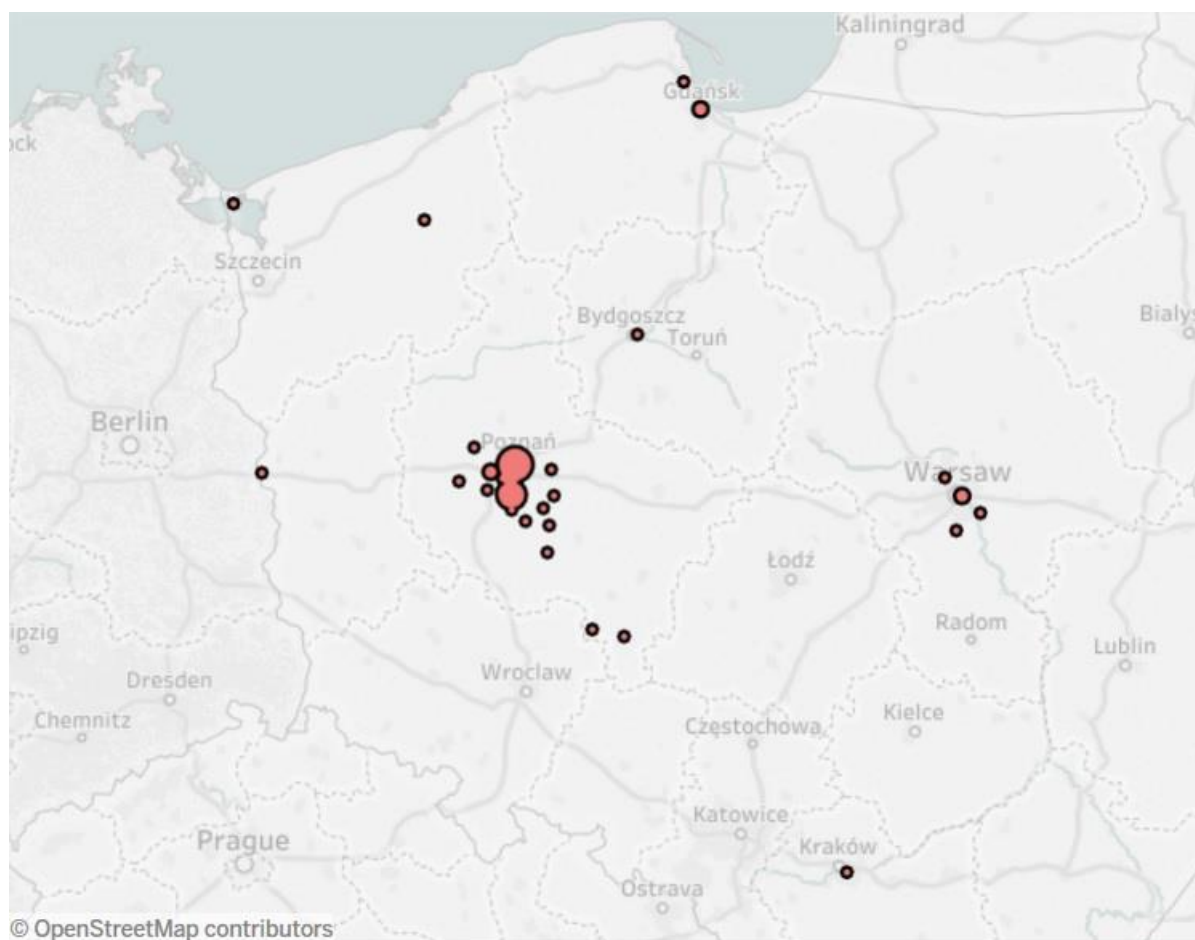
RYSUNEK 9 POCHODZENIE NOWYCH MIESZKAŃCÓW PUSZCZYKOWA (2015 R.).

Źródło: <http://biqdata.wyborcza.pl/jak-przenosimy-sie-z-miast-do-miasta-czyli-imigracja-emigracja> [dostęp: 17.02.2017 r.]

Osoby opuszczające Puszczykowo wyprowadzają się najczęściej do Poznania (24 osoby w 2015 r.), miasta i gminy Mosina (22) oraz Lubonia (8). Podobne prawidłowości do opisanych powyżej przejawiają się od dłuższego czasu. Wiele przypadków migracji nie jest jednak rejestrowanych. Graficzny obraz zjawiska przedstawia rysunek 10.

RYСУNEK 10 MIEJSCOWOŚCI DOCELOWE WYPROWADZAJĄCYCH SIĘ Z PUSZCZYKOWA (2015 r.).

Liczba osób migrujących

Źródło: <http://biqdata.wyborcza.pl/jak-przenosimy-sie-z-miast-do-miasta-czyli-imigracja-emigracja> [dostęp: 17.02.2017 r.]

Do Puszczkowa przybywają osoby najczęściej wykształcone, dobrze sytuowane. Wraz z szeregiem znanych mieszkańców i liderów lokalnej społeczności nowi przybysze stanowią o powiększeniu najistotniejszego zasobu lokalnej wspólnoty samorządowej, jakim są zamieszkujący tu ludzie.

Współczynnik feminizacji (liczba kobiet na 100 mężczyzn) wzrósł ze 110 w 2005 r. do 113 w 2011 r., by następnie spaść do 111 w 2015 r. Wielkość współczynnika jest charakterystyczna dla miejscowości z małą rolą rolnictwa i działalności produkcyjnej oraz dużym udziałem zatrudnienia w usługach, położonych w obszarach metropolitalnych.

Puszczkowo odznacza się statystycznie najstarszą po Poznaniu ludnością w aglomeracji¹⁴. Postępujące starzenie się populacji obrazuje tabela 4.

¹⁴ Pojmowanej jako łączny obszar Poznania i powiatu poznańskiego. Dalsza charakterystyka obszaru w dalszej części, w rozdziale dotyczącym współpracy metropolitalnej.

TABELA 4 STRUKTURA LUDNOŚCI WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU.

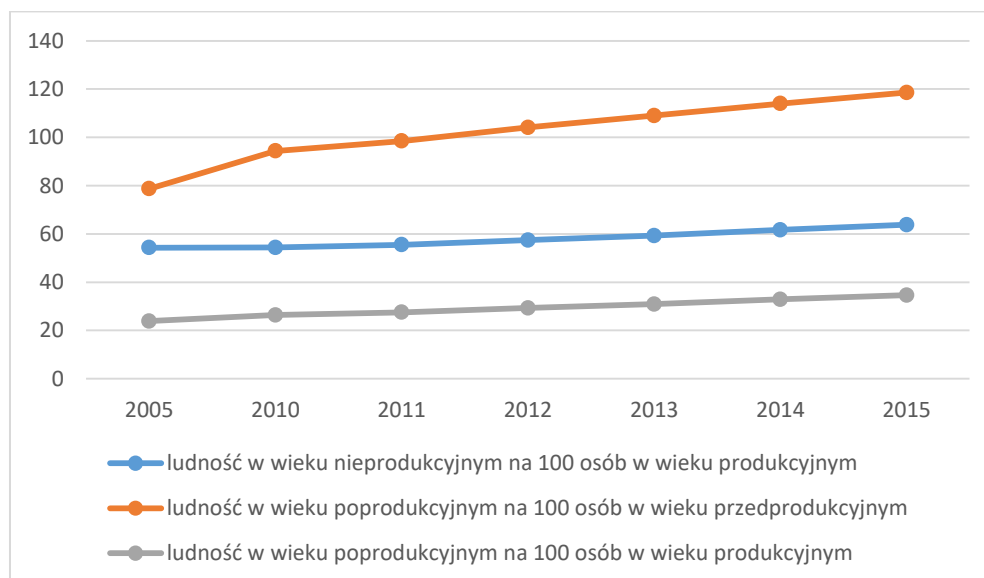
rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
w wieku przedprodukcyjnym	19,7%	18,1%	18,0%	17,9%	17,8%	17,8%	17,8%
w wieku produkcyjnym	64,8%	64,8%	64,3%	63,5%	62,8%	61,9%	61,0%
w wieku poprodukcyjnym	15,5%	17,1%	17,7%	18,6%	19,4%	20,3%	21,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Nie tylko rośnie odsetek osób w wieku najstarszym, który w 2012 r. przewyższył liczbę dzieci i młodzieży, lecz także spada udział grupy w wieku produkcyjnym, a więc stanowiących podstawę lokalnej gospodarki. Spadek odsetka osób najmłodszych w ostatnich 5 latach wyhamował, co jest dobrym prognostykiem.

Zjawisko starzenia się puszczykowskiej społeczności obrazują również wskaźniki obciążenia demograficznego (rysunek 11). Najwyraźniej widać to w stosunku liczebności osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku przedprodukcyjnym.

RYСУNEK 11 WSKAŹNIKI OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykonane na potrzeby niniejszej diagnozy prognozy ludności¹⁵ na podstawie trendu z lat 2010-2015 wskazują na możliwość minimalnego wzrostu liczby ludności (9 805 w 2020 r., 9 833 w 2030 r.), w praktyce na utrzymanie obecnej wielkości, co oznacza dalsze starzenie się liczby ludności. Ewentualne zmiany trendu mogą zależeć od nasilenia migracji lub od zmian demograficznych w skali makro (na przykład znaczne zwiększenie współczynników dzietności).

Przy zmianach demograficznych kluczowym problemem dla władz miasta nie powinna stanowić sprawa źródeł utrzymania ludności. Zarówno bowiem rynek pracy, a także zaopatrzenie emerytalne są w gestii - odpowiednio - organów samorządu wyższego szczebla i państwa, a mieszkańcy Puszczykowa, tutejsze gospodarstwa domowe są generalnie w dobrej sytuacji materialnej.

Starzenie się społeczeństwa powoduje natomiast inne problemy – w zakresie gospodarki komunalnej, opieki zdrowotnej i bezpieczeństwa, a także w zakresie kultury, rekreacji i organizacji czasu wolnego.

¹⁵ Przy użyciu funkcji REGLINX, dostępnej w pakiecie MS Excel

Osoby starsze mają bowiem inne wymagania komunikacyjne, częściej korzystają z transportu zbiorowego, mając przy tym kłopoty z poruszaniem się. Częściej wymagają interwencji medycznych i są bardziej narażone na wypadki związane z nieuwagą czy nieporadnością; na tym tle padają też ofiarami przestępstw.

Rosnąca przewaga liczebna Seniorów nad dziećmi i młodzieżą powoduje specyficzne wyzwanie dla funkcjonowania i rozwoju Miasta – lokalne życie kulturalne, oferty spędzania czasu wolnego (poza zajęciami sportowymi) nie są ukierunkowane na ludzi młodych. Brak klubów, niedobór oczekiwanych propozycji kulturalnych powoduje wśród młodzieży obniżenie ocen zamieszkania w Puszczykowie i rozluźnia związki z miastem, przyczyniając się do późniejszych decyzji o opuszczeniu miasta. Wskazują na to opinie z przeprowadzonych badań społecznych. Również i wymagania Seniorów w zakresie spędzania czasu wolnego czy aktywności społecznej rosną.

Warunki życia ludzi, mieszkalnictwo

Puszczykowo jest miejscowością cenioną jako miejsce zamieszkania. Charakter zabudowy – dominujący udział budynków jednorodzinnych, szczególnie znaczny odsetek dużych domów na rozległych działkach powoduje, że zarówno przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania, jak i powierzchnia mieszkalna na 1 osobę są duże. Charakterystyki te utrzymują się, a wraz z przyrostem zasobu mieszkaniowego, przy stagnującej liczbie mieszkańców, można obserwować stopniową, dalszą poprawę wskaźników. Dane dla Puszczykowa przedstawiono w tabeli 5.

TABELA 5 PODSTAWOWE CHARAKTERYSTYKI ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH W PUSZCZYKOWIE W LATACH 2005, 2010-2015.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	110,6	118,2	118,5	119,4	120,0	120,3	120,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m ²	33,8	37,8	38,1	38,7	39,0	39,3	39,8
mieszkania na 1000 mieszkańców	305,4	319,9	321,7	324,5	325,3	326,9	329,7
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	4,83	5,00	4,99	5,00	5,01	5,01	5,02
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,27	3,13	3,11	3,08	3,07	3,06	3,03

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Podane wskaźniki w przypadku Puszczykowa znacznie przekraczające odpowiednie wielkości dla kraju i województwa. W roku 2015 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła odpowiednio 73,6 m² w kraju i 80,9 m². Przeciętna powierzchnia mieszkalna na 1 osobę wynosiły odpowiednio 27 m² i 27,4 m², a liczba mieszkań na 1000 mieszkańców 367,3 i 339.

Oznacza to, że gospodarstwa domowe w Puszczykowie są przeważnie większe niż w województwie i kraju. Duża powierzchnia mieszkalna przypadająca na 1 osobę wraz z małą podażą nowych mieszkań, powoduje, że młodzi ludzie dłużej mieszkają z rodzicami.

Ceny nieruchomości – działek niezabudowanych w Puszczykowie osiągały w 2010 r. 372% średniej ceny w aglomeracji poznańskiej¹⁶. Wysokie ceny nieruchomości pełnią rolę swoistej „bariery wejścia” nie tylko dla nowych mieszkańców, ale też dla wielu miejscowych. Brak jest w ofercie lokali dostępnych dla osób niżej sytuowanych, czy młodych pragnących się usamodzielić.

¹⁶ Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań 2012.

„Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Miasta Puszczykowo w latach 2016-2020” został przyjęty uchwałą Rady Miasta Puszczykowa w dniu 20 grudnia 2016 r.¹⁷. Dokument ten zawiera opis stanu istniejącego oraz przyszłych zamiarów Samorządu.

Komunalny zasób mieszkaniowy jest niewielki. Znaczna część - 37 lokali - została sprzedana najemcom, głównie w latach 90. XX w. Według stanu na dzień 31.12.2015 r. Miasto posiada 5 budynków mieszkalnych, w których znajdują się 32 lokale mieszkalne (w tym 1 lokal socjalny). Miasto ma też udział w 4 wspólnotach mieszkaniowych, gdzie posiada 11 lokali mieszkalnych oddanych w najem. W obiektach użyteczności publicznej miasto ma 11 mieszkań. Łącznie 54 mieszkania komunalne mają powierzchnię 2415 m², co oznacza, że przeciętny lokal zajmuje 44,7 m². Zamieszkuje w nich łącznie 125 osób, co oznacza, że na 1 mieszkańca przypada 19,32 m² powierzchni, a więc dwukrotnie mniej, niż średnio w mieście. Większość budynków komunalnych posiada kuchnie i łazienki (w pojedynczych przypadkach brak tych pomieszczeń), natomiast przyłącze gazowe jest doprowadzone do 33 z nich. Ogólny stan zasobów mieszkaniowych w gestii gminy ocenia się jako dostateczny.

W „Wieloletnim programie...” celami są zarówno dbałość o niepogorszenie stanu zasobów istniejących wraz z ich stopniową modernizacją, zwłaszcza w zakresie ogrzewania, jak i zamiar budowy budynku komunalnego. Za zasadną uznano sprzedaż mieszkań znajdujących się w budynkach ze wspólnotami mieszkaniowymi.

Gmina nie posiada obecnie wystarczającej liczby mieszkań socjalnych. Problem rozwiązuje się poprzez wypłacanie stosownych dodatków lokatorom zakwaterowanym w bloku (d. hotelu pielęgniarek) przy ul. J. Kraszewskiego, należącym do spółki zależnej od szpitala.

Na początku 2017 r. kolejka do przydziału mieszkania komunalnego liczyła 67 wniosków, z których 42 spełniały kryteria uprawniające do przyznania lokalu. Miasto nie ma jednak w zasobie wystarczającego arealu gruntów pod budownictwo komunalne i socjalne. W samorządowym zasobie jest tylko jedna nieruchomości, którą można przeznaczyć na budowę budynku komunalnego. Daje się niekiedy zauważyć brak zrozumienia u części mieszkańców w zakresie roli i znaczenia komunalnego zasobu mieszkaniowego¹⁸.

Stale wzrasta liczba i kwota wypłacanych dodatków mieszkaniowych, jak to przedstawia tabela 6.

TABELA 6 LICZBA I KWOTY WYPŁACONYCH DODATKÓW MIESZKANIOWYCH.

rok		2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	liczba	382	482	581	536	565	570	650
	kwota w zł	74 688	113 499	151 580	149 383	172 917	191 598	206 335
w zasobie gminnym	liczba	78	98	151	152	159	180	230
	kwota w zł	17 150	16 226	39 605	38 767	43 899	52 278	59 053

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Powyższe dane świadczą o ubożeniu pewnej części mieszkańców i rosnącej polaryzacji w społeczeństwie.

¹⁷

http://Puszczykowobip.wokiss.pl/zasoby/files/rada_miasta/uchwaly/2016/uchwala_nr_167/zalacznik_do_uchwaly_nr_167.pdf [dostęp: 28.02.2017 r.]

¹⁸ Por. http://mot.net.pl/wp-content/uploads/2010/11/2009_07_Schron_-Przecznica.pdf [dostęp: 2.03.2017 r.]

Analizy kierunków zagospodarowania przestrzennego określonych w obowiązującym „Studium uwarunkowań...” wskazują, że 184 ha terenów o wiodącej funkcji mieszkaniowej pozostaje wolnych, a dalsze 44 ha są pod taką funkcją planowane¹⁹. Przy utrzymaniu dotychczasowej chłonności terenów mieszkaniowych (30 osób na hektar) oznacza to możliwość osiedlenia nawet 6 tys. nowych mieszkańców.

Odpowiedzią na wysokie ceny gruntów jest dzielenie działek na mniejsze, wprowadzanie budownictwa bliźniaczego, szeregowego. Podejmowane są także przez inwestorów próby rozwoju budownictwa wielorodzinnego w obszarach do tego nieprzeznaczonych, przy wykorzystaniu niedoskonałości prawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

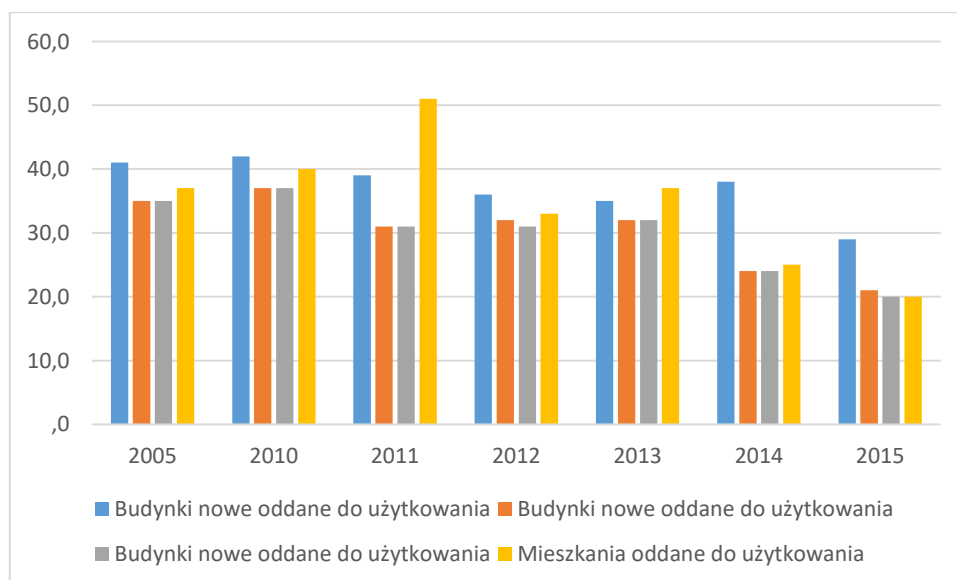
Ruch budowlany w Puszczykowie jest na tle powiatu umiarkowany i wykazywał w ostatnich latach tendencję spadkową. Wskaźnik liczby nowo wybudowanych mieszkań w latach 2014 i 2015 kształtował się również znacznie poniżej wskaźników dla kraju i województwa (tabela 7, rysunek 12).

TABELA 7 MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKU NA 1000 MIESZKAŃCÓW.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
POLSKA	3,51	3,53	3,40	3,97	3,77	3,72	3,84
WIELKOPOLSKIE	4,21	3,92	4,00	4,28	3,92	4,22	4,63
Powiat poznański	10,19	11,65	12,95	11,38	10,31	9,32	10,52
Puszczykowo	3,78	4,08	5,20	3,37	3,78	2,55	2,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

RYСУNEK 12 PODSTAWOWE WYNIKI BUDOWNICTWA W PUSZCZYKOWIE W LATACH 2005, 2010-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak można zauważyć na powyższej rycinie, niemal wszystkie mieszkania w okresie od 2010 r. budowane są w trybie indywidualnym, na użytek własny inwestorów. Z rzadka powstają budynki bliźniacze. Ewenementem był rok 2011, kiedy powstało 19 lokali w trybie deweloperskim. Oznacza

¹⁹ Por. Mikuła M., Ewertowski M. 2012, Synteza kierunków polityki przestrzennej gmin [w:] Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, op. cit..

to tak czy inaczej nieobecność budownictwa dostępnego, co jest istotną barierą nie tylko osiedlania się w Puszczykowie, ale też usamodzielnienia się mieszkańców niekoniecznie niżej sytuowanych, ponieważ ceny nieruchomości powodują, że budowanie w mieście jest droższe niż w większości gmin w Polsce. Na 2019 r. planuje się budowę budynku komunalnego.

Zauważa się wzrost udziału wznoszonych budynków innych niż mieszkalne, głównie garaży.

Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej na terenie miasta Puszczykowa funkcjonują: Szpital w Puszczykowie im. prof. S.T. Dąbrowskiego S.A., będący spółką powiatu poznańskiego, w ramach którego funkcjonuje 17 oddziałów oraz poradnie: opieki paliatywnej i rehabilitacyjna, Medicor Sp. z o.o. Specjalistyczne Poradnie Lekarsko – Stomatologiczne, będące spółką zależną Szpitala, a także 6 innych przychodni. Obok szpitala znajduje się lądowisko dla helikopterów.

W Puszczykowie funkcjonuje wiele placówek rehabilitacyjnych i podmiotów zapewniających opiekę, także domową. Znaną placówką zajmującą się rehabilitacją jest WIELSPIN Sp. z o.o. Ośrodek w Puszczykowie podlega obecnie wielkoskalowej rozbudowie bazy pobytowej na cele terapii i profilaktyki problemów psychicznych.

Liczba aptek zwiększyła się z 2 w 2005 r. do 6 obecnie. Oznacza to, że liczba osób przypadająca na 1 placówkę apteczną spadła z ponad 4,6 tys. do poniżej 2 tys., co jest wskaźnikiem o wiele korzystniejszym aniżeli w województwie i kraju, gdzie wskaźniki te wynoszą 2,8 – 3 tys., a także niż w powiecie poznańskim, gdzie na 1 aptekę przypada ponad 2,5 tys. mieszkańców.

W mieście funkcjonuje posterunek policji. Wśród charakterystycznych, notowanych na terenie Puszczykowa przestępstw wyróżniają się kradzieże samochodów, przestępczość narkotykowa, gospodarcza. Policja wraz ze szkołami prowadzi liczne działania prewencyjne, współpracuje także z powołaną przez samorząd Strażą Miejską.

Straż Miejska zajmuje się pilnowaniem porządku na terenie miasta, także w zakresie zaśmiecania posesji czy naruszania przepisów w zakresie parkowania, okazjnie także wyłapywaniem wążających się czy stwarzających zagrożenie zwierząt. Zakupiony w 2015 samochód umożliwia wideorejestrację wydarzeń w otoczeniu oraz przewożenie odłowionych zwierząt. Bezpańskie zwierzęta są przewożone do schroniska w Skałowie, gm. Kostrzyn.

Osobnym problemem jest bezpieczeństwo na drogach. Po wyłączeniu radarów zainstalowanych przez samorządy dochodzi do większej ilości przypadków przekraczania prędkości na drogach wojewódzkich przebiegających przez miasto, a także na drogach powiatowych (na ulicach: Nadwarciańskiej, Wczasowej, Poznańskiej). Szczególnie niebezpiecznym miejscem jest okolica przejścia dla pieszych przy Szkole Podstawowej nr 1.

Aktywnie działa puszczykowska Ochotnicza Straż Pożarna. Do najczęstszych przyczyn interwencji, charakteryzujących również problematykę bezpieczeństwa w mieście, należą prócz pożarów, kolizje i awarie drogowe (zwłaszcza wycieki oleju), w porze letniej gniazda szerszeni i os, a przez cały rok – powalone i pochylone drzewa (najczęstsza przyczyna interwencji)²⁰. OSP aktywnie włącza się w promowanie bezpieczeństwa, akcje edukacyjne i charytatywne, takie jak finały WOŚP.

Pomoc społeczna

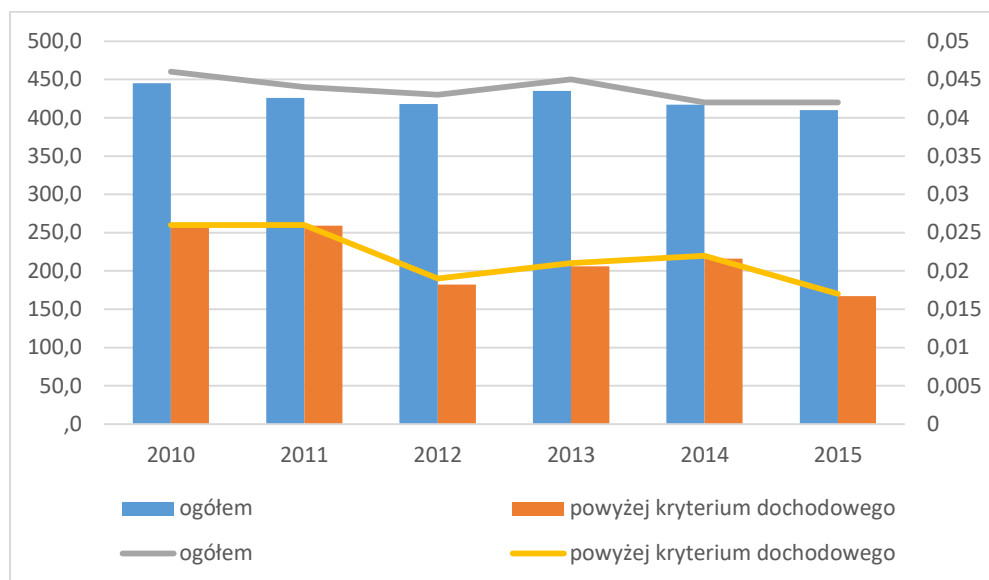
Powszechnie postrzega się mieszkańców Puszczykowa jako ludzi zaradnych i zamożnych, nie jest to jednak obraz pełny. Jak w każdej społeczności, tak i tu część mieszkańców nie jest w stanie

²⁰ <http://www.puszczykowo.osp.org.pl/interwencje.html> [dostęp: 1.03.2017 r.]

samodzielnie zaradzić swoim życiowym potrzebom. Udzielają im wsparcia zarówno placówki samorządowe (Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – MOPS) jak i powołane do tego celu grupy i stowarzyszenia.

Liczba osób, a co za tym idzie, także odsetek korzystających z pomocy społecznej, zmniejsza się. W 2015 r. świadczeniami było objętych 410 osób, w tym 167 powyżej kryterium dochodowego. Odsetki korzystających są znacznie niższe aniżeli w Polsce i Wielkopolsce (rysunek 13).

RYSUNEK 13 KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

MOPS realizuje również inne zadania, wynikające z potrzeb zdiagnozowanych w mieście. Należą do nich:

- Świetlice Socjoterapeutyczne,
- Klub Seniora,
- Pracownia Psychologiczno-Terapeutyczna,
- Klub Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej.

Od kilku lat kontynuowane są działania w ramach projektu „Pokonać wykluczenie”, a także „Posiłek dla potrzebujących”. Świetlice socjoterapeutyczne działają przy obu gminnych kompleksach szkolnych. Przy obu puszczykowskich parafiach aktywnie działają parafialne zespoły Caritas. Przy Parafii św. Józefa przy ul. Dworcowej działa Środowiskowy Dom Samopomocy - Dom Pomocy Maltańskiej, prowadzony przez Fundację Polskich Kawalerów Maltańskich. Dom stanowi jednostkę organizacyjną powiatu poznańskiego i jest przeznaczony dla osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu powiatu. W placówce jest 25 miejsc. Na polu ekonomii społecznej aktywnie działa też puszczykowska Fundacja im. Królowej Polski Św. Jadwigi.

Brakuje jednak wyspecjalizowanej placówki dla osób z niepełnosprawnościami po ukończeniu 26. roku życia, która zaspokajałyby potrzeby społeczności Puszczykowa w sytuacji znacznej liczby takich osób i starzenia się społeczeństwa. Najpilniejszą potrzebą wydaje się zapewnienie opieki dziennej, w celu odciążenia pracujących czy nie radzących sobie z opieką domowników.

Mieszkańcy Puszczykowa są świadomi odpływu ludzi młodych i starzenia się społeczeństwa. W przeprowadzonych badaniach ankietowych podnoszony był problem braku mieszkań dostępnych i swoistej ekskluzywności Puszczykowa. Zauważa się rosnącą potrzebę rozwoju opieki geriatrycznej a także zwrócenia uwagi na problemy osób i grup wymagających wsparcia

Oświata

System oświaty jest na terenie Puszczykowa rozwinięty. W mieście działają dwie szkoły podstawowe:

- o Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Adama Mickiewicza,
- o Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Powstańców Wielkopolskich,

W sąsiedztwie szkół podstawowych do końca roku szkolnego 2016/2017 działały dwa gimnazja podlegające samorządowi gminnemu:

- o Gimnazjum Nr 1 im. Alberta Einsteina,
- o Gimnazjum Nr 2 im. Ignacego Jana Paderewskiego.

W zakresie publicznego szkolnictwa średniego na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkół im. Mikołaja Kopernika, w ramach którego działa Gimnazjum Sportowe i Liceum Ogólnokształcące. Ponadto funkcjonuje internat przy Zespole Szkół. Placówka podlega samorządowi powiatowemu.

Wprowadzana reforma edukacji nie spowoduje konieczności powiększenia bazy edukacyjnej. Gimnazja Nr 1 i Nr 2 zostają przez wygaszenie włączone do sąsiednich szkół podstawowych. Gimnazjum Sportowe zostanie wygaszone, a profil sportowy ma zyskać LO. Budynek szkół gminnych w Puszczykowie są w dobrym stanie, ocieplone i otynkowane.

Szkoły oferują bogatą paletę zajęć pozalekcyjnych. W minionych latach prowadzone były w szkołach programy współfinansowane ze środków europejskich w ramach PO KL: „Dobry start”, „Przyjazna Szkoła”, „W Stronę Aktywności”.

Liczba uczniów była przejściowo zbyt duża w stosunku do wielkości i możliwości organizacyjnych wykorzystania sal gimnastycznych, dlatego część uczniów odbywała zajęcia z wychowania fizycznego w komercyjnej Sportotece. Sytuację poprawia hala sportowa, zbudowana przy SP nr 1, na miejscu sali gimnastycznej, którą wyburzono z powodu złego stanu technicznego. Nowa hala jest większa niż poprzednia.

Bardzo dobrą bazę sportową ma Zespół Szkół im. M. Kopernika. Składają się na nią: stadion lekkoatletyczny z 300-metrową, 4-torową bieżnią tartanową i 120-metrową bieżnią, 6-torową bieżnią prostą oraz możliwościami uprawiania różnych innych dyscyplin lekkiej atletyki, 2 sale gimnastyczne (duża 25x12 m oraz mała z zapleczem do treningów siłowych) oraz wielofunkcyjne boisko „Orlik”²¹. Baza ta służy również mieszkańcom miasta.

Współczynniki skolaryzacji, szczególnie dotyczące gimnazjów, przekraczające wcześniej wielkość 100%, spadły w 2014 r. poniżej 100%.

Kończący naukę w VI klasach uczniowie obu szkół podstawowych uzyskali na sprawdzianie w 2016 r. (w cz. I, obejmującej j. polski i matematykę) wyniki lepsze średnio o 3% od średniej dla Polski i powiatu oraz około 6% wyższe aniżeli średnia dla Wielkopolski i okręgu poznańskiego²². Również w przypadku cz. II – w zakresie j. angielskiego – wyniki obu szkół były zbliżone, i jeszcze znacznie przekraczały średnie dla innych obszarów – dla powiatu o 7%, Polski o 11%, a województwa i okręgu o ponad 12%.

²¹ <http://www.juveniapuszczykowo.pl/index.php/klub/baza-sportowa> [dostęp: 1.03.2017 r.]

²² http://www.oke.Poznan.pl/files/cms/438/wyn_sp_2016_srednie.pdf [dostęp: 28.02.2017 r.]

Podobnie gimnazjaliści, na egzaminie kończącym naukę w 2016 r. uzyskiwali wyniki przekraczające niemal w każdym przypadku o 5 – 12 pkt. wyniki na pozostałych obszarach, szczególnie z jęz. angielskiego i matematyki²³.

W mieście funkcjonuje przedszkole publiczne, przedszkole prywatne oraz cztery niepubliczne przedszkola a także niepubliczny żłobek. Wysoki jest odsetek dzieci zapisanych do przedszkoli, ponadto Puszczykowo jest miejscem zapisywania do przedszkoli dzieci spoza miasta. Świadczy o tym liczba dzieci w wieku 3-5 lat zapisanych do tutejszych placówek na 1000 dzieci w tym wieku. Wskaźnik ten wciąż rośnie, w 2013 r. przekroczył 1000, w 2015 r. wyniósł 1201.

Działają też dwie prywatne szkoły językowe.

Kultura. Aktywność społeczna

Kultura, nie tyle zinstytucjonalizowana, co uczestnictwo w kulturze, aktywność kulturalna, staje się obecnie coraz istotniejszym wskaźnikiem rozwoju danego miasta, regionu czy państwa. W Puszczykowie rozwojowi w sferze kultury sprzyja charakter miasta i społeczności, a szczególnie aspekty takie jak:

- względna zamożność społeczności,
- duża liczba przedstawicieli wolnych zawodów, w tym pracujących na niwie twórczej,
- znaczny odsetek osób mogących dysponować znacznymi zasobami czasu wolnego,
- popularność miasta jako celu wycieczek i rekreacji.

Istnienie instytucji kultury jest jednak potrzebne do animowania tej sfery. Jest to szczególne zadanie samorządów lokalnych, jako że można w ten sposób zapewnić dostęp wszystkim zainteresowanym i uniknąć nadmiernej komercjalizacji. W Puszczykowie nie ma osobnego ośrodka kultury. Rolę tę pełni Biblioteka Miejska im. Małgorzaty Musierowicz, która pełni też rolę Centrum Animacji Kultury (BMCAK). Biblioteka korzysta z nowego obiektu, dobrze zlokalizowanego – w centralnym punkcie miasta, na nowym Rynku. Podstawowymi kategoriami działań Biblioteki Miejskiej – Centrum Animacji Kultury, prócz prowadzenia biblioteki i zajęć okołobibliotecznych są:

- warsztaty i zajęcia tematyczne,
- Akademia Seniora²⁴.

Brak jest w Puszczykowie stale działających grup i zespołów artystycznych oraz kół zainteresowań (analizowano okres od 2007 r.). BMCAK przy organizacji zajęć skupiających większe grupy czy wymagających specjalnego wyposażenia, materiałów, korzystała do niedawna z sal w innych obiektach. Przykładowo zajęcia plastyczne odbywały się w pomieszczeniach wydzielonych ze Szkoły Podstawowej nr 1, które zostały zaadoptowane na potrzeby Centrum Animacji Kultury. Zostały w tym celu wyremontowane i w pełni wyposażone. Od września 2017 r. w zarządzie BMCAK jest hala sportowo-widowiskowa, z salami do fitnessu i konferencyjnymi. Poprawia to możliwości placówki w zakresie organizacji różnego rodzaju imprez.

Koncerty muzyczne organizowane są w kościołach (szczególnie cykliczne Letnie Koncerty Organowe w Wielkopolskim Parku Narodowym), jednak klimat, specyfika świątyni nie odpowiada każdemu rodzajowi muzyki, nie stanowi też o możliwości organizowania np. pokazów tańca. W porze ciepłej areną wielu wydarzeń może być Rynek, lub tereny sportowe przy ul. Kościelnej. Tam odbywają się imprezy z okazji Dni Puszczykowa, natomiast pokazy kina letniego czy Mikołajki mają miejsce na

²³ http://www.oke.poznan.pl/files/cms/441/wyn_gmin_162.pdf [dostęp: 28.02.2017 r.]

²⁴ <http://biblioteka.iq.pl/> [dostęp: 1.03.2017 r.]

Rynku. Nowopowstała hala sportowa przy SP1 może również być miejscem niektórych koncertów, imprez rozrywkowych.

Ważną, niepubliczną placówką kultury jest Muzeum – Pracownia Literacka Arkadego Fiedlera w dawnym domu Pisarza. Muzeum wraz z przyległym Ogirodem Kultur i Tolerancji zwiedza ponad 20 tys. osób rocznie, w tym znaczny odsetek to dzieci i młodzież szkolna, przybywająca nie tylko z Wielkopolski. Dla większości ze zwiedzających jest to pierwszy kontakt z Puszczykowem i swego rodzaju symbol miejscowości. Od roku 2011 muzeum ma we wnętrzu budynku udogodnienia dla osób poruszających się na wózkach.

Fundacja Fiedlerów organizuje też coroczny festiwal podróżniczy „Orinoko nad Wartą” i inne działania. Przyznaje też „Bursztynowego Motyla” – czołową nagrodę w dziedzinie literatury podróżniczej w Polsce.

Prócz tego funkcjonują prywatne przedsięwzięcia upowszechniające działalność artystyczną i oferujące zajęcia, takie jak pracownia artystyczna „LUPA”. Duży potencjał do organizowania imprez plenerowych ma zakole Warty, należące do Miasta.

Klasycznym wskaźnikiem uczestnictwa w kulturze, z uwagi na powszechność występowania i potrzebne zaangażowanie ludzi, jest poziom czytelnictwa. W tym zakresie wskaźniki w Puszczykowie są korzystne. Biblioteka Miejska, poza główną lokalizacją, ma filię w Niwce, przy ul. J. I. Kraszewskiego (w szpitalu). Mimo relatywnie rzadkiego rozmieszczenia placówek bibliotecznych i sporej rozciągłości miasta, wskaźniki liczby czytelników na 1000 mieszkańców, jak i wypożyczeń na 1 czytelnika utrzymują się na poziomie wyższym niż w kraju i województwie, a także wykazują lekko wzrostowe tendencje. Również księgozbiór jest powoli powiększany, jak to ukazuje tabela 8.

TABELA 8 WSKAŹNIKI W ZAKRESIE CZYTELNICTWA.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ludność na 1 placówkę biblioteczną	4 624	4 867	4 906	4 894	4 910	4 901	4 877
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności (wol.)	2 781,1	2 793,8	2 916,6	3 027,4	3 266,5	3 383,0	3 387,4
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	181	166	169	172	156	173	201
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	20,6	22,6	22,7	23,8	27,8	22,1	23,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W bazie zasobów organizacji pozarządowych prowadzących działalność w Puszczykowie figuruje 35 organizacji, przy czym niektóre działają na większym obszarze i mają siedzibę poza Puszczykowem.²⁵ 6 podmiotów działa w dziedzinie kultury, 9 w obszarze wspierania i upowszechniania kultury fizycznej, pozostałe 20 – na niwie szeroko rozumianej działalności społecznej. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, zwłaszcza zaangażowanych w sprawę codziennego funkcjonowania lokalnego społeczności, utrzymania i rozwoju zasobów i walorów miejsca jest wyższa niż w województwie i Polsce. Także dynamika powstawania nowych organizacji jest wysoka (tabela 9).

²⁵ http://puszczykowo.pl/application/files/4714/7613/3918/baza_zasobw_05.10.pdf [dostęp: 18.02.2017 r.]

TABELA 9 FUNDACJE, STOWARZYSZENIA I ORGANIZACJE SPOŁECZNE – WSKAŹNIKI.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	18	29	32	35	36	36	40
nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	-	1	2	3	1	2	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnikiem aktywności obywatelskiej jest też frekwencja wyborcza, którą – na szerszym tle - przedstawia tabela 10.

TABELA 10 FREKWENCJA W WYBORACH W LATACH 2009-2015.

Wybory	Frekwencja			
	Polska	Wielkopolskie	Pow. poznański	Puszczykowo
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2009	24,53%	24,13%	28,62%	38,19%
Wybory Prezydenta RP 2010 - I tura	54,94%	55,95%	61,22%	69,07%
- II tura	55,31%	54,33%	60,1%	71,64%
Wybory samorządowe 2010 - rady gmin	47,32%	47,1%	48,27%	59,03%
Wybory do Sejmu/Senatu 2011	48,92%	- ²⁶	56,71%	64,29%
Wybory do Parlamentu Europejskiego 2014	23,83%	22,43%	27,02%	34,36%
Wybory samorządowe 2014 - rady gmin	47,43%	47,2%	48,55%	54,95%
Wybory Prezydenta RP 2015 - I tura	48,96%	47,92%	53,67%	58,79%
- II tura	55,34%	55,46%	61,87%	66,26%
Wybory do Sejmu/Senatu 2015	50,9%	50,2%	58,08%	64,86%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Jak można zauważyć, frekwencja podczas głosowań w Puszczykowie jest każdorazowo wyższa niż w kraju, województwie, a także na tle wyjątkowo wyróżniającego się w Polsce powiatu poznańskiego. Oznaką zainteresowania sprawami miasta są liczne portale i fora dyskusyjne prowadzone przez mieszkańców. Aktywna, zaangażowana społeczność jest jednym z wymiarów kapitału społecznego i sprzyja rozwojowi lokalnemu.

W roku 2017 przypada 20 rocznica współpracy Puszczykowa z francuskim miastem Châteaugiron, którą koordynuje Stowarzyszenie Puszczykowo – Châteaugiron.

Mieszkańcy wyrażają najczęściej silny związek z Puszczykowem.

Podnosi się rozpowszechnienie postaw krytykanckich wobec wszelkich znaczących zmian wśród części mieszkańców oraz tendencje do izolowania się w swoich domach, co nie sprzyja rozwojowi społecznemu.

Komunikacja z mieszkańcami. Promocja i marka miasta

Podstawą komunikacji władz z mieszkańcami jest strona internetowa www.puszczykowo.pl. Strona już na ekranie powitalnym dzieli się na dwa działy: „Strefa miejska” i „Strefa turystyczna”. Ten drugi świadczy o wadze, jaką przykładają się do tej sfery w Puszczykowie. Drugą ważną formą jest comiesięczny informator „Echo Puszczykowa”, ukazujący się w wersji papierowej i elektronicznej. Poszczególne inwestycje są konsultowane z mieszkańcami obszaru w zakresie oddziaływania prac. Pewną formą oddolnej organizacji społeczności są rady osiedli, jednak tego rodzaju jednostki samorządu pomocniczego aktualnie nie funkcjonują.

Władze miasta promują formy bezpośredniej, elektronicznej komunikacji urzędu z mieszkańcami, także na urządzenia mobilne^{27 28}. Miasto bierze udział w targach turystycznych, aktywnie uczestniczy w Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej (PLOT) i Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej (WOT). Zauważyć można próby kreowania marki „Miasto-ogród”, ale nie przybiera to postaci sformalizowanej, nie jest wyrażone na stronie internetowej, systemie identyfikacji wizualnej czy w oficjalnych dokumentach.

Ankietowani mieszkańcy jako najczęstsze źródło informacji o życiu miasta wskazało osobiste kontakty – tak zwaną „pocztę pantoflową” (uczyniło tak 130 na 200 pytanym osób). Jest to istotna informacja w kontekście kształtowania strategii informacyjno-komunikacyjnej samorządu.

Zdecydowanie najczęstsze wskazania mieszkańców dotyczące marki Miasta odnoszą się do przyrody, natury, „zielonych płuc Poznania”, w drugiej kolejności do willowego charakteru, następnie do miejsca spokojnego i bezpiecznego.

Mieszkańcy najczęściej nie znają (74 os.) albo nie dostrzegają działań promocyjnych Miasta (55), co jest przyczyną krytyk.

Sport

W Puszczykowie rozwinięta jest baza sportowa, wypoczynkowa i gastronomiczna. Miasto oferuje więc wiele możliwości aktywnego spędzania czasu. Przez teren miasta prowadzą szlaki dla pieszych, rowerowe, istnieją warunki do biegania czy nordic walking. Organizacją zajęć sportowych zajmują się zarówno podmioty publiczne jak i prywatne oraz organizacje społeczne o profilu sportowym.

Miejska jednostka budżetowa Centrum Animacji Sportu została zlikwidowana uchwałą nr 158/16/VII z dnia 25 października 2016 roku Rady Miasta Puszczykowa, a kompetencje jednostki zostały przekazane Urzędowi Miejskiemu.

²⁷ <http://Puszczykowo.pl/strefa-miejska/informacje/alertownik>

²⁸ <http://Puszczykowo.pl/strefa-miejska/informacje/serwis-informacyjny-sms-i-e-mail>

W mieście działa klub sportowy MKS „Juvenia” o profilu lekkoatletycznym, korzystający z obiektów sportowych przy Liceum Ogólnokształcącym. Wychowanka klubu, Anna Jagaciak, jest wielokrotną rekordzistką i medalistką mistrzostw Polski w skoku w dal i trójskoku, uczestniczką międzynarodowych imprez rangi mistrzowskiej, zdobywczynią 10. miejsca na Igrzyskach Olimpijskich w Rio de Janeiro w trójskoku. Działa także: klub siatkarski MKS Puszczykowo oraz klub piłkarski KP „Las” Puszczykowo.

W ostatnim okresie przygotowano teren sportowo-rekreacyjny przy ul. Kościelnej wraz z boiskiem wielofunkcyjnym, urządzeniami dla rolkarzy, siłownią zewnętrzną, górką saneczkową. Siłownia zewnętrzna powstała również na Niwce. Poprawę bazy przyniosła też budowa boisk „Orlik” przy ul. Jarosławskiej i J. Kasprowicza. W 2017 r. ukończono budowę hali sportowo-widowiskowej oraz boiska wielofunkcyjnego przy Szkole Podstawowej Nr 2.

Puszczykowskie Towarzystwo Sportowe organizuje od 20 lat Mistrzostwa Puszczykowa w Narciarstwie, prawie 20 lat - Mistrzostwa Puszczykowa w Windsurfingu, także Mistrzostwa w Badmintonie.

Coraz większe znaczenie zyskuje tenis ziemny, będący już wcześniej dyscypliną popularną w Puszczykowie. Centrum Tenisowe „Angie” wybudowane dla liderki światowych rankingów Angelique Kerber przez jej dziadka, zamieszkałego w Puszczykowie. Przy Centrum „Angie” działa Akademia Tenisowa, której uczestnicy zdobywają czołowe miejsca w Wielkopolsce w swoich kategoriach wiekowych, a także uczestniczą w turniejach międzynarodowych. Ośrodkiem tenisowym jest również Sportoteka, gdzie odbywają się turnieje o puchar Agnieszki Radwańskiej.

Ugruntowaną pozycję wśród miłośników sportów konnych ma Klub Jeździecki NIWKA im. Krzysztofa Kulikowskiego. Miłośnicy wędkarstwa aktywnie działają w Polskim Związku Wędkarskim.

KONKLUZJE STRATEGICZNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Kluczowymi wyznacznikami sytuacji społecznej w Puszczykowie są:

- stabilizacja liczby ludności dzięki dopływowi migracyjnemu przy jednoczesnym starzeniu się społeczeństwa,
- niedobór mieszkań komunalnych, czynszowych, brak zasobu socjalnego, wysokie ceny nieruchomości, znaczne i rosnące dysproporcje w poziomie życia,
- wystarczająca baza i dobre wyniki edukacyjne szkół,
- rozwinięte życie kulturalne mimo niedoboru bazy,
- sportowa specjalizacja miasta,
- aktywna, zaangażowana społeczność.

Ankietowani mieszkańcy raczej negatywnie oceniali możliwość znalezienia zatrudnienia w Puszczykowie.

Wśród najbardziej brakujących obiektów i elementów zagospodarowania wskazywano basen i plażę nad Wartą, rzadziej ścieżki rowerowe, lodowisko i plac zabaw. Do najbardziej potrzebnych kategorii usług zaliczono pub, kawiarnię. Przedstawiciele organizacji społecznych, doceniając różnicowanie oferty kulturalnej i zaangażowanie mieszkańców wskazują na niedobór operacyjnej współpracy w sferze kultury, a także niewykorzystanie pewnych przestrzeni na cele kultury i integracji mieszkańców (Rynek, Zakole Warty).

Zwykli mieszkańcy wyraźnie podkreślali niedobór propozycji spędzania czasu dla młodzieży. W przeważającej mierze negatywne oceny otrzymała także oferta kulturalna dla dorosłych. Wysoko oceniano natomiast propozycje w zakresie sportu i rekreacji.

Działalność gospodarcza. Przedsiębiorczość

Puszczykowo charakteryzuje się wysokimi wskaźnikami przedsiębiorczości, jak to wskazuje tabela 11. Na 1000 mieszkańców przypada 200 firm, podczas gdy średnio w Polsce 109, a w Wielkopolsce 118.

TABELA 11 PODSTAWOWE WSKAŹNIKI W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 646	1 875	1 853	1 927	1 981	2 001	1 996
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	-	160	137	141	136	156	125
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	-	89	158	83	104	128	134
podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	165	187	185	193	198	200	200
podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	253,9	289,5	288,1	303,4	315,6	323,4	327,0
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	134	153	150	155	158	158	157
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	23,6	23,4	24,4	25,2	25,5	25,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W okresie 2010-2015 liczba zarejestrowanych w Puszczykowie podmiotów gospodarczych wzrosła z 1825 do 1947, a więc o 7%. Ogromną większość z ogólnej liczby stanowią podmioty prywatne, a wśród nich zwłaszcza małe firmy i mikrofirmy, zatrudniające do 9 osób. Liczebność podmiotów gospodarczych według liczby zatrudnionych przedstawia tabela 12.

TABELA 12 PODMIOTY GOSPODARCZE WEDŁUG KLAS WIELKOŚCI ZATRUDNIENIA W LATACH 2010-2015.

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1 825	1 818	1 886	1 945	1 961	1 947
0 - 9	1 748	1 741	1 807	1 865	1 885	1 871
10 - 49	62	65	68	69	64	65
50 - 249	13	10	9	10	11	10
250 - 999	2	2	2	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród 1947 zarejestrowanych w Puszczykowie firm zdecydowanie dominują liczebnie jednoosobowe działalności gospodarcze (1532 w 2015 r.). Podmiotów sektora publicznego było w 2015 r. 19 (w 2010 r. 17). Są to głównie szkoły, urzędy, inne placówki samorządowe. Największym podmiotem pod względem zatrudnienia jest Szpital w Puszczykowie im. prof. S.T. Dąbrowskiego S.A.

Jak wskazuje tabela poniżej, wzrost liczby podmiotów gospodarczych dokonuje się głównie w sektorze usług, który zdecydowanie dominuje liczebnie w krajobrazie gospodarczym miasta.

TABELA 13 STRUKTURA SEKTOROWA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W PUSZCZYKOWIE.

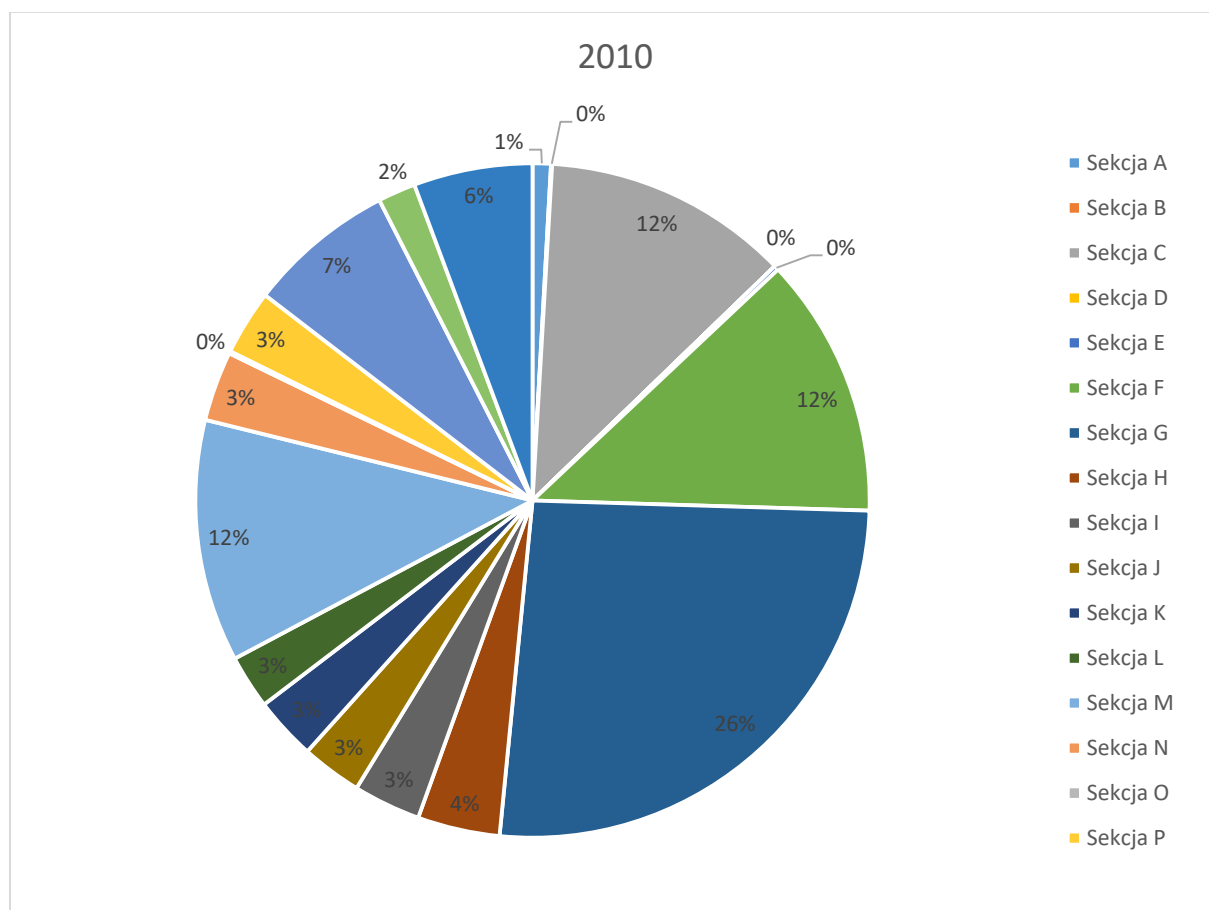
rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1 825	1 818	1 886	1 945	1 961	1 947
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	13	13	13	10	11
przemysł i budownictwo	449	453	458	458	462	438
pozostała działalność - usługi	1 360	1 352	1 415	1 474	1 489	1 498

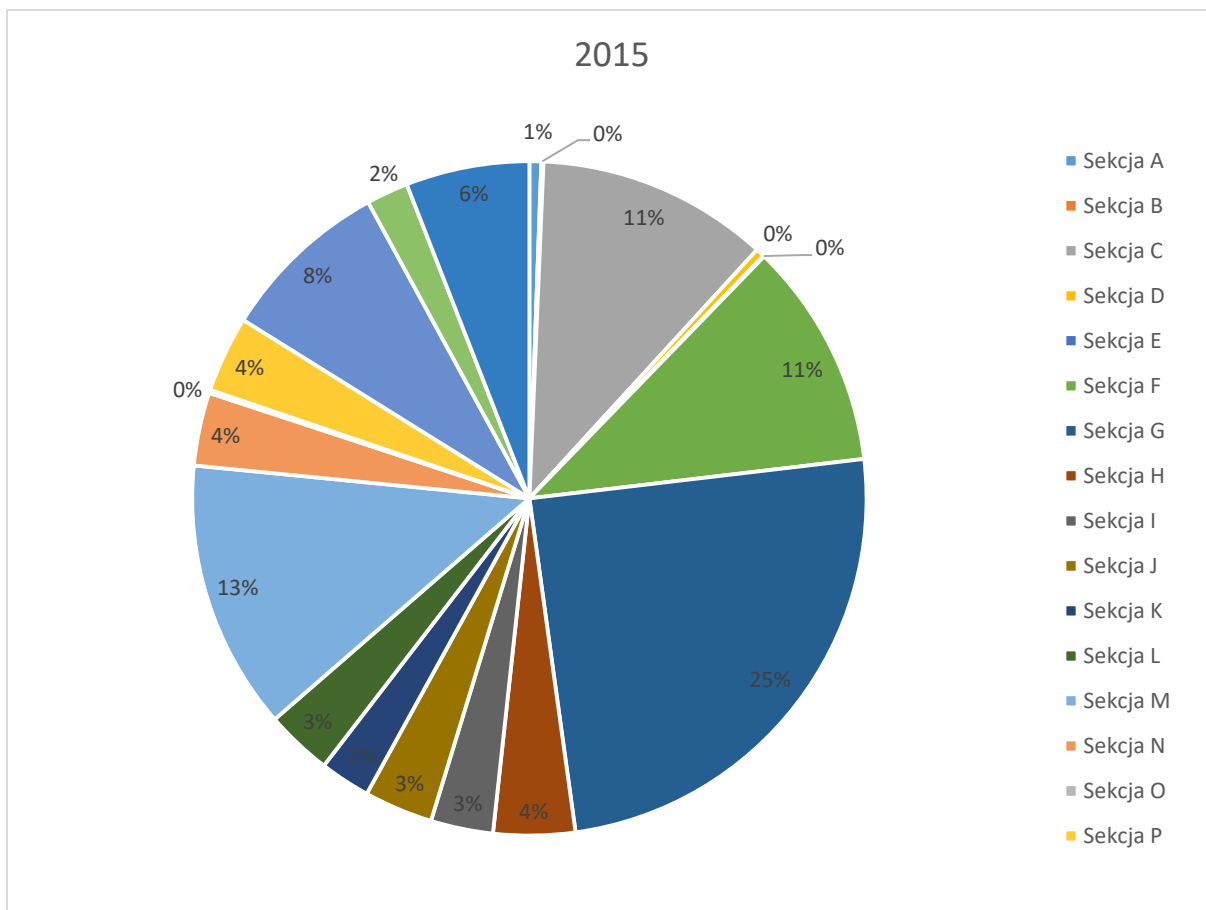
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Placówki handlowe i lokale usługowe koncentrują się szczególnie wzdłuż ul. Poznańskiej, tam mieszczą się zarówno dyskonty spożywcze jak i sklepy specjalistyczne, a także oddziały banków. Inne rejon koncentracji tego rodzaju działalności to ul. Dworcowa w bliskości stacji Puszczykówko, oraz na terenie Niwki, szczególnie w okolicy ulic 3 Maja – Niepodległości – Nowe Osiedle oraz w bliskości szpitala.

Wciąż najliczniej reprezentowana jest, podobnie jak ma to miejsce ogólnie w kraju, sekcja G, obejmująca handel i naprawy. W badanym okresie na 2. miejsce wysunęła się sekcja M, obejmująca działalność profesjonalną, naukową i techniczną, dystansując sekcje: C (działalność produkcyjna) oraz F (budownictwo). Ogólnie, z racji liczby działających podmiotów, w tej grupie sekcji panuje największa rotacja, przy czym różnice wynikają z tego, że w sekcjach C i F wyrejestrówuje się znacznie więcej podmiotów, niż w sekcji M. Okazuje się więc, że działalność profesjonalna ma lepsze perspektywy. Porównanie udziału poszczególnych sekcji w latach 2010 i 2015 przedstawia rysunek 14.

RYСУNEK 14 STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WEDŁUG SEKTORÓW PKD W 2010 I 2015 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zmniejsza się ilość i udział w lokalnej gospodarce działalności związanych z pracą fizyczną, w tym szczególnie mogących potencjalnie mieć niekorzystny wpływ na środowisko, związanych z nasilonym transportem czy składowaniem. I tak po skanalizowaniu miasta zakończyły działalność miejscowe firmy wywożące ścieki do oczyszczalni (sekcja E, dział 37). Ubywa też firm wywożących odpady i zajmujących się ich odzyskiem (E, 38) firm budowlanych, zwłaszcza wykonujących prace proste prace konstrukcyjne, murarskie (F, 41). Wyraźnie ubywa podmiotów zajmujących się działalnością w zakresie rolnictwa, leśnictwa i rybactwa (sekcja A – spadek z 16 do 11).

Liczba firm zajmujących się działalnością produkcyjną pozostaje generalnie na stałym poziomie (w sekcji C - około 220), przy czym spada ilość podmiotów zajmujących się produkcją:

- artykułów spożywczych (dział 10),
- odzieży (dział 14),
- metalowych wyrobów gotowych (dział 25),
- urządzeń elektrycznych (dział 27),
- mebli (dział 31).

Wzrasta natomiast liczba producentów:

- wyrobów tekstylnych (dział 13),
- wyrobów z „pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych” (szkła, porcelany, ceramiki) (dział 23),

- a zwłaszcza papieru i wyrobów z papieru (wzrost z 1 do 7 – dział 17).

Są to branże reprezentowane dotąd przez pojedyncze podmioty.

Zauważa się też inne procesy:

Następuje koncentracja handlu detalicznego. W latach 2010-2015 ubyłoby 15 firm zajmujących się handlem detalicznym (7% ogólnej liczby) – w tym czasie rozwinęły w Puszczykowie działalność sklepy dyskontowe i tzw. markety.

Następuje powiązanie działalności związanej z zakwaterowaniem i gastronomią. W analizowanym okresie liczba podmiotów wykonujących usługi związane z zakwaterowaniem (I, 55) wzrosła z 12 do 16, a związanych z gastronomią (I, 56) spadła z 47 do 42, mimo ogólnego wzrostu popularności działalności cateringowej.

Wyraźnie zmniejszyła się ilość podmiotów w dziale K, 66 (działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne) – z 44 do 36. Wzrasta natomiast liczba firm zajmujących się obsługą rynku nieruchomości (sekcja L - z 47 do 62).

Rośnie popularność działalności w sektorach uznawanych za kreatywne. Liczba firm prowadzących działalność związaną z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (J, 62) wzrosła z 30 do 42 (40%). Spadła, co interesujące, i to wyraźnie (z 7 do 4) liczba firm zajmujących się działalnością usługową w zakresie informacji (I, 63). W zakres tego działu wchodzi usługi hostingowe, prowadzenie portali i stron internetowych, działalność agencji informacyjnych.

Wyraźny wzrost odnotowano w sekcji M, skupiającej podmioty zajmujące się działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. Wzrost nastąpił praktycznie w każdym dziale, szczególnie w dz. 71 (działalność w zakresie architektury i inżynierii) – z 46 do 57 (o 24%).

Znaczący wzrost liczebności nastąpił w sekcji P, związanej z edukacją (z 57 do 71, a więc o 25%), oraz w sekcji Q (ochrona zdrowia i opieka społeczna), przy czym praktycznie cały wzrost dotyczył działu 86, a więc opieki zdrowotnej. Mieszczą się tu zarówno działalność lekarska, jak i pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej.

Wzrost nastąpił też w sekcji R, grupującej kulturę, rozrywkę i rekreację (z 33 do 39, a więc o 18%), przy czym jest to wynikiem wzrostu w dziale 93, obejmującym działalność sportową, rozrywkową i rekreacyjną (z 18 do 25), natomiast podmiotów z dziedziny kultury ubyłoby.

Następuje też przyrost podmiotów w sekcjach S i T. Sekcja S skupia pozostałą działalność usługową. Tu następuje nieznaczny spadek w dziale 95, związanym z naprawami, zaś wzrasta w pozostałych, związanych zarówno z działalnością organizacji członkowskich (dział 94), jak i w najbardziej eklektycznym dziale 96, gdzie mieszczą się zarówno pracownie futrzarskie, zakłady pogrzebowe, kosmetyczne, jak i związane z poprawą kondycji fizycznej.

Przybywa też gospodarstw domowych zatrudniających pracowników, oraz produkujących wyroby i świadczących usługi na własne potrzeby (sekcja T).

Jak wskazuje tabela 14, udział nowo rejestrowanych podmiotów sektora medycznego i kreatywnego jest znaczny, wskazując na pewne nowe specjalizacje gospodarki miasta.

TABELA 14 UDZIAŁ NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW SEKTORA KREATYWNEGO W LICZBIE NOWO ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW OGÓŁEM W LATACH 2010-2015.

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
sektor medyczny	9,0%	4,5%	4,3%	6,8%	4,6%	10,7%
sektor kreatywny	4,5%	5,2%	7,2%	9,0%	5,9%	7,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Również brak wolnych i zaplanowanych terenów pod funkcję przemysłową oraz niewielkie arealy wskazywane pod aktywizację gospodarczą (10 ha wolnych) oraz usługi (24 ha)²⁹ zdają się wskazywać na lepsze perspektywy działalności profesjonalnej, naukowej, sektorów kreatywnych czy opieki zdrowotnej, które nie wymagają znaczniejszej konsumpcji przestrzeni.

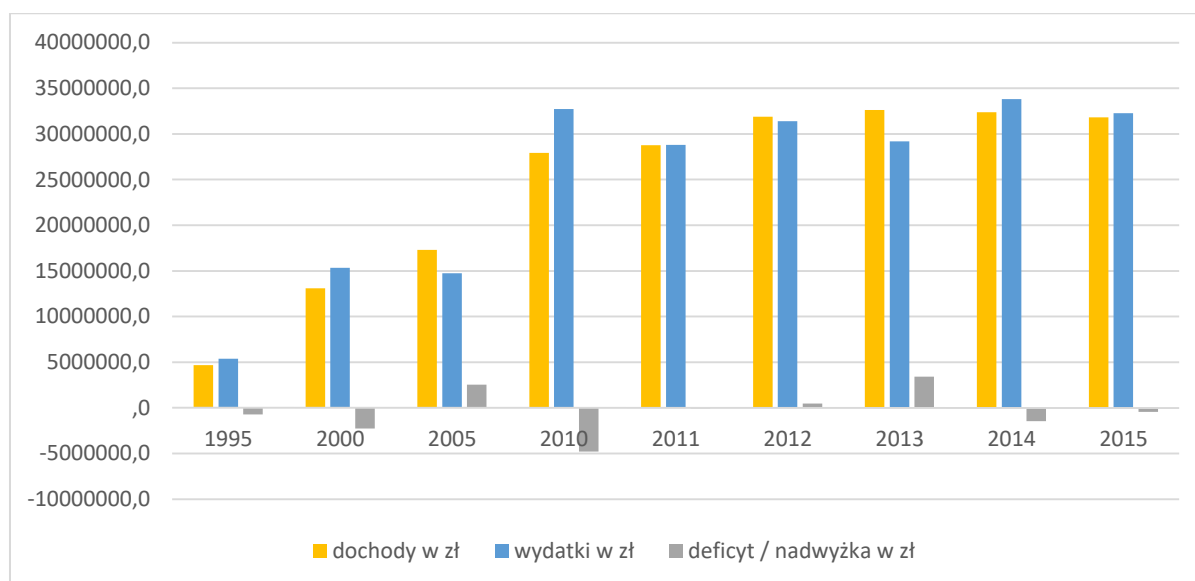
Finanse publiczne

W analizie finansów Miasta zauważyć można stałe zwiększanie się zarówno dochodów aż do roku 2013, a następnie stagnację w tym zakresie. Wydatki natomiast od 2010 r. wykazują pewną oscylację. Szczegóły ukazuje tabela 15.

TABELA 15 PODSTAWOWE DANE O FINANSACH MIASTA W LATACH 1995, 2000, 2005, 2010-2015.

rok	1995	2000	2005	2010	2011
dochody w zł	4 672 309	13 087 122	17 288 678	27 943 960,38	28 761 368,52
wydatki w zł	5 390 033	15 346 346	14 753 368	32 720 472,79	28 797 137,96
deficyt / nadwyżka w zł	-717 724	-2 259 224	2 535 310	-4 776 512	-35 769
rok	2012	2013	2014	2015	
dochody w zł	31 894 778,23	32 620 768,62	32 363 332,58	31 817 430,39	
wydatki w zł	31 413 470,35	29 192 670,78	33 823 979,39	32 263 303,14	
deficyt / nadwyżka w zł	481 308	3 428 098	-1 460 647	-445 873	

RYSUNEK 15 PODSTAWOWE DANE O FINANSACH MIASTA W LATACH 1995, 2000, 2005, 2010-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Stosunek dochodów i wydatków Miasta powoduje powstawanie deficytu lub nadwyżki w budżecie. W większości przypadków występuje deficyt, nadwyżki miały ostatnio miejsce w latach 2012-2013 i są przeznaczane bądź na spłatę zadłużenia, bądź na wydatki w roku następnym.

Zadłużenie Miasta od kilku lat jest na poziomie około 13 mln zł, dopuszczalnym z punktu widzenia przepisów o finansach publicznych.

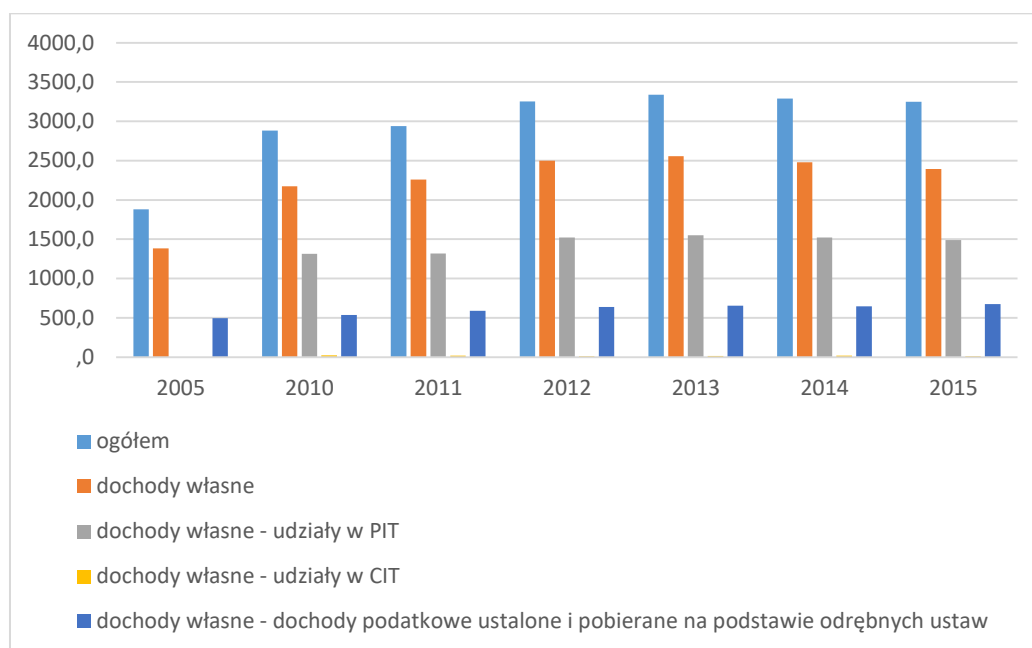
²⁹ Mikuła Ł., Ewertowski M. 2012, op. cit.

Strukturę dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca przedstawiają tabela 16 i rysunek 16.

TABELA 16 DOCHODY BUDŻETU MIASTA W ZŁ NA 1 MIESZKAŃCA.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1 881	2 880,52	2 939,93	3 252,91	3 338,19	3 290,96	3 248,33
dochody własne	1 381	2 175,36	2 259,69	2 501,39	2 554,57	2 478,90	2 395,26
dochody własne - udziały w PIT	-	1 312,59	1 318,76	1 520,40	1 551,38	1 522,73	1 488,08
dochody własne - udziały w CIT	-	21,92	17,81	11,72	15,07	18,84	10,05
dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	496	536,48	587,42	636,89	652,72	645,98	675,72
odsetek dochodów własnych	73,4%	75,5%	76,9%	76,9%	76,5%	75,3%	73,7%

RYСУNEK 16 DOCHODY BUDŻETU MIASTA W ZŁ NA 1 MIESZKAŃCA.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Dochody własne stanowią regularnie ponad 73% ogółu dochodów, co jest wskaźnikiem wysokim. W 2016 r. wielkość ta sytuowała Puszczkowo na 62. miejscu wśród 2478 polskich gmin³⁰. Gros dochodów własnych (14-15 mln zł rocznie) stanowią wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych, co obrazuje dobry status materialny zamieszkałych na terenie Puszczkowa podatników. Niskie są wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, co wynika z dominacji małych firm, głównie jednoosobowych i braku dużych spółek. Poza tym około 5 mln zł wpływa corocznie z tytułu podatków od nieruchomości. Zarówno wpływy z PIT, jak i z podatku od nieruchomości

³⁰ <http://www.gazeta-mosina.pl/2017/puszczkowo-wyprzedza-mosine-w-rankingu-gmin/> [dostęp.10.3.2017 r.]

zapewniają stabilną bazę dochodową budżetu miasta, stanowiąc łącznie ponad 60% corocznych dochodów. Baza podatkowa budżetu miasta jest jednak zawężona z uwagi na specyfikę lokalną:

- ponad 700 ha terenów (prawie 43% powierzchni miasta) wchodzi w skład Wielkopolskiego Parku Narodowego. Są to głównie tereny leśne, w tym rezerваты przyrody. Od terenów takich pobiera się podatek leśny w wysokości 50% stawki;
- wiele jest w Puszczykowie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, które podlegają zwolnieniu z podatku od nieruchomości.

Z tytułu obniżki górnych stawek podatkowych corocznie decyduje się o zmniejszeniu potencjalnych dochodów Miasta o 1-1,2 mln zł. Stan taki utrzymuje się od kilku lat, z tendencją do minimalnego spadku, co można wiązać ze starzeniem się społeczeństwa i zmniejszeniem grupy osób czynnych zawodowo³¹.

Stałym problemem jest brak zameldowania w Puszczykowie części osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i faktycznie zamieszkujących miasto, przez co budżet lokalny nie ma udziału w ich podatkach osobistych. Władze Puszczykowa podejmują próby wpłynięcia na ten stan rzeczy przez zachęty czy motywacje³².

W strukturze wydatków przeważają wydatki bieżące. Wydatki majątkowe stanowią corocznie 13-23%. Udział wydatków na drogi publiczne jest wysoki na tle województwa i kraju, jednak Puszczykowo nie wyróżnia się pod tym względem w aglomeracji poznańskiej.

Największe pozycje w kategoriach wydatków przedstawia tabela 17.

TABELA 17 GŁÓWNE POZYCJE WYDATKÓW BUDŻETU MIASTA W LATACH 2010-2015.

rok	2010	2011	2012
Wydatki w Dziale 600 - Transport i łączność - wydatki majątkowe ogółem	1 255 278	3 355 030,58	2 598 234,76
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	2 431 040,39	2 285 271,65	3 711 571,83
Dział 750 - Administracja publiczna	3 855 818,02	3 478 467,51	3 714 855,51
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	561 741,38	517 711,81	670 159,06
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	554 812,91	797 447,31	781 234,18
Dział 801 - Oświata i wychowanie	10 191 129,62	9 688 336,83	10 089 137,01
Dział 851 - Ochrona zdrowia	198 536,39	195 699,39	221 387,83
Dział 852 - Pomoc społeczna	3 283 925,13	3 080 527,50	3 204 276,76
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	319 580,50	373 676,75	397 044,57
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 696 229,74	1 935 662,54	2 233 963,03
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 452 940,59	846 793,88	749 553,59
rok	2013	2014	2015
Wydatki w Dziale 600 - Transport i łączność - wydatki majątkowe ogółem	2 685 140,10	1 656 915,54	3 821 346,43
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	2 929 293,03	2 038 675,33	2 205 663,38
Dział 750 - Administracja publiczna	3 693 523,93	3 736 349,58	3 942 882,88

³¹ <http://Puszczykowobip.wokiss.pl/bip/finanse/sprawozdania-z-wykonania-budzetu.html> [dostęp: 1.03.2017 r.]

³² Por. <http://Puszczykowo.pl/archiwalna/images/echo/echo%20wrzesien%202009.pdf> str. 6 [dostęp: 1.03.2017 r.]

Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	549 910,90	682 587,55	706 020,78
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	584 517,50	476 444,48	370 028,28
Dział 801 - Oświata i wychowanie	10 791 801,56	11 782 883,02	12 364 181,57
Dział 851 - Ochrona zdrowia	231 663,58	216 694,55	215 169,21
Dział 852 - Pomoc społeczna	3 517 082,09	3 632 289,53	3 794 549,32
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	433 820,65	466 749,90	471 375,26
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 573 632,12	1 684 704,41	1 505 726,44
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	811 461,25	1 503 421,47	955 265,11

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Jak można zauważyć, wydatki w większości działów mają tendencję rosnącą. Największą zmienność wykazują kwoty wydatkowane w działach związanych z inwestycjami i remontami na dużą skalę: 600 – związane z budową dróg, oraz 700, ale także 921 – na kulturę.

Tabela 18 ukazuje, że część oświatowa subwencji ogólnej nie czy pokrywa nawet 50% wydatków na oświatę. Część z tej różnicy pokrywają dotacje, ale wciąż łącznie z subwencją wsparcie zewnętrzne nie przekracza połowy wydatków.

TABELA 18 WIELKOŚĆ CZĘŚCI OŚWIATOWEJ SUBWENCJI OGÓLNEJ W LATACH 2010-2015.

rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015
część oświatowa subwencji ogólnej w zł	2 879 484	3 952 777	4 340 704	4 671 994	4 675 281	4 625 136

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Formą zaangażowania mieszkańców w zarządzanie miastem, sprawy lokalnej wspólnoty jest budżet obywatelski (partycypacyjny), czyli „wydzielona część środków budżetu Miasta, o której wydatkowaniu w sposób wiążący, w trakcie konsultacji społecznych, decydują mieszkańcy”³³. Konsultacje takie podejmuje się corocznie. W bieżącej edycji przeznaczona jest na te cele 100 tys. zł do wydatkowania w 2018 r. Kwota ta wydaje się niewielka w porównaniu z innymi ośrodkami. Przykładowo w Poznaniu (540 tys. mieszkańców) jest to kwota 18 mln zł, a w gm. Czerwonak (27 tys.) – 900 tys. zł. Kwota jest także skromna z uwagi na koszty typowych inwestycji³⁴.

Rynek pracy

Puszczykowo stanowi nieduży, lokalny rynek pracy. Największym pracodawcą jest szpital. Liczba miejsc pracy nie powinno to stanowić kluczowego problemu dla władz miasta, ponieważ rynek pracy ma tu zasięg aglomeracyjny.

Znaczna część aktywnych zawodowo mieszkańców Puszczykowa pracuje poza miastem. Ogromna większość z nich znajduje zatrudnienie w obrębie aglomeracji. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. 699 puszczykowiec pracowało w Poznaniu, 125 w mieście i gminie Mosina (z tej liczby 82 w samej Mosinie), 70 w gm. Komorniki, 57 w Luboniu a 46 w gm. Tarnowo Podgórne. Co interesujące, 49 osób jest zatrudnionych w Warszawie.

³³ <http://Puszczykowo.pl/portalspbo/budzet-obywatelski-krok-po-kroku/czym-jest-budzet-obywatelski> [dostęp: 5.08.2017 r.]

³⁴ http://Puszczykowo.pl/application/files/8214/7924/4440/przykladowe_koszty.pdf [dostęp: 5.08.2017 r.]

Z kolei Puszczykowo stanowi cel podróży do pracy dla aż 529 mieszkańców miasta i gminy Mosina (z tego 303 z samej Mosiny), 237 osób z Poznania, 89 z Lubonia, 74 z miasta i gminy Czempień (w tym 54 z samego Czempinia), 59 z gm. Komorniki, 55 z Kościana, 54 z gm. Brodnica. Znaczny wpływ na to ma funkcjonowanie w mieście dużego szpitala oraz licznych placówek rehabilitacyjnych i wypoczynkowych.

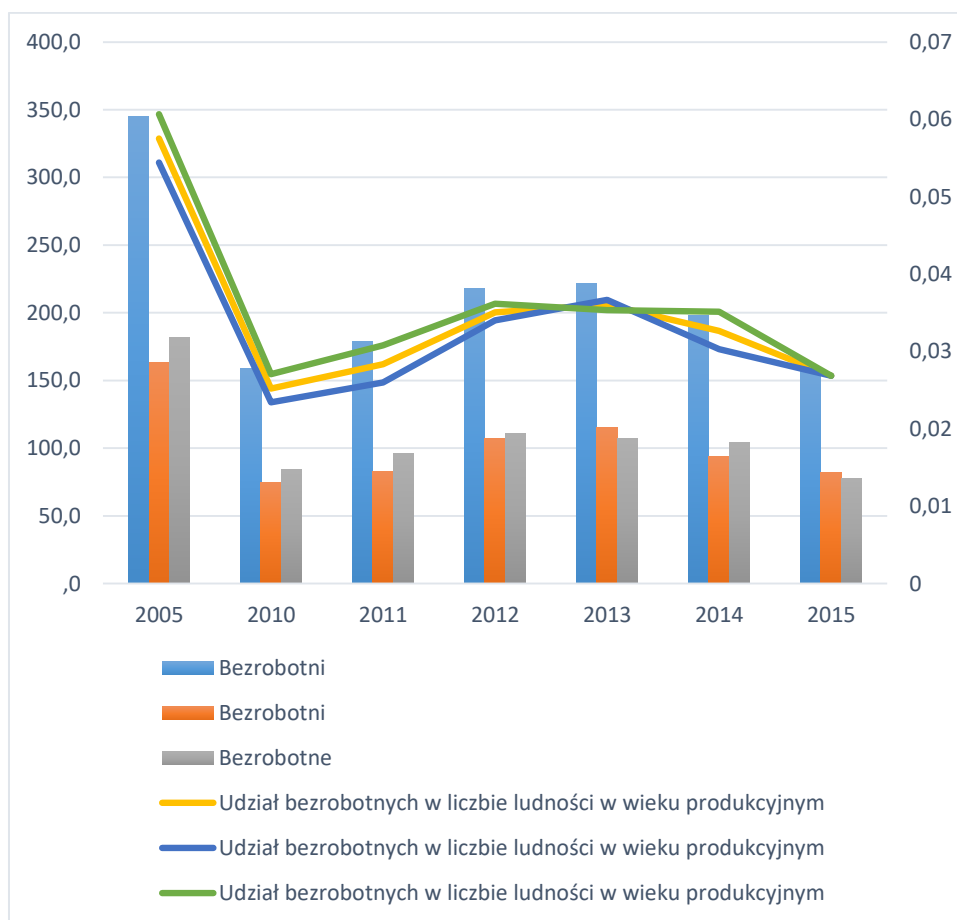
Istotnym punktem zainteresowania samorządu powinna być za to jakość miejsc pracy, a zwłaszcza wpływ aktywności miejscowych firm na środowisko. Miasto powinno dbać też o pozyskiwanie podmiotów tworzących dobrze płatne stanowiska, ponieważ przełoży się to na wpływy z podatków, w których udział ma budżet samorządowy.

Bezrobocie nie występuje w dużej skali (tabela 19. / rysunek 17.), natomiast dla osób bezrobotnych i ich rodzin stanowi problem, który powinien oddziaływać też na politykę lokalną.

TABELA 19 LICZBA BEZROBOTNYCH I STOPA BEZROBOCIA.

rok		2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bezrobotni	ogółem	345	159	179	218	222	198	160
Bezrobotni	mężczyźni	163	75	83	107	115	94	82
Bezrobotne	kobiety	182	84	96	111	107	104	78
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	ogółem	5,8%	2,5%	2,8%	3,5%	3,6%	3,3%	2,7%
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	mężczyźni	5,4%	2,3%	2,6%	3,4%	3,7%	3,0%	2,7%
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	kobiety	6,1%	2,7%	3,1%	3,6%	3,5%	3,5%	2,7%

RYSUNEK 17 LICZBA BEZROBOTNYCH I STOPA BEZROBOCIA W LATACH 2005 - 2015.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Mienie Miasta

W Puszczykowie przeważają grunty Skarbu Państwa oraz grunty Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym, w tym większość WPN. Łącznie stanowią one blisko 50%. Miasto dysponuje niewielkim i wciąż zmniejszającym się z powodu sprzedaży zasobem gruntowym. Na koniec 2015 r. 117,6 ha gruntów stanowiło mienie komunalne³⁵. Pozostałe to grunty prywatne. W ich skład wchodzi: grunty osób fizycznych, grunty kościołów i związków wyznaniowych, grunty spółdzielni oraz innych osób prawnych. Wykupy gruntów pod inwestycje drogowe czy inne ważne inwestycje stanowi problem dla Miasta z uwagi na ceny nieruchomości.

Miasto posiada 6 budynków mieszkalnych, udziały w 4 budynkach ze wspólnotami mieszkaniowymi oraz 3 budynki gospodarcze. Majątek miejski stanowią też 3 budynki szkolne, 3 przedszkolne, 2 budynki administracyjne, 1 będący placówką kultury (Biblioteka Miejska – Centrum Animacji Kultury), nowa hala sportowo-widowiskowa i 3 obiekty kontenerowe użytkowane na cele sportowe. Poza tym samorząd Puszczykowa jest właścicielem 3 budynków gospodarczych.

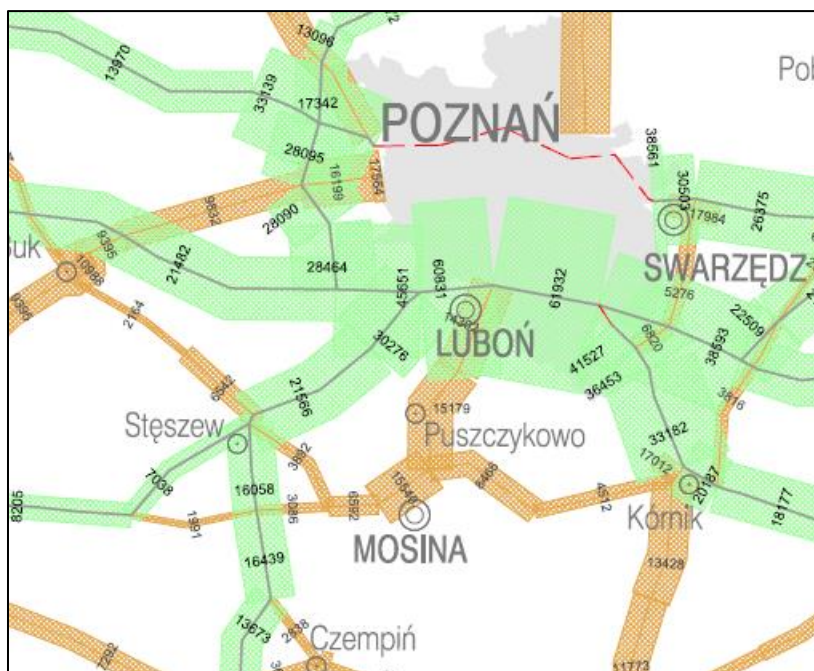
Infrastruktura techniczna i transport. Gospodarka komunalna

Z uwagi na coraz większą ilość zarejestrowanych pojazdów, zwłaszcza indywidualnych samochodów osobowych, diagnozę w zakresie infrastruktury należy zacząć od problematyki ruchu drogowego i stanu dróg.

³⁵ Informacja o stanie mienia komunalnego Miasta Puszczykowo na dzień 31.12.2015 r.

Na odcinku Mosina – Luboń (węzeł Poznań-Luboń) drogi wojewódzkiej nr 430 według Generalnego Pomiaru Ruchu z 2015 roku SDR (średni dobowy ruch) wynosił 15 179 pojazdów na dobę, co klasyfikuje tę drogę wśród najbardziej uczęszczanych dróg tej kategorii w Polsce. W tej liczbie 13 540 stanowiły samochody osobowe oraz 425 ciężarowe. Ruch i tak zmaleł od 2010 r., kiedy to naliczono 17 787 pojazdów. Natomiast na odcinku Mosina – Świątniki drogi woj. nr 431 poruszało się 8466 pojazdów, w tym 7204 osobowych oraz 305 ciężarowych. Od poprzedniego pomiaru ruch nieznacznie wzrósł (z 8206 do 8466 pojazdów). Wielkość ruchu na głównych drogach w Puszczykowie i najbliższej okolicy obrazuje rysunek 18.

RYСУNEK 18 WIELKOŚĆ RUCHU NA GŁÓWNYCH DROGACH W PUSCZYKOWIE I NAJBLIŻSZEJ OKOLICY W 2015 R.

Źródło: <http://wzdw.pl/wp-content/uploads/2016/07/GPR-2015-Mapa-GPR-na-drogach-krajowych-i-wojew%C3%B3dzkich.pdf> [dostęp: 24.02.2017 r.]

Droga wojewódzka nr 430 przebiega przez Puszczykowo ulicą Wysoką, u podnóża wysoczyzny, pomiędzy Puszczykowem a Starym Puszczykowem, stanowiąc istotną barierę przestrzenną, zwłaszcza dla słabszych uczestników ruchu (pieszych, rowerzystów). Innym miejscem problemowym są przejazdy kolejowe, zwłaszcza w ciągu ul. Dworcowej w Puszczykódku. Już obecnie w godzinach szczytu powstają tam duże zatory, blokujące wyjazd z bocznych ulic. Problem może ulec nasileniu po zakończeniu modernizacji linii kolejowej i wzroście ruchu na torach oraz w wyniku dalszej aktywizacji gospodarczej przyległych kwartałów, zwłaszcza w wyniku lokalizacji działalności generujących duży ruch pojazdów.

Znaczna część dróg gminnych wciąż jeszcze jest nieutwardzona, bądź w złym stanie technicznym. Według oficjalnych danych, do utwardzenia i naprawy kwalifikuje się 70 ulic i ich odcinków o łącznej długości 22,7 km. Sporządzono na te cele specjalny ranking³⁶. Prace w tym zakresie są sukcesywnie wykonywane, np. w 2014 r. wybudowano nawierzchnię 7 ulic o łącznej długości ok. 1,5 km.

Na terenie miasta znajdują się przystanek PKP Puszczykowo oraz stacja Puszczykódko, będąca niegdyś stacją węzłową, gdzie odgałęziała się linia do Osowej Góry, wiodąca przez malownicze tereny parku narodowego, zamknięta dla ruchu pasażerskiego w 2001, obecnie wykorzystywana w ruchu

³⁶ <http://www.Puszczykowo.pl/strefa-miejska/nasze-miasto/inwestycje> [dostęp: 28.02.2017 r.]

drezynowym. Zarówno na stacji jak i przystanku zatrzymują się wyłącznie pociągi regionalne spółki Przewozy Regionalne. Kolej oferuje największe możliwości przewozowe spośród wszystkich środków transportu, przewożąc na odcinku Czempień-Poznań ponad 10 tys. osób na dobę.

Puszczkowo i Puszczkówko łączy w ciągu doby z Poznaniem w dni powszednie 18 par pociągów, zatrzymujących się na wszystkich stacjach i przystankach pośrednich³⁷. W przeciwnym kierunku pociągi zmiierają przeważnie do Leszna, niektóre relacje są wydłużone do Rawicza, Wrocławia czy nawet Szklarskiej Poręby. Podróż z Poznania trwa 16-21 minut, przeważnie 19-20 min., w relacji do Poznania 17-23 minuty (przeważnie 20 min.), zaś do Wrocławia przeważnie około 2,5 godziny. Pierwszy pociąg w kierunku Poznania odjeżdża z Puszczkówka o 4:42, ostatni powrotny z Poznania Głównego o 23:53.

W niedziele jest 14 par połączeń. Pierwszy odjazd z Puszczkówka jest możliwy o 5:03, ostatni powrót z Poznania o 22:43.

Linia kolejowa jest obecnie poddawana gruntownej modernizacji wraz z przystosowaniem do prędkości 160 km/h, w wyniku czego czas podróży do Poznania ma się nieznacznie skrócić (z Puszczkówka 14-15 minut, wyraźniej zaś do Wrocławia), natomiast wzrosnąć powinna przepustowość linii. W ramach Poznańskiej Kolei Metropolitalnej przewiduje się kursowanie pociągów w 20- i 40-minutowych odstępach w godzinach szczytu i regularnym, 60-minutowym takcie w pozostałych porach doby³⁸. Poza tym linią mają co godzinę kursować pociągi przyspieszone typu Regio-express, które mogą zatrzymywać się w Puszczkówku. Plany budowy przystanku na wysokości Niwki nie są realizowane.

W ramach modernizacji linii kolejowej zlikwidowano przejazd w ciągu ul. 3 Maja, łączącej Niwkę z Mosiną. Nowym rozwiązaniem dla pieszych i rowerzystów jest wykonany w ramach modernizacji linii kolejowej przejazd podziemny pieszo-rowerowy łączący ulice M. Kopernika i A. Fiedlera – w innym rejonie miasta.

Autobusy PKS (9 par kursów w dni powszednie, 2 w świąteczne) kursują przez Puszczkowo na trasach z Poznania do Śremu przez Mosinę³⁹. Planowa podróż z centrum Poznania trwa około 30 minut, autobusy często jednak stoją w korkach.

Miasto jest obsługiwane przez komunikację miejską. Linie autobusowe do Poznania obsługiwane są przez dwie firmy. Linia 651 łącząca poznański węzeł Dębiec (małą pętlę) z Mosiną przez Luboń, Łęczycę i Puszczkowo, włączona w struktury zintegrowanego taryfowo transportu metropolitalnego, gdzie organizatorem przewozów jest ZTM Poznań, obsługiwana jest przez „Translub” sp. z o.o. z Lubonia. Od 1 września 2016 r. na linii odbywają się kursy nocne w weekendy.

Linia 642, obsługiwana przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Eko – Rondo” s. c. z Puszczkowa, dubluje linię 651. Jej odmianą jest linia 643, kursująca przez Puszczkowo Stare 2 – 4 razy w dni powszednie. Podróż autobusem linii 651 z pętli na poznańskim Dębcu do przystanku Puszczkowo/Kościelna trwa planowo 22-26 minut, natomiast linią 642 23-29 minut w zależności od pory dnia, czas podróży w godzinach szczytu może ulec znacznemu wydłużeniu.

Przez miasto kursuje także linia nr 699, obsługiwana przez ZUK Mosina sp. z o.o., łącząca Mosinę z Kórnikami. Autobusy tej linii zatrzymują się w Puszczkowie jedynie na 3 przystankach: Libelta (przy

³⁷ Według rozkładu ważnego na dzień 28.02.2017 r.

³⁸ Rozkłady jazdy PKM, praca przewozowa, obiegi

www.aglomeracja.poznan.pl/aglomeracja/public/aglomeracja/attachments.html?co=show&instance=1144&parent=69330&lang=pl&id=176938 [dostęp: 28.02.2017 r.]

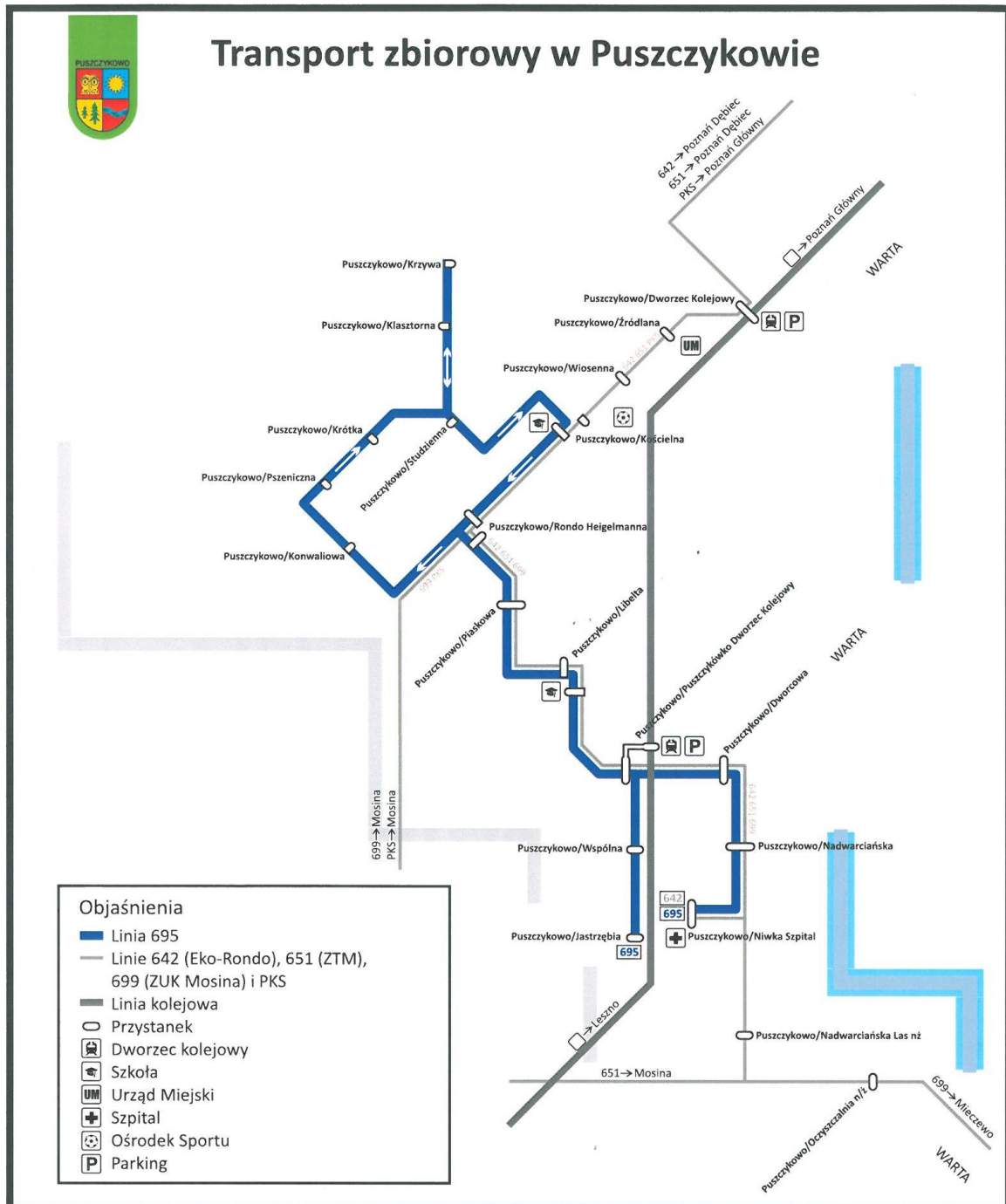
³⁹ <http://www.autobusowyrozkładjazdy.pl/home.html> [dostęp: 28.02.2017 r.]

LO oraz SP i Gimnazjum nr 2), przy dworcu Puszczykówko oraz Niwka Szpital, przy czym na dwu pierwszych jedynie w dni powszednie, i to niektóre kursy.

Kursująca w obrębie miasta linia 695 jest bezpłatna (obsługiwana przez firmę Bistrans z Dopiewa), a kursy są – w miarę możliwości – skomunikowane na stacji Puszczykówko z pociągami oraz linią ZTM nr 651 w kierunku Poznania. Jest to realizacja postulatów strategii z 2010 r., jednak frekwencja pasażerów na linii jest słaba. Przyczyną mogą być nieregularne i często zmieniane rozkłady jazdy.

Schemat linii wraz z przystankami na terenie Puszczykowa i Mosiny przedstawia rysunek 19.

RYSUNEK 19 SCHEMAT LINII AUTOBUSOWYCH WRAZ Z LOKALIZACJĄ PRZYSTANKÓW.

Źródło: <http://www.Puszczkowo.pl/strefa-miejska/informacje/informator-miejski/komunikacja> [dostęp: 15.02.2017 r.]

Bilet normalny „Eko – Rondo” w relacji Puszczkowo – Poznań kosztuje 4,40 zł, miesięczny 103,92 zł⁴⁰. Bilet ZTM (papierowy) na podobną podróż kosztuje 4,60 zł, natomiast w ramach tPortmonetki (dla posiadaczy karty PEKA) 3,88 zł. Ceny biletów miesięcznych są zróżnicowane zależnie od formy⁴¹.

Na liniach 642 i 699 obowiązują zupełnie odrębne taryfy.

Rozmieszczenie węzłów przystankowych (stacji i przystanków) transportu publicznego w 2011 r. prezentowało się następująco: 1 węzeł przypadał na 2,09 km² i 874 mieszkańców; około 59% zabudowy znajdowało się w odległości nie większej niż 500 m od najbliższego przystanku (co warunkuje atrakcyjność komunikacji zbiorowej w stosunku do transportu indywidualnego), a średni czas dojścia pieszego (przy wzięciu pod uwagę całej zabudowy mieszkaniowej miasta) wynosił 12,32 min⁴². Wszystko to łącznie stanowi o dobrej dostępności i atrakcyjności transportu publicznego w Puszczkowie.

W Puszczkowie brak stacji benzynowej, jest natomiast stacja tankowania gazu LPG. Stacje benzynowe są w sąsiednich miejscowościach – Mosinie, Luboniu, otwarta ma zostać stacja w Łęczycy.

Ścieżki rowerowe są budowane stopniowo według możliwości budżetowych.

Miasto jest zaopatrywane w wodę z ujęcia w gm. Mosina (Krajkowo) W sąsiedztwie miasta przebiegają wodociągi magistralne (średnicy 1000 mm i 2x1400 mm) zasilające Poznań. Puszczkowo jest zasilane ze wschodniej magistrali Ø1000 mm. Od stacji uzdatniania wody (SUW) w Mosinie do przystanku PKP Puszczkowo przebiega dodatkowo „magistrala centralna”, która obecnie nie jest wykorzystywana ze względu na wystarczającą podaż wody. Potrzeby Puszczkowa są więc w pełni zabezpieczone. Dostawcą wody, odbiorcą ścieków oraz operatorem systemów wodociągowych i kanalizacyjnych jest Aquanet SA. Miasto Puszczkowo ma udziały w spółce o wartości przekraczającej 40,6 mln zł.

W ostatnich latach sieć znacznie rozbudowano, przez co uzyskano pełne zwodociągowanie i dostęp do kanalizacji. Długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się z 61 km w 2005 r. do 81,3 km w 2015 r. W zakresie sieci wodociągowych nastąpił przyrost mniej znaczący (z 53,9 km w 2005 r. do 57,9 km w 2010 r. i 58,3 km w 2015 r.). Rozbudowa sieci wodociągowych i kanalizacyjnych jest finansowana między innymi ze środków Aquanet SA.

Długość gazowych sieci rozdzielczych wzrosła z 75,1 km w 2010 r. do 76,9 km w 2015 r. Wciąż jednak część mieszkańców nie korzysta z urządzeń sieciowych, jak to ukazuje tabela 20.

TABELA 20 MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE.

rok	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
wodociąg	99,0%	99,7%	99,7%	99,7%	99,9%	99,9%	99,9%
łazienka	95,3%	98,1%	98,1%	98,2%	98,2%	98,2%	98,2%
centralne ogrzewanie	88,5%	93,0%	93,2%	93,2%	93,4%	93,5%	93,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Zużycie wody na 1 mieszkańca spadło z 59 m³ w 2000 r. do 48,1 m³ w 2014 r.

⁴⁰ http://www.eko-rondo.pl/images/Pozna_-_Puszczkowo14.pdf [dostęp: 15.02.2017 r.]

⁴¹ <http://www.ztm.Poznan.pl/bilety/cennik/> [dostęp: 15.02.2017 r.]

⁴² Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, op. cit., str. 121.

Oczyszczalnia ścieków znajduje się na południu miasta i obsługuje także Mosinę. Aktualnie obiekt ma przepustowość $Q_{d\dot{s}r}=4\ 000\text{m}^3/\text{d}$ i jest wykorzystywana w 50-60%, przy czym około 2/3 stanowi dopływ ścieków z Mosiny.

Zasilanie w energię elektryczną odbywa się ze GPZ 110/15 kV Poznań-Południe i Mosina, istniejąca sieć wystarczająco pokrywa potrzeby miasta⁴³.

Lokalne zapotrzebowanie na gaz pokrywa stacja redukcyjno-pomiarowa I st. o przepustowości $30\ 000\ \text{m}^3/\text{h}$, zlokalizowana w Mosinie. W wielu budynkach wciąż jednak nie korzysta się z gazu.

Na terenie miasta Puszczykowa nie funkcjonuje obecnie żadne składowisko odpadów. Puszczykowo przynależy do Związku Międzygminnego Centrum Zagospodarowania Odpadów „Selekt”. Zebrane w Puszczykowie odpady trafiają do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) w Piotrowie I (gm. Czempień). W Puszczykowie istnieje natomiast Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który zapewnia możliwość bezpłatnego oddania tzw. odpadów problemowych.

Zbiórka odpadów wielkogabarytowych odbywa się kilkakrotnie w ciągu roku, w formie objazdu miasta.

Wszyscy mieszkańcy mają możliwość podłączenia się do internetu za pośrednictwem linii telefonicznej lub sieci LTE. Niskie jest natomiast pokrycie miasta siecią światłowodową. Sieć taka jest dostępna jedynie przy głównych szlakach komunikacyjnych.

Dziedzictwo przeszłości - zabytki

Popularność Puszczykowa jako letniska podmiejskiego datuje się od przełomu XIX i XX wieku. W 1897 roku, za sprawą Towarzystwa Gór Olbrzymich (tj. Karkonoszy), utworzono w Puszczykowie przystanek kolejowy, na którym pociągi zatrzymywały się w dni świąteczne. Od roku 1901 stacja pojawiła się w regularnych rozkładach jazdy. Miejscowość stała się ulubionym celem wycieczek rekreacyjnych poznaniaków. W 1904 roku wybudowano pierwszy budynek dworca, a pod torami powstało przejście podziemne w celu upłynnienia ruchu pociągów. W związku ze wzrastającą popularnością Puszczykowa w roku 1910 rozbudowano dworzec, którego charakterystycznym elementem stała się wieżyczka, z ręcznie nakręcanym zegarem (fot. 8). Powstały również pomieszczenia restauracyjne z dużymi, bogato zdobionymi oknami oraz wiata z tyłu budynku. Drewniana konstrukcja i ogólny wygląd dworca pozostały odtąd niezmienione. Od 1983 roku budynek dworca jest zabytkiem, w którym obecnie funkcjonuje restauracja⁴⁴.

⁴³ Ewentualne problemy mogą wynikać ze zbyt małej wydajności sieci wysokich napięć zasilających aglomerację poznańską, lecz zagadnienia te znajdują się poza zakresem decyzji samorządu gminnego.

⁴⁴ <http://www.Puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/atracje-turystyczne/dworzec-Puszczykowo> [dostęp: 9.02.2017 r.]

FOT. 8-10. CHARAKTERYSTYCZNE BUDYNKI – DWORCE PUSZCZYKOWO I PUSZCZYKÓWKO, KOŚCIÓŁ P. W. MATKI BOSKIEJ WNIEBOWZIĘTEJ.

Źródło: Urząd Miejski w Puszczykowie. <http://www.puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/atracje-turystyczne/>

Dworzec w Puszczykówku zbudowano w 1911 roku, specjalnie dla potrzeb letników coraz liczniej przyjeżdżających do Puszczykowa i Puszczykówka. Docierały tu pociągi wycieczkowe z poznańskiego Dworca Letniego. Dworzec został poddany renowacji na przełomie 2010 i 2011 roku, w wyniku czego elewacji obiektu przywrócono pierwotny seledynowy kolor (fot. 9). Na ścianie zachodniej znajduje się stylowy, zabytkowy zegar. Dworzec w Puszczykówku został w 2014 roku laureatem konkursu Zabytek zadbanej Generalnego Konserwatora Zabytków.⁴⁵

Rozwijała się również zabudowa samego Puszczykowa. Z okresu dwudziestolecia międzywojennego pochodzą klasycyzujące formy prywatnych dworków, pensjonatów czy obiektów publicznych. W tym okresie wzniesiono (w latach 1923-28) kościół pw. Matki Boskiej Wniebowziętej, zbudowany z inicjatywy przyjeżdżających tu w celach wypoczynkowych mieszkańców Poznania. Świątynia została zaprojektowana przez znanego poznańskiego architekta Adama Ballenstedta jako prosta bryła, lecz elementy dekoracji nawiązują do baroku i klasycyzmu. W ołtarzu głównym znajduje się do dziś rzeźba Matki Boskiej Wniebowziętej z 1936 roku dłuta Czesława Woźniaka, natomiast w ołtarzu bocznym obraz Madonny z Dzieciątkiem Władysława Roguskiego⁴⁶.

Baza i ruch turystyczny

Przez cały wiek rozwijało się w Puszczykowie zainwestowanie turystyczne – hotele, pensjonaty, restauracje, altany, przystanie, łaźienki kąpielowe nad Wartą.

Obecnie w mieście znajdują się 2 hotele (**** i **), dysponujące łącznie 84 miejscami. Funkcjonuje także 1 obiekt szkoleniowo-wypoczynkowy z 72 miejscami oraz 1 inny, dysponujący 14 miejscami. łącznie całoroczna baza noclegowa liczy 170 miejsc. W ostatnich latach nastąpiła redukcja bazy noclegowej. Jeszcze w 2013 r. w Puszczykowie funkcjonował 1 nieskategoryzowany obiekt hotelowy z 50 miejscami i 1 inny ośrodek szkoleniowo wypoczynkowy z 44 miejscami, łącznie więc w mieście można było udzielić noclegu 258 gościom. Skala tego ubytku jest przejściowa, bowiem wkrótce zakończy się remont w 1 obiekcie oraz powstaną nowe obiekty hotelowe. Przy Sportotece ma powstać kilka domków z miejscami noclegowymi.

Prócz wymienionych, istnieje pewien zasób kwater na bazie prywatnych domów mieszkalnych, a w czasie wolnym od zajęć szkolnych bazę noclegową uzupełnia internat przy Zespole Szkół.

⁴⁵ <http://www.Puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/atracje-turystyczne/dworzec-Puszczykowko> [dostęp: 9.02.2017 r.]

⁴⁶ <http://www.Puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/atracje-turystyczne/Kosciol-pw-Matki-Boskiej-Wniebowzietej> [dostęp: 9.02.2017 r.]

Wielkość wymienionych zasobów jednak można uznać za skromną jak na potencjał turystyczno-rekreacyjno-wypoczynkowy i aspiracje miasta.

Bardziej zróżnicowana i rozbudowana jest natomiast baza i oferta gastronomiczna, a jedna z lodziarni jest wręcz celem wycieczek z okolicznych miejscowości.

Duży potencjał do zagospodarowania na cele turystyczne posiada zakole Warty – teren o pow. 16,5 ha, będący własnością miasta (fot. 11), gdzie przeprowadzenie prac jest uzależnione od pozyskania współfinansowania zewnętrznego⁴⁷.

FOT. 11. ZAKOLE WARTY W ZIMOWEJ SZACIE.

Źródło: Urząd Miejski w Puszczykowie. <http://www.Puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/atrakcje-turystyczne/zakole-Warty>

Istnieje bezpośrednie połączenie ścieżką rowerową ze śródmieściem Poznania przez ul. Dolna Wilda i Piastowską, natomiast na terenie miasta i przyległych obszarach WPN wciąż wiele „tradycyjnych” szlaków nie jest urządzonych⁴⁸.

Nad Wartą działa przystań dla kajaków, gdzie cumowane są również łodzie. Obiekt znajduje się przy rozwijającym się szlaku wodnym Śrem – Radzewice - Poznań. Przy przystani są dwa miejsca na ognisko. Jest to licznie odwiedzane miejsce rekreacji i corocznych pikników rodzinnych. Rzeka ma przez większość sezonu zbyt małe głębokości tranzytowe, by mogły się odbywać rejsy białej floty. Puszczykowo jest natomiast miejscem startów cyklicznych splywów kajakowych w kierunku Poznania⁴⁹.

Wspominane we wcześniejszych dokumentach rozwojowych miasta⁵⁰ możliwości obsługi ruchu targowego oraz konferencyjnego należy uzależnić od możliwości dotarcia do Poznania, które powinny polepszyć się po modernizacji linii kolejowej, ale także od dostępu do dworca i przystanków w mieście. W kontekście aktualnych wymagań klientów⁵¹ stosowne byłoby także rozszerzenie palety usług towarzyszących, związanych z bazą hotelową.

⁴⁷

http://Puszczykowobip.wokiss.pl/zasoby/files/finanse/2016/informacja_o_wykonaniu_budzetu_za_i_polrocze_2016.pdf [dostęp: 1.03.2017 r.]

⁴⁸ Por. <http://Puszczykowobip.wokiss.pl/bip/organy-wladzy-publicznej/rada-miasta/baza-prawa-lokalnego/apele-rady-miasta.html?pid=10133> [dostęp: 3.03.2017 r.]

⁴⁹ por. <http://Puszczykowo.pl/wydarzenia/iii-ogolnopolski-splyw-kajakowy-plyn-z-rektorem-politechniki> [dostęp: 2.03.2017 r.]

⁵⁰ Strategia rozwoju miasta Puszczykowa na lata 2010 -2020, str. 10

⁵¹ Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012–2020, Dokument przyjęty przez Radę Polskiej Organizacji Turystycznej w dniu 28.11.2011 roku, Warszawa 2012.

www.pot.gov.pl/index.php?option=com_rubberdoc&view=doc&id=3433&format=raw [dostęp: 8.03.2017 r.]

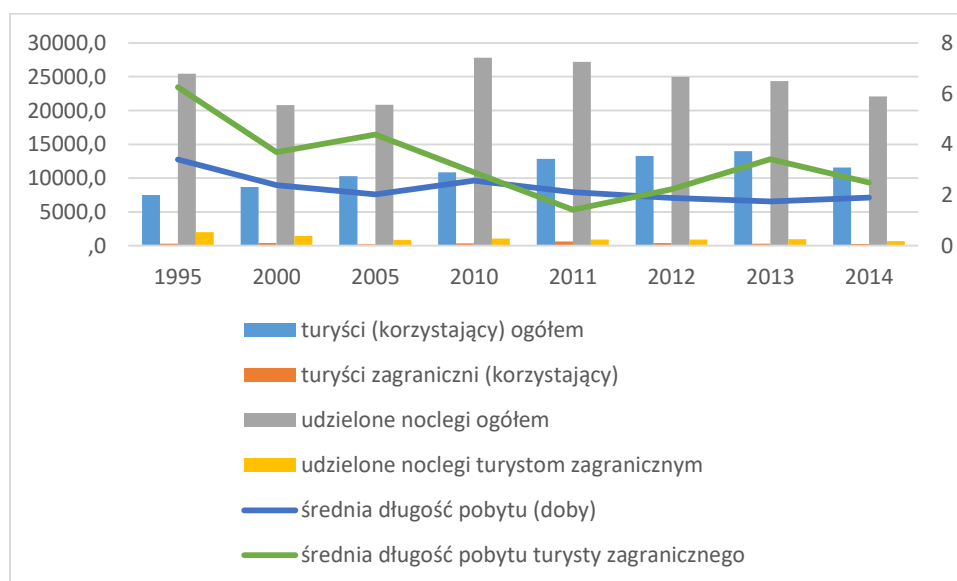
O deklarowanej wadze tematu turystyki świadczy osobny miejski portal internetowy⁵², równorzędny drugiemu, poświęconemu bieżącej problematyce społeczno-gospodarczego funkcjonowania miasta. Strona internetowa zawiera przede wszystkim informacje o mieście, aktualności i zapowiedzi wydarzeń. Jest możliwe odbycie wirtualnego spaceru, przy czym nie ma on konkretnego scenariusza, lecz zapewnia dowolność poruszania się między opisywanymi lokalizacjami. Udzielaniem informacji dla turystów zajmuje się Centrum EkoInfo, działające w dawnej nastawni stacji Puszczykowo. Latem Centrum organizuje spacer po Puszczykowie⁵³.

Skalę ruchu turystycznego obrazują: tabela 21 i rysunek 20.

TABELA 21 LICZBA TURYSTÓW GOSZCZĄCYCH W PUSZCZYKOWIE I UDZIELONYCH IM NOCLEGÓW.

rok	1995	2000	2005	2010
turyści (korzystający) ogółem	7 479	8 695	10 275	10 848
turyści zagraniczni (korzystający)	319	395	203	366
udzielone noclegi ogółem	25 455	20 811	20 855	27 805
udzielone noclegi turystom zagranicznym	1 996	1 459	891	1 058
średnia długość pobytu (doby)	3,4	2,4	2,0	2,6
średnia długość pobytu turysty zagranicznego	6,3	3,7	4,4	2,9
odsetek turystów zagranicznych	4,3%	4,5%	2,0%	3,4%
rok	2011	2012	2013	2014
turyści (korzystający) ogółem	12 834	13 253	13 970	11 592
turyści zagraniczni (korzystający)	655	416	285	271
udzielone noclegi ogółem	27 185	24 953	24 362	22 079
udzielone noclegi turystom zagranicznym	928	926	973	674
średnia długość pobytu (doby)	2,1	1,9	1,7	1,9
średnia długość pobytu turysty zagranicznego	1,4	2,2	3,4	2,5
odsetek turystów zagranicznych	5,1%	3,1%	2,0%	2,3%

RYSUNEK 20 LICZBA TURYSTÓW GOSZCZĄCYCH W PUSZCZYKOWIE I UDZIELONYCH IM NOCLEGÓW.

⁵² <http://Puszczykowo.pl/strefa-turystyczna/> [dostęp: 1.03.2017 r.]

⁵³ <http://archiwalna.Puszczykowo.pl/3d/> [dostęp: 3.03.2017 r.]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Analiza powyższej tabeli wskazuje, że ruch turystyczny w Puszczykowie, mierzony liczbą osób spędzających choć 1 noc, wykazywał tendencje wzrostowe do 2013 r. Liczba udzielonych noclegów rosła do 2010 r., a od 2011 r. spada. Oznacza to, że statystyczny turysta spędza w Puszczykowie coraz mniej czasu. Długość pobytu oscylująca wokół 2 dób jest i tak, jak na polskie warunki, dość wysoka i wskazuje, że najczęściej spotykanym rodzajem pobytu jest konferencja bądź szkolenie, ewentualnie pobyt weekendowy.

Turyści zagraniczni stanowią niewielki ułamek całkowitej liczby odwiedzających Puszczykowo, jednak ich pobyty są przeważnie dłuższe. W 2015 r. pobyt w Puszczykowie miało 455 turystów zagranicznych, którym udzielono 1518 noclegów. Wśród turystów zagranicznych zwykle 30% i więcej stanowią Niemcy. Statystyczny gość zza granicy spędził więc w Puszczykowie ponad 3 dni, co oznacza, że miasto jest miejscem dłuższych pobytów (związanych np. z turniejami tenisowymi⁵⁴), ewentualnie bazą wypadową.

Opisane zjawiska i tendencje dotyczą w podobnym stopniu każdego rodzaju obiektów noclegowych. Należy też zauważyć, że znaczna część turystów i gości nie zatrzymuje się w Puszczykowie. Należy do nich duża grupa przyjeżdżających do muzeum, jednak ogólna liczba odwiedzających tę placówkę również nie rośnie.

KONKLUZJE STRATEGICZNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

W Puszczykowie dominują niewielkie podmioty gospodarcze. Następuje specjalizacja profilu działalności gospodarczej wraz z postępującym przesuwaniem w kierunku działalności wyspecjalizowanej, twórczej, unikatowej, zapewniającej wyższą wartość dodaną.

Wyraźny jest wzrost w zakresie usług związanych z ochroną zdrowia oraz rekreacją i rozrywką.

Budżet Miasta cechuje wysoki odsetek dochodów własnych i stabilna baza dochodów podatkowych, jednak zauważa się w tej sferze stagnację. Rosną natomiast wydatki w podstawowych działach.

Względnie korzystna jest sytuacja na lokalnym rynku pracy, który jest częścią rynku metropolitalnego.

Dostępność komunikacyjna i wyposażenie infrastrukturalne oraz obsługa miasta w ostatnich latach podlegała stałej poprawie, jednak sytuacja wymaga dalszych udogodnień, zwłaszcza w komunikacji z Poznaniem oraz poprawy stanu dróg w mieście.

Zarówno baza noclegowa jak i ruch turystyczny jest mniejszy niż wskazywałaby na to tradycja i marka miasta.

Przedstawiciele przedsiębiorców wskazują na brak stacji benzynowej i większych sklepów oferujących niższe ceny towarów, zwłaszcza spożywczych, jednak ich lokalizacja budzi powszechny sprzeciw mieszkańców Puszczykowa. Jednak mieszkańcy bardziej oddalonych od centrum obszarów są życzliwi lokalizacji takich placówek.

Znaczna część ankietowanych negatywnie ocenia ofertę gastronomiczną.

⁵⁴ <http://angiecup.pl/pl/zawodniczki/> [dostęp: 8.03.2017 r.]

Współpraca międzygminna. Integracja metropolitalna

Współpraca samorządów gmin wokół Poznania ze stolicą Wielkopolski oraz między sobą, prowadzona od lat, od dekady jest konkretyzowana w ramach Rady Aglomeracji, a od 2011 r. w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań, które zrzesza obecnie 23 samorzady – Poznań, 17 gmin powiatu poznańskiego, powiat poznański oraz 4 gminy spoza powiatu. Metropolię Poznań określono następująco: „Metropolia Poznań to wspólnota miejska nowej generacji, żyjąca i rozwijająca się ponad granicami administracyjnymi. To wspólne dla miliona ludzi miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wspólna przestrzeń, wspólne środowisko i infrastruktura. To także wspólne rozwiązywanie problemów i wspólna troska o przyszłość. To obszar, gdzie współdziałanie stanowi warunek postępu i rozwoju, jest źródłem osiągania przewagi konkurencyjnej w skali krajowej i międzynarodowej”⁵⁵.

Dla Metropolii opracowano strategię rozwoju oraz dwuczęściowe studium przestrzenne. Prowadzone są też różne działania gospodarcze i promocyjno-informacyjne, takie jak Forum Gospodarcze. Wydawane są też liczne publikacje.

Na bazie Metropolii, na cele realizacji zadań współfinansowanych z środków UE na lata 2014-2020, a przekraczających granice samorządów (Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych - ZIT), powołano Związek ZIT, uznając zasięg działania Stowarzyszenia Metropolia Poznań za Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania zwana Strategią ZIT⁵⁶. Strategia zawiera „propozycja działań, które w perspektywie 2020 r. mają zapewnić większą spójność przestrzenną Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Poznania oraz przyczynić się do wzrostu gospodarczego, rozwoju infrastruktury, poprawy komunikacji, polepszenia usług społecznych i zdrowotnych, a w konsekwencji mają prowadzić do poprawy jakości życia mieszkańców całej Metropolii”.

Puszczykowo partycypuje w kosztach opracowań dotyczących integracji transportu zbiorowego.

Na terenie Metropolii rozwijanych jest wiele pól współpracy o charakterze sektorowym, szczególnie w zakresie gospodarki komunalnej. Największą skalę ma współpraca w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gdzie, na mocy porozumienia komunalnego, na Miasto Poznań scedowało kompetencje 9 innych gmin, w tym Puszczykowo, w zamian za co gminy objęły akcje spółki Aquanet SA.

Puszczykowo uczestniczy także w metropolitalnej integracji transportu zbiorowego, koordynowanej przez Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu.

Miasto jest także członkiem następujących stowarzyszeń: Stowarzyszenia WOKiSS⁵⁷, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski, LGD Progres (co otwiera możliwości pozyskiwania funduszy z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – PROW) oraz związków: Związku Miast Polskich, Związku Międzygminnego „Schronisko” (który przeprowadził budowę schroniska dla zwierząt w Skałowie, gm. Kostrzyn) oraz Związku Międzygminnego Centrum Zagospodarowania Odpadów „Selekt”. Miasto współtworzy także mające siedzibę w Puszczykowie Stowarzyszenie Gmin Mikroregionu Wielkopolskiego Parku Narodowego założone w 2008 r. przez 7 gmin, położonych na terenie Parku i w bezpośrednim otoczeniu.

⁵⁵ http://www.zit.metropoliapoznan.pl/media/A-STRATEGIA-ZIT-Aktualna/Aktualizacja-19-09-2016/STRATEGIA_ZIT_W_MOF_POZNANIA_v.1.1_19.09.2016.pdf str. 2 [dostęp: 3.03.2017 r.]

⁵⁶ <http://www.zit.metropoliaPoznan.pl/zit-dla-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-Poznania/strategia-zit> [dostęp: 3.03.2017 r.]

⁵⁷ Wielkopolski Ośrodek Kształcenia i Studiów Samorządowych

Gmina zawiera także wiele porozumień poziomych, dwu- i wielostronnych, dotyczących między innymi transportu zbiorowego czy kosztów pobytu dzieci w przedszkolach poza gminą zamieszkania.

Największym co do skali projektem metropolitalnym rozwijanym w perspektywie roku 2020, realizowanym w ramach ZIT będzie „Poznańska Kolej Metropolitalna (PKM). Integracja systemu transportu publicznego wokół transportu szynowego w MOF Poznania”.

Podsumowanie. Miejsce Puszczykowa w aglomeracji poznańskiej

Do końcowych analiz przyjęto zasięg aglomeracji poznańskiej obejmującej Poznań i gminy powiatu poznańskiego. Jest to obszar jednoznacznie określony administracyjnie, wiążą się usankcjonowane prawnie (w konstytucji RP i ustawach) funkcje decyzyjne, czym różni się od wydzieleni analitycznych, takich jak Poznański Obszar Metropolitalny wskazany przez Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego (WBPP)⁵⁸ czy nieobligatoryjnych, aczkolwiek cennych zrzeczeń, jak Stowarzyszenie Metropolia Poznań, których zasięg może się zmienić. Na obszarze powiatu poznańskiego i Poznania ma miejsce większość codziennej aktywności mieszkańców Puszczykowa, stąd rekrutują się niemal wszyscy nowi mieszkańcy Puszczykowa i tu znajduje nowe miejsce większość wyprowadzających się z miasta. Tak określonego obszaru wreszcie, jak wynika to z niniejszej diagnozy, dotyczy większość powiązań społeczno-gospodarczych puszczykowskiego samorządu, firm i organizacji.

Aglomeracja złożona z Poznania i powiatu poznańskiego stanowi przy tym rdzeń obszaru metropolitalnego w opracowaniu WBPP w Poznaniu.⁵⁹

Tak określoną aglomerację zamieszkiwało na koniec 2015 r. 908 385 osób i liczba ta wykazuje stałą tendencję wzrostową.

Przy analizie danych do porównań zastosowano następującą metodologię:

Brano pod uwagę dane zrelatywizowane, dotyczące powszechnie występujących zjawisk, co umożliwi porównania. Korzystano z danych najnowszych na dzień sporządzenia zestawienia (2.02.2017 r.), w przeważającej mierze z końca roku 2015, w pojedynczych przypadkach za rok 2014.

Pominięto wskaźniki dotyczące zjawisk wiążących się z funkcjami wyższego rzędu aniżeli skala lokalna., czy z prowadzeniem placówek, które nie są w kompetencjach samorządów gminnych. Pominięto więc liczbę łóżek w szpitalach bądź widzów w kinach i teatrach, jako że brak tego rodzaju placówek w mniejszych gminach.

Pominięto też wskaźniki gęstości zaludnienia, gdyż byłyby niemiarodajne, z uwagi na zróżnicowany charakter gmin (miasta, gminy miejsko-wiejskie, gminy wiejskie o różnym charakterze użytkowania gruntów).

Zastosowano wyróżnienie kolorystyczne – im większe natężenie zjawiska, tym cieplejsze barwy.

⁵⁸ Por. Kaczmarek T. 2014, Zasięg poznańskiego obszaru metropolitalnego w opracowaniach krajowych i regionalnych [w:] Delimitacja poznańskiego obszaru metropolitalnego, Biblioteka Aglomeracji Poznańskiej, Nr 26, Centrum Badań Metropolitalnych, Poznań, s. 21-34.

⁵⁹ <http://www.wbpp.Poznan.pl/opracowania/POM/POM.html> [dostęp: 3.03.2017 r.].

TABELA 22 PUSZCZYKOWO NA TLE POLSKI, WIELKOPOLSKI I AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ – PORÓWNIANIA (CZ.I).

Nazwa	przyrost naturalny na 1000 ludności	saldo migracji na 1000 ludności	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym	ludność na aptekę ogólnodostępną	przychódnie na 10 tys. ludności	ludność na 1 placówkę biblioteczną
	2015	2014	2015	2015	2015	2015	2015	2015
	[%o]	[%o]	[%]	[%]	[%]	[osoba]	-	[osoba]
POLSKA	-0,7	-0,4	18,0	62,4	19,6	3 017	5	4 113
WIELKOPOLSKIE	1,0	0,0	19,2	62,6	18,2	2 816	5	4 275
Powiat poznański	5,6	14,1	22,1	63,3	14,7	2 596	5	5 631
Luboń	3,4	2,5	20,7	62,3	17,0	2 219	6	10 356
Puszczykowo	-1,2	3,1	17,8	61,0	21,1	1 951	6	4 877
Buk	1,5	-1,4	20,2	63,3	16,6	2 478	6	2 478
Czerwonak	5,2	0,9	20,3	65,5	14,3	2 709	3	6 774
Dopiewo	9,7	38,5	26,4	62,2	11,3	2 606	5	7 818
Kleszczewo	11,9	35,4	25,9	62,9	11,2	7 500	5	3 750
Komorniki	11,8	38,7	25,7	63,3	11,0	3 197	4	6 393
Kostrzyn	2,9	6,2	20,9	64,0	15,0	2 534	2	3 548
Kórnik	5,6	24,1	23,9	62,8	13,3	4 129	4	12 387
Mosina	5,2	19,7	21,0	63,0	16,0	2 826	4	5 181
Murowana Goślina	3,8	-1,4	19,3	67,5	13,3	3 352	5	8 380
Pobiedziska	1,4	8,0	20,7	63,5	15,7	2 388	5	4 777
Rokietnica	10,1	25,9	25,1	62,8	12,1	2 613	4	5 226
Stęszew	2,1	2,0	19,8	64,3	15,9	4 970	5	2 485
Suchy Las	5,0	14,3	23,8	61,0	15,2	2 752	10	5 503
Swarzędz	6,8	9,4	21,1	63,6	15,3	1 998	6	6 850
Tarnowo Podgórne	6,5	16,8	22,6	62,2	15,3	1 900	6	6 174
Poznań	-0,3	-3,4	15,9	61,3	22,8	1 923	9	12 613

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wskaźniki w zakresie ruchu ludności należą do niższych w aglomeracji. Ubytek naturalny w 2015 r. był wyjątkiem w aglomeracji, przewyższył także wskaźnik dla kraju. Struktura demograficzna w zakresie ekonomicznych grup wieku wskazuje – jak to wspomniano wcześniej – że ludność Puszczykowa (obok

mieszkańców Poznania) jest najstarszą populacją w aglomeracji, ale też przekracza niekorzystne już obecnie statystyki ogólnopolskie.

Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców wskazuje na dobry dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Natomiast dostępność bibliotek jest nieco mniejsza aniżeli w województwie i kraju, lecz lepsza niż w większości okolicznych gmin (poza Stęszewem), gdzie tempo rozwoju instytucji kultury nie nadąża za tempem urbanizacji.

TABELA 23 PUSZCZYKOWO NA TLE POLSKI, WIELKOPOLSKI I AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ – PORÓWNIANIA (CZ. II).

Nazwa	czytelniczy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat	przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	mieszkania na 1000 mieszkańców
	2015	2015	2015	2015	2015	2015
	[osoba]	[wol.]	[-]	[osoba]	[m2]	[-]
POLSKA	162	18,0	3,51	842	27,0	367,3
WIELKOPOLSKIE	153	19,9	3,63	876	27,4	339,0
Powiat poznański	167	19,0	2,76	907	32,6	330,7
Luboń	194	19,6	1,93	974	28,7	369,0
Puszczykowo	201	23,2	4,00	1 201	39,8	329,7
Buk	201	21,6	2,18	879	28,6	297,8
Czerwonak	163	14,4	2,55	749	25,1	311,3
Dopiewo	109	29,2	2,60	1 025	39,8	337,6
Kleszczewo	221	24,6	3,20	1 043	33,1	329,9
Komorniki	132	20,2	1,72	909	35,8	355,3
Kostrzyn	192	23,5	2,37	739	26,8	284,0
Kórnik	119	23,0	2,95	737	36,7	344,9
Mosina	145	17,7	2,83	880	31,1	315,6
Murowana Goślina	159	21,2	3,94	973	25,7	311,4
Pobiedziska	205	13,3	3,25	879	32,5	333,0
Rokietnica	218	17,6	3,19	822	35,9	322,9
Stęszew	142	14,2	1,81	916	30,6	309,2
Suchy Las	298	16,4	4,06	991	39,3	344,3
Swarzędz	156	18,4	2,25	927	30,4	347,0
Tarnowo Podgórne	137	15,4	4,25	998	40,5	316,1
Poznań	159	18,1	6,29	995	29,9	463,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Natomiast wskaźniki w zakresie czytelnictwa są korzystniejsze nie tylko w porównaniu z Polską i Wielkopolską, ale także sytuują Puszczykowo na czołowym miejscu w aglomeracji. Również liczba stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych zapewnia czołowe miejsce w okolicach Poznania i jest wyraźnie wyższa aniżeli w województwie i Polsce. Puszczykowo jest też swoistym centrum wychowania przedszkolnego.

Miasto wyróżnia się też dużymi mieszkaniami, znacznie większymi niż w Polsce i Wielkopolsce oraz w Poznaniu i większości gmin powiatu (2. miejsce w powiecie), do czego przyczynia się niemal zupełna nieobecność zabudowy wielorodzinnej. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców jest zaś bliska średniej aglomeracyjnej, a niższa od średniej dla kraju i województwa, co wskazuje, że puszczykowskie rodziny i gospodarstwa domowe są nieco większe niż na innych obszarach, ale także o braku mieszkań wolnych – na wynajem.

TABELA 24 PUSZCZYKOWO NA TLE POLSKI, WIELKOPOLSKI I AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ – PORÓWNIANIA (CZ. III).

Nazwa	dochody ogółem	dochody własne	dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	wydatki w zł na 1 mieszkańca ogółem	na oświatę i wychowanie
	gminy bez miast na prawach powiatu						
	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
POLSKA	3 395,81	1 687,82	592,21	29,16	605,43	3 329,08	1 219,95
WIELKOPOLSKIE	3 306,94	1 759,76	634,85	39,79	663,20	3 199,19	1 272,66
Powiat poznański	3 762,75	2 650,02	1 085,88	94,96	1 052,49	3 656,55	1 471,50
Luboń	2 659,32	1 813,51	936,50	28,51	469,28	2 654,74	1 235,98
Puszczykowo	3 248,33	2 395,26	1 488,08	10,05	675,72	3 293,85	1 262,30
Buk	3 461,99	2 252,22	739,43	37,22	1 138,40	3 282,63	1 278,98
Czerwonak	3 389,55	2 413,66	1 025,43	50,62	878,22	3 296,42	1 130,56
Dopiewo	3 548,53	2 372,19	1 304,83	88,80	712,70	3 800,17	1 965,30
Kleszczewo	3 746,92	1 962,01	978,56	26,18	652,39	3 668,35	1 505,17
Komorniki	3 823,33	2 874,21	1 217,38	196,79	1 115,40	3 704,32	1 915,08
Kostrzyn	2 791,02	1 537,84	710,66	55,87	661,26	2 967,49	1 112,08
Kórnik	4 792,18	3 649,18	1 042,34	101,65	1 827,48	5 187,47	1 398,78

Nazwa	dochody ogółem	dochody własne	dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	dochody własne - udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	dochody własne - dochody podatkowe ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	wydatki w zł na 1 mieszkańca ogółem	na oświatę i wychowanie
	gminy bez miast na prawach powiatu						
	2015	2015	2015	2015	2015	2015	2015
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
Mosina	2 888,95	1 805,61	877,20	23,32	689,42	2 833,71	1 320,16
Murowana Goślina	2 974,00	1 901,72	780,49	37,38	813,79	3 034,59	1 024,82
Pobiedziska	3 196,82	1 956,07	810,10	23,83	730,59	2 949,10	1 253,09
Rokietnica	2 914,48	1 917,21	957,66	24,77	710,18	2 707,50	1 223,47
Stęszew	3 118,55	1 917,48	759,26	44,98	771,02	2 939,72	1 155,89
Suchy Las	7 039,44	5 561,19	1 729,21	123,36	2 308,52	6 503,06	1 797,22
Swarzędz	3 583,60	2 571,31	1 128,86	99,94	958,98	3 477,98	1 696,63
Tarnowo Podgórne	6 933,51	5 567,82	1 816,59	467,50	2 588,52	5 950,61	2 090,23
Poznań	6 099,13	3 680,81	1 556,91	214,01	847,63	5 703,56	1 539,73

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pod względem dochodów i wydatków na 1 mieszkańca Puszczykowo charakteryzują średnie wielkości w odniesieniu Polski i Wielkopolski, a wyraźnie niższe niż w należącym do czołówki w zestawieniu ogólnopolskim powiecie. Przyczynia się do tego, opisana we wcześniejszej części diagnozy, zawężona baza podatkowa. Wysokie, przewyższające średnią krajową i wojewódzką są natomiast dochody własne, choć również zapewniają średnie miejsce w powiecie. Wynikają bowiem ze specyfiki wpływów podatkowych – dobrej sytuacji materialnej mieszkańców. Wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) są wysokie (4. miejsce w aglomeracji) i znacznie przewyższają średnie dla województwa i kraju. Dochody z tytułu udziału gminy w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT) są najniższe na całym obszarze, kilkakrotnie mniejsze niż średnie dla Polski i Wielkopolski. Wysokość wydatków na oświatę i wychowanie należy również do niższych w skali powiatu, a porównywalna jak w kraju i województwie. Puszczykowo ma bowiem ustaloną, niewymagającą rozbudowy bazę szkolną pozostającą w dobrym stanie technicznym oraz niewysoki odsetek uczniów szkół i gimnazjów, podczas gdy inne gminy aglomeracji, do niedawna zachowujące wiejski charakter, z małymi szkołami, borykają się z masowym napływem młodych rodzin z dziećmi.

TABELA 25 PUSZCZYKOWO NA TLE POLSKI, WIELKOPOLSKI I AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ – PORÓWNIANIA (CZ. IV).

Nazwa	udział wydatków na drogi	korzystający z pomocy społ. na 1000 ludności	korzystający z pomocy społ. na 1000 ludności	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	pracujący na 1000 ludności
	2015	ogółem	powyżej kryterium dochodowego	2015	2015	2015	2015
	[%]	2015	2015	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
POLSKA	7,5	71,0	20,8	60,1	109,1	31,4	232
WIELKOPOLSKIE	8,0	63,5	21,7	59,7	95,3	29,1	262
Powiat poznański	10,7	33,7	14,9	58,0	66,4	23,1	306
Luboń	7,6	25,1	11,4	60,5	82,2	27,3	135
Puszczykowo	9,3	42,0	17,1	63,8	118,6	34,6	181
Buk	10,1	41,8	19,5	58,1	82,3	26,2	303
Czerwonak	6,6	35,7	16,2	52,8	70,4	21,8	263
Dopiewo	10,5	29,0	14,0	60,6	43,0	18,2	210
Kleszczewo	3,1	54,1	20,5	59,1	43,2	17,8	120
Komorniki	11,1	11,1	0,6	57,9	42,9	17,4	419
Kostrzyn	22,9	40,8	22,2	56,2	71,8	23,5	172
Kórnik	16,2	41,9	20,6	59,3	55,7	21,2	531
Mosina	7,9	39,2	12,4	58,7	76,1	25,4	149
Murowana Goślina	11,0	35,5	15,5	48,3	69,0	19,7	183
Pobiedziska	14,8	48,8	22,1	57,4	75,9	24,8	142
Rokietnica	14,5	42,7	17,2	59,2	48,0	19,2	167
Stęszew	8,2	40,2	11,9	55,4	80,1	24,7	295
Suchy Las	14,8	23,9	12,0	64,0	63,8	24,9	418
Swarzędz	7,4	24,2	14,8	57,2	72,7	24,1	317
Tarnowo Podgórne	8,0	38,8	18,0	60,8	67,6	24,5	930
Poznań	10,4	42,8	18,9	63,0	143,1	37,1	433

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Udział wydatków na drogi jest średni w skali aglomeracji, jednak przewyższa wskaźniki krajowe i wojewódzkie, do czego przyczynia się gęsta sieć dróg, która nie wymaga rozbudowy, ale licznych modernizacji i remontów.

Pod względem wskaźników korzystania z pomocy społecznej Puszczykowo zajmuje środkowe miejsce w aglomeracji; wskaźniki te są natomiast znacznie niższe niż średnie: krajowa i wojewódzka. Wskaźniki obciążenia demograficznego są zaś zdecydowanie mniej korzystne aniżeli we wszystkich porównywanych jednostkach prócz Poznania.

Niska liczba pracujących na 1000 mieszkańców ukazuje małą skalę lokalnej gospodarki, co wiąże się ze znaczną skalą dojazdów. Wszystko to wskazuje na stopniowe wyczerpywanie się dotychczasowego modelu rozwoju Puszczykowa.

TABELA 26 PUSZCZYKOWO NA TLE POLSKI, WIELKOPOLSKI I AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ – PORÓWNIANIA (CZ. V).

Nazwa	udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym ogółem	podmioty gospodarcze wpisane do rejestru na 1000 ludności	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora medycznego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem	udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem
	2015	2015	2015	2015	2015
	[%]	[-]	[-]	[%]	[%]
POLSKA	6,5	109	77	3,97	6,47
WIELKOPOLSKIE	4,3	118	86	3,58	6,05
Powiat poznański	2,0	153	118	3,93	6,85
Luboń	2,2	153	120	3,02	7,44
Puszczykowo	2,7	200	157	10,66	7,38
Buk	2,3	140	105	2,54	5,93
Czerwonak	1,9	123	99	5,80	8,33
Dopiewo	1,5	162	131	4,59	9,95
Kleszczewo	1,6	122	96	3,66	3,66
Komorniki	1,6	173	138	5,02	9,61
Kostrzyn	2,6	113	84	1,69	6,21
Kórnik	1,5	151	120	3,90	10,64
Mosina	2,3	134	111	3,20	4,53
Murowana Goślina	2,4	137	113	4,97	4,35
Pobiedziska	2,3	130	107	4,17	5,09

Rokietnica	2,1	150	121	3,80	8,02
Stęszew	2,6	121	92	2,98	3,57
Suchy Las	2,0	219	151	3,17	6,34
Swarzędz	1,8	153	118	3,45	5,10
Tarnowo Podgórne	2,0	210	138	3,14	5,44
Poznań	2,4	201	124	4,76	8,33

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Poziom bezrobocia jest kilkakrotnie niższy niż w województwie i kraju, jednak w aglomeracji poznańskiej – najwyższy (!). Zwraca uwagę wysoki wskaźnik liczby firm na 1000 mieszkańców, a zwłaszcza podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne, który jest najwyższy w aglomeracji i ponad dwukrotnie większy niż w Polsce, a prawie dwukrotnie przewyższający średnią dla Wielkopolski. Odsetek rejestrowanych firm z sektorów kreatywnych i medycznych waha się z roku na rok, jednak Puszczykowo stale przewyższa wysokości dla Polski i Wielkopolski, a w zakresie powstawania nowych podmiotów sektora medycznego od lat wyróżnia się na tle aglomeracji.

KONKLUZJE STRATEGICZNE OGÓLNE

Z przedstawionej diagnozy wyłania się obraz Puszczykowa jako niewielkiego ośrodka miejskiego z relatywnie silną, choć niewielką, lokalną gospodarką i aktywnym, zamożnym społeczeństwem. *Możliwości rozwoju za pomocą aktualnych zasobów są jednak ograniczone.*

Miasto stanowi integralną część aglomeracji poznańskiej jako funkcjonalnej całości, w ramach której Puszczykowo wyróżnia się jakością życia i specjalizuje się w dziedzinach aktywnego spędzania czasu wolnego oraz zabiegach zdrowotnych.

Zdecydowana większość wniosków z diagnozy pokrywa się z opiniami uzyskanymi w trakcie badań społecznych.

Przedstawiciele mieszkańców optują za zrównoważonym rozwojem Puszczykowa ze wzmocnieniem funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Postulują jednak zmiany ewolucyjne, respektujące zastane dziedzictwo miejsca.

Lokalni przedsiębiorcy oraz mieszkańcy zaangażowani w działalność społeczną deklarują zaangażowanie w życie Miasta.

Obie grupy wyrażają w większości spraw zbliżone opinie. Różnice da się zauważyć w zakresie oferty kulturalnej, która jest częściej pozytywnie oceniana przez osoby zaangażowane społecznie.

4. Analiza stanu realizacji obowiązującej strategii rozwoju miasta

Koncepcja zintegrowanego rozwoju gminy przedstawiona w aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Miasta Puszczykowo na lata 2010 – 2020 przejawia się w „integracji podmiotów, środków finansowych, działań wywołujących efekty synergiczne, jak i w zachowaniu niezbędnej równowagi między rozwojem sfery gospodarczej i społecznej, inwestycjami materialnymi i niematerialnymi”. Nowością w stosunku do poprzedniej strategii na lata 2004-2013 było wyodrębnienie, zaakcentowanie aspektu społecznego poprzez włączenie elementów strategii rozwiązywania problemów społecznych (łącznie z polityką mieszkaniową), które w tym dokumencie stanowią oddzielny załącznik. W strategii na lata 2010 - 2020 deklarację misji sformułowano następująco:

„Puszczykowo to <miasto – ogród> zapewniające dbałość o środowisko naturalne i wysoką jakość życia mieszkańców.”

Zauważyć można więc 2 priorytety: dbałość o środowisko przyrodnicze, w tym unikalność dziedzictwa krajobrazu miasta, oraz jakość życia mieszkańców. W ślad za tym określono 2 cele strategiczne:

- I. Miasto-ogród
- II. Rozwój usług dla mieszkańców

Do celów tych przypisano 5 programów i 30 projektów strategicznych, rozpisanych na 105 zadań (65 w celu I. i 40 w II.). W tym czasie, wobec realizacji większości zamierzeń związanych z budową infrastruktury, akcentowano konieczność zmian jakościowych, dostępności do wysokiej jakości usług publicznych, takich jak usługi zdrowotne, bezpieczeństwo, opieka społeczna, oświata, kultura, sport i rekreacja.

Zadania miały różną skalę, od akcji społecznych, informacyjnych, przez sporządzenie czy aktualizację dokumentów po szeroko zakrojone zamiary inwestycyjne, stąd trudno je porównywać, jak też ocenić stopień realizacji. Większość konkretnie określonych zadań, zwłaszcza inwestycyjnych, zostało zrealizowanych, część jest w trakcie realizacji, część ma charakter ciągły, jak wymiana słupów oświetleniowych czy utwardzanie i naprawa dróg lokalnych.

Niektóre zadania zostały zrealizowane w ramach współpracy międzygminnej, zwłaszcza w Metropolii Poznań. Dotyczy to integracji transportu, gospodarki odpadami, bezdomnych zwierząt. Części zadań nie wykonano z powodu rewizji zamierzeń lub zmian uwarunkowań. Przykładowo wdrożenie elektronicznych narzędzi monitorowania ruchu drogowego nie wydaje się zasadne z uwagi na skalę miasta, ustawienie ekranów akustycznych wzdłuż niektórych dróg dziś stanowiłoby poważny dysonans estetyczny (preferuje się wyciszanie roślinnością, wałami ziemnymi lub przez zmianę organizacji – uspokojenie ruchu).

Niektóre zadania nie zostały zrealizowane od czasu sprzed przyjęcia dotychczasowej strategii. Dotyczą one szczególnie zagospodarowania (rewitalizacji) niektórych budynków zabytkowych, zagospodarowania turystycznego, zwłaszcza terenów nadwarciańskich, ale także budownictwa komunalnego, w tym socjalnego.

5. Spójność z innymi dokumentami strategicznymi

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Dokument ten obejmuje analogiczny okres programowania jak Strategia Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa. Strategia ta, stanowiąca aktualizację średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju 2020,

przyjęty przez Radę Ministrów 14 lutego 2017 roku, jest „kluczowym dokumentem państwa polskiego w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej”⁶⁰, stanowi konkretyzację Planu na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Zasadnicze cele dokumentu są następujące:

Cel główny: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym,

Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną,

Cel szczegółowy II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony,

Cel szczegółowy III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Strategia na poziomie krajowym jest dokumentem o znacznie większym stopniu ogólności aniżeli Strategia Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa i do samego Puszczykowa bezpośrednio się nie odnosi, jednak niniejsza Strategia dzieli ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju sposób niektóre założenia ideowe i aspekty metodyczne, takie jak selektywność podejścia (koncentracja na wybranych, strategicznych sektorach gospodarki, poszukiwanie nisz rozwojowych), podejście zintegrowane, zogniskowane na endogenicznych czynnikach rozwoju, uspołecznienie – współpraca i partnerstwo międzysektorowe.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego jest dokumentem wskazującym kierunki rozwoju dla całego województwa, określa również zestaw celów i priorytetów dla rozwoju regionu. Cel generalny, ustanawiający wspólną płaszczyznę dla wszystkich celów określonych w strategii, podkreśla współdziałanie relacji zachodzących między tymi celami i brzmi następująco: „Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców.”

Następnie wyodrębniono poszczególne cele strategiczne. Ich osiągnięcie ma być możliwe poprzez realizację poszczególnych celów operacyjnych. Drzewo celów zawiera następujące zapisy:

- Cel strategiczny 1. Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku
 - Cel operacyjny 1.1. Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi
 - Cel operacyjny 1.2. Wzrost spójności komunikacyjnej oraz powiązań z otoczeniem
 - Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia i zachowanie dziedzictwa kulturowego
 - Cel operacyjny 1.4. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej
 - Cel operacyjny 1.5. Przygotowanie i racjonalne wykorzystanie terenów inwestycyjnych
 - Cel operacyjny 1.6. Wzmocnienie regionotwórczych funkcji aglomeracji poznańskiej jako ośrodka metropolitalnego o znaczeniu europejskim

⁶⁰ http://www.mr.gov.pl/media/38943/_Strategia_na_rzecz_Odpowiedzialnego_Rozwoju.pdf [dostęp: 29.07.2017 r.]

- Cel operacyjny 1.7. Wielofunkcyjny rozwój ośrodków subregionalnych i lokalnych
- Cel operacyjny 1.8. Restrukturyzacja obszarów o niewłaściwym potencjale rozwojowym
- Cel strategiczny 2. Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa
 - Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie gospodarstw rolnych oraz gospodarki żywnościowej
 - Cel operacyjny 2.2. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw
 - Cel operacyjny 2.3. Wzrost udziału nauki i badań w rozwoju regionu
 - Cel operacyjny 2.4. Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu
- Cel strategiczny 3. Wzrost kompetencji mieszkańców i promocja zatrudnienia
 - Cel operacyjny 3.1. Ograniczanie barier w dostępie do edukacji
 - Cel operacyjny 3.2. Poprawa jakości oraz wzrost różnorodności form kształcenia
 - Cel operacyjny 3.3. Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia
 - Cel operacyjny 3.4. Poprawa organizacji rynku pracy
- Cel strategiczny 4. Wzrost spójności i bezpieczeństwa społecznego
 - Cel operacyjny 4.1. Poprawa sytuacji demograficznej oraz stanu zdrowia mieszkańców
 - Cel operacyjny 4.2. Poprawa warunków mieszkaniowych
 - Cel operacyjny 4.3. Rozwój usług socjalnych
 - Cel operacyjny 4.4. Wzrost bezpieczeństwa
 - Cel operacyjny 4.5. Ograniczenie skali patologii oraz wykluczeń społecznych
 - Cel operacyjny 4.6. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego
 - Cel operacyjny 4.7. Wzrost udziału sportu i rekreacji w życiu mieszkańców regionu

Zadania zawarte w Strategii Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa nawiązują do niektórych celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego z uwagi na niewielką skalę ośrodka (zauważyć można bezpośrednie powiązanie z celami 1.1, 1.2, 1.3, 1.7, 2.4, 3.3, 4.1, 4.2, 4.6, 4.7).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan, uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLVI/690/10 z dnia 26 kwietnia 2010 r., zawiera wskazania dla działań w przestrzeni, których realizacja jest wypełnieniem zadań określonych przez Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Stanowi też ważne źródło informacji dla podejmowania decyzji planistycznych i inwestycyjnych, opartych o priorytety programów operacyjnych.

W opracowaniu tym Puszczykowo pod względem struktury przestrzennej położone jest w zasięgu strefy intensywnych procesów urbanizacyjnych. Strefa ta to miejsce najbardziej dynamicznych zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, a co za tym idzie nagromadzenia konfliktów przestrzennych. Dominującą rolę odgrywają tu funkcje metropolitalne oraz towarzyszące im cechy charakterystyczne dla obszarów silnie zurbanizowanych, w tym rozległej strefy podmiejskiej.

Pod względem sfery społeczno-gospodarczej Puszczykowo znajduje się w strefie przyspieszonego rozwoju społeczno – gospodarczego, gdzie charakter miasta został określony jako usługowy.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa określa również:

- ponadregionalny zasięg działalności Wielkopolskiego Parku Narodowego,
- utrzymanie ochrony obszarów o największych wartościach przyrodniczo – krajobrazowych i dużym potencjale biologicznym, chronione na mocy Ustawy z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody
- w zakresie komunikacji uwzględnienie przebiegu drogi kolejowej E 59 (nr 271) relacji Wrocław - Poznań, należącej do międzynarodowego korytarza komunikacyjnego TEN-T, w celu powiązania największych miast Polski, jej modernizacji i rozszerzenia sieci linii kolejowych obsługujących transport kombinowany AGTC,
- potrzebę odpowiedniego zagospodarowania, oznakowania i wypromowania historycznych szlaków kulturowych, których w zależności od zasięgu, przyczyni się do promocji województwa na poziomach: regionalnym (m.in. Rowerowy Szlak Cysterski), europejskim (m.in. Droga Św. Jakuba, Szlak Cysterski),
- podniesieniu standardów technicznych do poziomu europejskiego dróg i odcinków dróg ujętych w sieci I i II stopnia połączeń, umożliwiających ich wykorzystanie w transporcie międzynarodowym, w tym drogi nr 430 i 431.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Puszczykowo (dokument w trakcie konsultacji)

Studium określa politykę przestrzenną gminy i stanowi ustalenia wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Nie stanowi jednak podstawy do wydawania warunków zabudowy, stąd wpływ dokumentu na stan przestrzeni miasta i kształtowanie procesów w tej przestrzeni zachodzących jest ograniczony. Kluczowy zapis projektu studium sformułowano następująco:

„zasadniczym celem polityki przestrzennej w skali lokalnej jest tworzenie jak najlepszych warunków do życia mieszkańców miasta, poprzez zapewnianie jego⁶¹ rozwoju. Położenie geograficzne Miasta Puszczykowo oraz układ powiązań przyrodniczych pozwala na rozwój przede wszystkim turystyki i mieszkalnictwa oraz usług, co wynika również z planu zagospodarowania województwa wielkopolskiego. Niemniej jednak kształtując przestrzeń Puszczykowa należy dążyć do zrównoważonego rozwoju, biorąc pod uwagę uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe tego regionu. W szczególności należy uwzględnić obszary i obiekty cenne przyrodniczo i krajobrazowo.”

Jako kluczowe założenia wskazano:

- dążenie do podnoszenia warunków życia mieszkańców oraz poprawy jakości przestrzeni miasta. „Miasto nastawione jest na jakość, pod każdym względem”;

⁶¹ W oryginale „jej”; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Puszczykowo (projekt), s. 42

- wzrost liczby ludności o 100 osób rocznie;
- sukcesywny rozwój infrastruktury społecznej, ale również komunikacyjnej i technicznej w ramach rosnących potrzeb mieszkańców.

W projekcie ustala się kontynuację dotychczasowej wiodącej funkcji miasta, którą jest „Mieszkalnictwo niskiej intensywności z dbałością o ład przestrzenny i jakość przestrzeni publicznych oraz dążenie do uzyskania wyższych standardów zamieszkania, a także zapewnienie wysokiego poziomu usług z zachowaniem, dotychczasowego charakteru Puszczykowa, z willową zabudową”.

Zakłada się ponadto:

- zakaz lokalizacji przedsięwzięć mogących potencjalnie i znacząco oddziaływać na środowisko z wyjątkiem obiektów gospodarki komunalnej, infrastruktury transportowej i technicznej,
- zakaz wprowadzania nowych obiektów budowlanych na terenach szczególnego zagrożenia powodzią (w zasięgu wód powodziowych $p = 1\%$, wody 100-letnie),
- wprowadzenie parametrów ograniczających wysokości zabudowy z uwagi na uwarunkowania krajobrazowe i historyczne, oraz intensywności zagospodarowania (wielkość działek budowlanych, ustalenie maksymalnej powierzchni zabudowy),
- nakaz zachowania wymaganej powierzchni biologicznie czynnej na działkach zabudowy mieszkaniowej, usługowej,
- wzbogacanie jakości zieleni na terenach zabudowy, w tym w przestrzeniach publicznych,
- wprowadzania dla celów grzewczych i technologicznych niskoemisyjnych urządzeń i paliw, jak np. gazu, ewentualnie oleju opałowego oraz niekonwencjonalnych źródeł energii (z wyjątkiem elektrowni wiatrowych),
- optymalizację ruchu samochodowego.

Propozycje zawarte w niniejszej strategii są jak najbardziej spójne z zapisami projektu studium

6. Wizja rozwoju do roku 2030

Podstawy rozwoju Miasta Puszczykowa

Z przedstawionej diagnozy (oraz badań społecznych) wyłania się obraz Puszczykowa jako niewielkiego ośrodka miejskiego z relatywnie silną, choć niewielką, lokalną gospodarką i aktywnym, zamożnym społeczeństwem. Możliwości rozwoju za pomocą aktualnych zasobów są jednak ograniczone. Problemem jest zwłaszcza starzenie się społeczeństwa i związana z tym redukcja bazy podatkowej budżetu – dochodów własnych.

W dotychczasowej strategii rozwoju miasta wyodrębnienie, zaakcentowanie aspektów społecznych stanowiło *novum*. Dziś, kiedy zrealizowano większość inwestycji, aspekty społeczne – poprawa możliwości zamieszkania, rozwoju indywidualnej kreatywności i przedsiębiorczości, budowa wspólnoty, wysunięte zostają na plan pierwszy.

Planowanie kierunków rozwoju miasta zaczyna się z relatywnie wysokiego poziomu. Tego, co wyróżnia Puszczykowo, lokalnych potencjałów nie trzeba jednak budować od podstaw. Niewiele samorządów ma taki zbiór atutów, każdy deficyt można tu przezwyciężyć.

Wyzwaniem Strategii jest zachowanie specyfiki miasta, na którą składają się: środowisko przyrodnicze, turystyka i historyczne tradycje letniska, kameralny klimat miasta o przewadze willowej zabudowy w otoczeniu zieleni, przy jednoczesnym podjęciu wyzwań rozwojowych –

szans i zagrożeń, wewnętrznych i zewnętrznych, związanych z obciążeniem i degradacją środowiska, zmianami w ruchu turystycznym, pogorszeniem walorów wizualnych miasta.

Czynnikiem sprzyjającym jest duża zgodność opinii mieszkańców z większością wstępnie proponowanych postulatów, co znalazło wyraz w trakcie warsztatów strategicznych. Mieszkańcy wykazują zaangażowanie i gotowość do współuczestnictwa w realizacji polityki rozwoju miasta przy poszanowaniu czy wręcz zachowaniu zarysowanej specyfiki.

Przedstawiciele mieszkańców postulują jednak zmiany ewolucyjne. Optują za zrównoważonym rozwojem Puszczykowa ze wzmocnieniem funkcji turystyczno-rekreacyjnej, przy czym ważne jest, aby rozwój ten nie był pojmowany zbyt wąsko, konserwatorsko.

Kluczowe konkluzje z diagnozy strategicznej, wsparte opiniami mieszkańców a także wnioskami ze spotkań konsultacyjnych, stanowią punkt wyjścia do budowy wizji miasta. W tym przypadku rozbudowana wizja stanowić będzie kanwę, swoistą „konstrukcję nośną” części postulatywnej dokumentu.

Można stwierdzić, że niniejsza Strategia stanowi swoisty program operacyjny rozwoju gminy, który winien być konkretyzowany przez przyjmowanie aneksów zawierających listy działań strategicznych, a aktualizowany w zależności od zmiany kluczowych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych. W Strategii nie określa się więc zamkniętej, szczegółowej listy działań, nie zamieszcza kart projektów.

Uwagi ogólne:

- 1. Niniejsza strategia jest kontynuacją obecnej Strategii rozwoju Miasta Puszczykowo na lata 2010 – 2020 przy innym rozłożeniu akcentów (priorytetów)**
- 2. Brak ujęcia jakiejś części aktywności gminy w części postulatywnej Strategii nie oznacza zamknięcie drogi realizacji. Strategia nie ingeruje w ustawowe kompetencje i obowiązki samorządu, ma natomiast za zadanie określić wizję rozwoju pozwalającą wykorzystać specyficzny, lokalny potencjał, a także wskazać cele i działania prowadzące do osiągnięcia nakreślonego stanu.**

Wizja

Kluczową częścią niniejszej Strategii jest wizja rozwoju, która wskazuje kierunek, w którym w kolejnych latach prowadzona będzie polityka rozwojowa gminy. Wizja formułowana w ramach Strategii jest swego rodzaju projekcją przyszłości, do jakiej dąży samorząd i społeczność lokalna. Opisuje pożądany stan docelowy w perspektywie Strategii (w tym przypadku roku 2030). Prawidłowo sformułowana wizja rozwoju ma następujące funkcje:

- zobrazowanie stanu docelowego – wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny nad wszystkimi, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii,
- informowanie o aspiracjach osób formułujących wizję,
- jednoczenie wokół idei, co powoduje, że ludzie się z nią utożsamiają.

Wizja rozwoju Puszczykowa stanowić będzie podstawę, źródło sformułowania celów strategicznych. W oparciu o wnioski z warsztatów strategicznych wypracowano następującą postać wizji:

Puszczykowo – wyjątkowe miasto szanujące ludzi i środowisko

Powyższa wizja w lapidarnej formie streszcza to, co istotne dla puszczykowskiej wspólnoty samorządowej. Podkreśla się unikalność oraz miejski charakter, co jest istotne w kontekście stosunkowo krótkiej metryki Puszczykowa jako miasta oraz wciąż zauważalnych wewnętrznych podziałów na dawne osady, gdzie przejawiają się niekiedy lokalne separatyzmy. Wizja ma służyć więc umacnianiu wspólnoty samorządowej, integracji mieszkańców.

Ma temu służyć również szacunek dla ludzi, reprezentujących wszystkie pokolenia. Tak określona społeczność funkcjonować będzie w harmonijnej relacji ze środowiskiem – nie tylko przyrodniczym, ale i zbudowanym. Rozwój miasta przejawiać się będzie nie tylko w ochronie unikalności i wyjątkowości miasta – zachowaniu środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, ale – w dialogu z tradycją – w odniesieniu się do potrzeb związanych z życiem, pracą i czasem wolnym mieszkańców, członków społeczności.

Misja

Misja, czyli zestaw działań do podjęcia przez samorząd dla urzeczywistnienia wizji, brzmi:

Dążymy do osiągnięcia wysokiej jakości życia przez harmonijny rozwój z poszanowaniem wyjątkowości miejsca łączącego unikalne zasoby przyrodnicze i wartościową architekturę.

Budujemy poczucie wielopokoleniowej tożsamości na bazie lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Tworzymy aktywną społeczność ludzi otwartych i kreatywnych.

Chronimy środowisko naturalne, dbamy o ciszę i ład przestrzenny.

Realizacja tej misji jest zadaniem całej wspólnoty samorządowej, reprezentowanej przez organy gminy. Można wyróżnić kilka kluczowych zagadnień – elementów misji:

- **wysoka jakość życia**
- **harmonijny rozwój**
- **poszanowanie wyjątkowości miejsca**
- **wielopokoleniowa tożsamość**
- **lokalne dziedzictwo kulturowe**
- **aktywna społeczność**
- **ludzie kreatywni i otwarci**
- **ochrona środowiska naturalnego,**
- **cisza**
- **ład przestrzenny**

Warto uporządkować te zagadnienia w dwie grupy, stosownie do kolejności określonej w wizji - tak, aby dać pierwszeństwo zagadnieniom społecznym i gospodarczym, jako że ludzie stanowią najcenniejszy zasób miasta, i to od ludzi zależy w istocie charakter, obraz miasta.

Drugą grupę stanowią elementy dotyczące charakteru miasta jako środowiska życia – wyjątkowości miejsca. Proponuje się więc następujące wyliczenie:

Zagadnienia społeczne i gospodarcze:

- 1. Wysoka jakość życia przez harmonijny rozwój**
- 2. Puszczykowo to miasto kreatywnych ludzi**
- 3. Wielopokoleniowa tożsamość i aktywna społeczność otwartych ludzi - Puszczykowo to miasto wszystkich pokoleń**

Wyjątkowość miejsca:

4. **Lokalne dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny są objęte szczególną ochroną**
5. **Puszczykowo to miasto, gdzie szczególnie dba o środowisko przyrodnicze i szanuje ciszę**

7. Cele i zadania strategiczne

Cele strategiczne to oczekiwane rezultaty działalności związane z poprawą sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy. Wynikają przede wszystkim z wizji rozwoju (z poszczególnych elementów) i są z wizją ściśle powiązane poprzez misję.

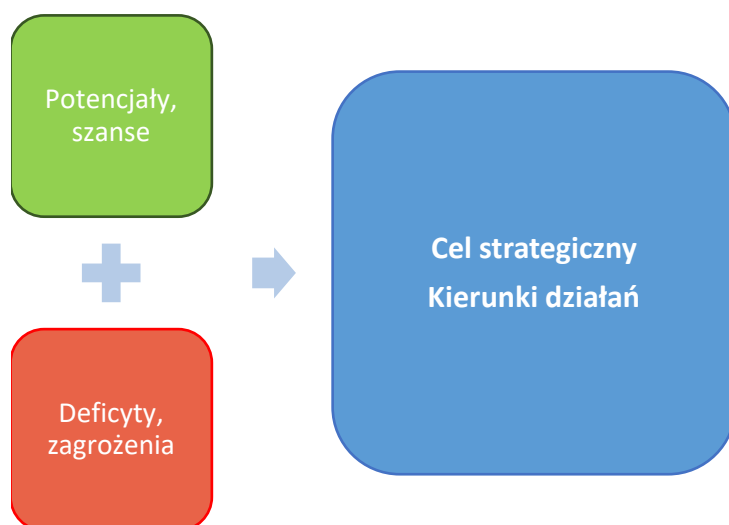
Uwarunkowania zostały sklasyfikowane w podziale na potencjały i szanse, oraz deficyty i zagrożenia. Przeprowadzono analizę potencjałów, szans, słabych stron i zagrożeń, a jej wyniki posłużyły do oceny możliwości osiągnięcia oczekiwanego stanu rozwoju.

Wyniki analiz zostaną zaprezentowane w poniższym układzie, w odniesieniu do każdego z elementów misji:

Nazwa elementu misji

Wskazanie specyficznych uwarunkowań na podstawie diagnozy, badań opinii i warsztatów.

Określenie celu.

Cele strategiczne zostaną z kolei rozpisane na kierunki działań w oparciu o konkretne, zdiagnozowane uprzednio uwarunkowania oraz opinie i postulaty mieszkańców, a także osób powiązanych z Puszczykowem przez swą działalność zawodową czy życiowe aktywności. Kierunki działań mają charakter celów operacyjnych. Poszczególne cele integrują tematycznie kierunki działań o charakterze inwestycyjnym jak i edukacyjnym czy organizacyjno-promocyjnym.

Konkretyzacją, realizacją poszczególnych kierunków działań będą zadania strategiczne. Jak wspomniano wcześniej, Strategia stanowi swego rodzaju ogólny program operacyjny rozwoju miasta, stąd też podane dla poszczególnych kierunków działań zadania stanowią przykłady, już wypracowane i zamierzone w mieście przedsięwzięcia, a nie katalog zamknięty. Długi okres planowania powoduje, że nie jest możliwe zbyt szczegółowe określanie zadań. Powinny one być tak zapisane, aby na ich

podstawie można było tworzyć projekty z określonym czasem realizacji, środkami, zasobami i konkretnymi działaniami inwestycyjnymi lub/i procesowymi.

Zadania strategiczne zostaną opisane poprzez ogólną koncepcję realizacji, uzasadnienie (wynikające z diagnozy, opisu formułowania celu i opisu przy zadaniu). Realizacja niektórych zadań, wskazanych we wcześniejszych dokumentach strategicznych, będzie kontynuowana. Inne, a wciąż aktualne, zostaną na nowo określone w nowym układzie celów i priorytetów.

Jeśli dane zadanie jest zapisane w Strategii Promocji, zostaje oznaczone następującym opisem przy nazwie: SP numer celu strategicznego numer działania w ramach celu operacyjnego / rekomendowanego kierunku działań, na przykład SP II 2.1.

Wobec niektórych kierunków nie formułuje się obecnie zadań. W rozdziale dotyczącym wdrażania strategii zostanie zapisany sposób formułowania projektów i zarządzania nimi. Nadmienić należy, że szereg – niewymienionych tu – zadań z zakresu promocji miasta wskazano i opisano w Strategii Promocji, stanowiącej załącznik wchodzący w skład niniejszego dokumentu.

Miarą realizacji celów będą wskaźniki rezultatu, obrazujące mierzalne – materialne i niematerialne skutki podjętej interwencji. Przykładowo w wyniku wprowadzenia turystycznego pakietu pobytowego będzie można liczyć osoby korzystające z tej formy, a także analizować kierunek opinii w Internecie czy innych mediach.

Suma wskaźników z poszczególnych grup zadań (kierunków działań) będzie określać pomiar wykonania celu strategicznego.

Kursywą oznacza się zapisy i wskaźniki dotyczące zadań określonych opcjonalnie.

1. Wysoka jakość życia przez harmonijny rozwój

Najbardziej znaną z koncepcji planowania miast zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju określa się mianem inteligentnego lub eleganckiego wzrostu (*smart growth*)⁶². Do podstawowych założeń tej koncepcji należą między innymi:

- zmniejszenie uzależnienia mieszkańców od samochodu, co powinno nastąpić w efekcie organizacji szybkiego, dostępnego, wygodnego i punktualnego systemu komunikacji publicznej oraz zniechęcanie do korzystania z samochodów prywatnych (między innymi przez wprowadzanie dróg powolnego ruchu - *slow street*),
- intensyfikacja procesu rewitalizacji,
- ochrona terenów wolnych i rolniczych przed urbanizacją,
- rozwijanie zieleni miejskiej,
- innowacyjne, atrakcyjne wizualnie i oszczędzające zasoby środowiska przyrodniczego projekty architektoniczne i urbanistyczne,
- strategia dostępnych mieszkań.

Wymieniono powyżej aspekty mogą mieć zastosowanie w przypadku ośrodków wielkości Puszczykowa, jednak ich akcentowanie powinno być różnicowane. Pojęcie rozwoju zawiera w sobie komponenty: ilościowy i jakościowy. Wymiar ilościowy określany jest mianem wzrostu i jest

⁶² Por. Mierzejewska L., 2008, Zrównoważony rozwój miasta: aspekty planistyczne. [W:] Parysek J., Tölle A. (red.) Wybrane problemy rozwoju i rewitalizacji miast: aspekty poznawcze i praktyczne. Biuletyn Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna nr 5, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

mierzalny za pomocą określonych wskaźników, ujmowany w statystyki. Wymiar jakościowy opiera się na ocenach⁶³, stąd potrzeba – i konieczność - odwołania do potrzeb i preferencji ludzi - przedstawicieli różnych pokoleń.

Mieszkańcy Puszczykowa są świadomi odpływu ludzi młodych i starzenia się społeczeństwa. Respektowanie zasady tak zwanej sprawiedliwości międzypokoleniowej jest jednym z warunków podtrzymalności rozwoju, tak, aby można było proces ten określić mianem rozwoju zrównoważonego. Zrównoważony rozwój oraz utrzymanie (a także wzrost) aktualnie wysokiej jakości i poziomu życia nie nastąpi bez następnych pokoleń⁶⁴. W przeprowadzonych badaniach ankietowych podnoszony był problem braku mieszkań dostępnych i swoistej ekskluzywności Puszczykowa. Zauważa się rosnącą potrzebę rozwoju opieki geriatrycznej a także zwrócenia uwagi na problemy osób i grup wymagających wsparcia.

Należy założyć umiarkowany wzrost liczby ludności. Trzeba jednak, by kształtowała się jak najkorzystniejsza struktura demograficzna – dążyć do jak najszerszej zastępowalności pokoleń. Obecnie ubytek młodzieży jest kompensowany napływem osób w średnim wieku, z dziećmi lub bez, a niekiedy osób starszych.

Puszczykowo jest przygotowane na wzrost liczby mieszkańców rzędu 100 osób rocznie⁶⁵. Dotyczy to usług publicznych, zwłaszcza oświaty, służby zdrowia, oferty sportu i rekreacji. Miasto jest korzystnie, atrakcyjnie położone i coraz lepiej dostępne w ramach aglomeracji. Duża jest także liczba niewykorzystanych nieruchomości – zarówno domów mieszkalnych, jak i obiektów usługowych czy produkcyjnych.

Obecnie zmieniają się modele zamieszkania. Powstaje więcej mniejszych gospodarstw domowych, następuje upowszechnienie najmu, popularność zdobywają inne niż uprzednio (jeszcze przed 10 laty) modele budynków mieszkalnych (jednorodzinnych) - mniejsze, łatwiejsze w utrzymaniu. Zmiany demograficzne, w tym zmiany modelu rodziny powodują, że mimo nieznacznego wzrostu liczby ludności Polski w latach 1998-2011 (1,7%), liczba gospodarstw domowych przyrosła znacznie (13,3%).

Wciąż utrzymują się: stereotyp przewagi własności nad najmem⁶⁶ i negatywny stereotyp mieszkań komunalnych. Jednocześnie przedstawiciele niektórych, coraz liczniejszych grup społecznych, związanych z działalnością kreatywną, pracujących na własny rachunek, „wolnych strzelców” nie zamierzają kupować domów czy mieszkań (mimo iż są relatywnie zamożni), gdyż chcą być mobilni zawodowo. Wiele osób, wzorem swoich odpowiedników w krajach najwyżej rozwiniętych, wybiera zwiedzanie świata, poszerzanie kwalifikacji, uczestnictwo w kulturze i jej tworzenie, a nawet wolontariat, zamiast mozolnego „dorabiania się” kosztem życia osobistego i rodzinnego, aby rozpocząć samodzielne życie od kupna mieszkania czy budowy domu (na kredyt). Przedstawiciele orientacji postmaterialistycznej często nie posiadają także samochodów, o ile mogą korzystać z dostępnego i pewnego transportu publicznego.

⁶³ Por. Chojnicki Z., Czyż T. 2005, Rozwój społeczno-gospodarczy w ujęciu regionalnym. Biuletyn PAN KPZK nr 219, Warszawa, s. 8 - 23.

⁶⁴ Por. Parysek J. 2013, Zrównoważony rozwój miast w kontekście współczesnej polskiej urbanizacji: aspekty przestrzenne, Studia Miejskie nr 9, s. 9 - 24.

⁶⁵ Por. projekt Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

⁶⁶ Jedynie 13% osób uczestniczących w badaniach w Poznaniu w 2015 r. uznało najem za jednakowo bezpieczny jak własność - Diagnoza potrzeb mieszkaniowych. Interpretacja badań ankietowych pt. Potrzeby i preferencje mieszkaniowe poznaniaków, 2015, Spółka Celowa Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Miasta Poznania.

Oczywiście do Puszczykowa przybywają wciąż nowi ludzie, których przyciąga tutejsza specyfika czy osobisty sentyment. Należą oni jednak przeważnie do dwóch grup. Albo są wystarczająco zamożni, aby móc kupić dom (co wiąże się najczęściej z wiekiem średnim lub nawet starszym), albo są krewnymi czy potomkami osób mieszkających w Puszczykowie i w ten sposób obejmują władanie nieruchomościami. Grupa osób, które chciałyby mieszkać w Puszczykowie i współuczestniczyć w życiu miasta czy prowadzić działalność gospodarczą, przyczyniać się do rozwoju, a jednocześnie wystarczająco młodych, aby niwelować lukę pokoleniową jest jednak znacznie większa.

Przed władzami lokalnymi stoi więc podwójne, odpowiedzialne zadanie:

- Jak zatrzymać odpływ ludzi młodych? Jak przyciągnąć tych, którzy wyjechali, a rozważają powrót?
- Jak umożliwić zamieszkanie tym, którzy mogliby przyczynić się do wszechstronnego rozwoju wspólnoty, lecz spotykają się ze swoistą „barierą wejścia”?

Podstawowym podnoszonym problemem jest brak oferty mieszkaniowej dla osób młodych. Nie chodzi w tym przypadku o formę architektoniczną budynków (ta może nawiązywać do obecnej, nawet powinna wpisywać się w styl okolicy), ale o formę władania i wielkość lokali, które będą szerzej dostępne dla ludzi na progu samodzielności życiowej.

Puszczykowo nie jest także kojarzone, zwłaszcza przez ludzi młodych, jako miejsce oferujące szersze możliwości rozpoczęcia kariery zawodowej, także we własnym biznesie (o ile nie posiada się do dyspozycji nieruchomości). W zakresie oferty spędzania czasu wolnego (w sposób inny niż uprawianie sportu) i rozrywki dla ludzi młodych miasto z racji różnicy skali nie może konkurować wprost z Poznaniem, może jednak oferować inne propozycje.

Z zagadnieniem wieloaspektowego rozwoju miasta wiąże się koncepcja *smart city*. Koncepcja ta powstała na gruncie teorii konkurencyjności obszarów miejskich⁶⁷. Koncepcja ta „łączy i pozwala na uzyskanie synergii pomiędzy konkurencyjnością i rozwojem zrównoważonym w ośrodkach miejskich”⁶⁸, wydaje się więc ze wszech miar pożyteczna do aplikacji w Puszczykowie, choć należy zauważyć, że wypracowana została pod kątem większych ośrodków (cities). Puszczykowo ma szansę jednak na specjalizację na bazie tej koncepcji w ramach Metropolii Poznań, którą współtworzy. *Smart city* obejmuje sześć zagadnień: gospodarkę, mobilność, środowisko, ludzi, jakość życia i zarządzanie, stąd też będzie w niniejszym opracowaniu przewijać się przez wszystkie niemal cele strategiczne i wiele kierunków działań.

Rozpowszechniona definicja *smart city*, która może być zastosowana do ośrodka każdej wielkości, autorstwa A. Caragliu, Ch. Del Bo i P. Nijkampa⁶⁹, wskazuje na miasto, gdzie: „inwestycje w kapitał ludzki i społeczny, infrastrukturę tradycyjną (transport) i nowoczesną (technologie informacyjne i komunikacyjne) są podstawą do zrównoważonego rozwoju gospodarczego i wysokiej jakości życia, przy jednoczesnym mądrym wykorzystaniu zasobów naturalnych i instrumentów demokracji uczestniczącej”. Celem realizacji koncepcji *smart city* jest wielowymiarowy rozwój, uwzględniający wszystkich interesariuszy miasta, tj. mieszkańców, przedsiębiorstwa i samorząd. Pojęcie rozwoju zawiera odniesienie do aspektu ilościowego (wzrostu), jak i jakościowego, przy czym nie musi wiązać się z pojęciem wzrostu. W niektórych przypadkach wzrost nie jest wręcz pożądanym, na przykład

⁶⁷ Szczech-Pietkiewicz E. 2015, Smart city – próba definicji i pomiaru, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego We Wrocławiu, nr 391, s. 71 – 83.

⁶⁸ Szczech-Pietkiewicz E. 2015, op. cit., s. 72.

⁶⁹ Caragliu A., Del Bo Ch., Nijkamp P. 2011, Smart Cities in Europe, Journal of Urban Technology, vol. 18, issue 2, s. 65–82.

w sytuacji stagnacji demograficznej i starzenia się społeczeństwa przyrost infrastruktury powoduje powiększenie jednostkowych kosztów utrzymania, więc w aktualnych warunkach wszelkie inwestycje budowlane powinny raczej uzupełniać istniejącą infrastrukturę i stanowić uzupełnienie działań innego rodzaju.

W tym zakresie cel strategiczny formułuje się następująco:

I. Zwiększenie atrakcyjności życia w Puszczykowie, zwłaszcza dla osób młodych

W tym przypadku adresatami celu są zwłaszcza osoby rozpoczynające samodzielne życie – wchodzący na rynek pracy, zakładający rodziny, poszukujące samodzielnego mieszkania, ale przede wszystkim ci młodzi ludzie, którzy rozważają, czy pozostać w Puszczykowie. W dalszym zakresie adresatami są wszystkie pozostałe grupy mieszkańców. Zwiększenie atrakcyjności zamieszkania w Puszczykowie jest więc kluczowym celem, który ma zapewnić bazę rozwoju i dochodową do rozwoju w innych sferach.

W ramach celu I wskazuje się następujące kierunki działań:

I.1 Zachęcanie do współdecydowania o sprawach istotnych dla młodych ludzi w pierwszych latach aktywności zawodowej

- (SP II 2.1) Opracowanie systemu zachęt i przywilejów dla nowych mieszkańców i nowo meldujących się (np. nagroda za zameldowanie i rozliczenie podatków, pakiety dla nowo narodzonych; etc.); także pakiety powitalne dla nowych i powracających mieszkańców;
- (SP II 2.2) Przygotowanie i przeprowadzenie zintegrowanej kampanii informacyjnej zachęcającej do zatrzymania i do zameldowania się na stałe (kampania skierowana

do mieszkańców miasta i aglomeracji poznańskiej), ukierunkowana na młodych ludzi o twórczych, kreatywnych tzw. wolnych zawodach poszukujących możliwości pracy z dala od zgiełku dużych miast;

- Zwiększenie kwoty przeznaczanej corocznie na budżet obywatelski, co powinno zwiększyć zainteresowanie mieszkańców tą formą współdecydowania o sprawach lokalnych,
- Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi;

I.2 Rozwój mieszkalnictwa dla młodych bez uszczerbku dla charakteru obecnej zabudowy

Zadania w dziedzinie mieszkalnictwa w kontekście zdiagnozowanej sytuacji społeczno-demograficznej nie mogą ograniczać do ustawowego minimum, lecz skupić się na zwiększeniu możliwości zaspokajania potrzeb mieszkaniowych w szerokim ujęciu. Należy tworzyć warunki dla powstawania potrzebnych odpowiednich mieszkań (tzw. dostępnych⁷⁰) dla różnych grup społecznych przez działania takie jak:

- Budowa mieszkań komunalnych,
- Działania na rzecz rozwoju mieszkalnictwa na wynajem,
- Powstanie systemu preferencji organizacyjno – podatkowych dla inwestorów zapewniających mieszkania dostępne,
- Rewizja zasad gospodarowania mieniem komunalnym – bonifikaty w najmie, w podatkach,
- Monitoring realizacji polityki mieszkaniowej.

Jako podstawowy warunek stawia się kształtowanie zabudowy w formach wpisujących się w charakter miasta, określony w dokumentach polityki przestrzennej i planach miejscowych. Preferowane powinny być inwestycje w zasobach istniejących przed zabudową stanowiącą uzupełnienie istniejącej zabudowy na terenach już zurbanizowanych. Budowa budynków wielorodzinnych w formach modernistycznych, według typowych projektów, w formie skoncentrowanych osiedli na nowych terenach nie jest realizacją tego kierunku, a może być zagrożeniem dla charakteru miasta i powodować konflikty.

W warunkach dobrego dostępu do kolei metropolitalnej i rozwoju usług car-sharing można myśleć również o zainicjowaniu w Puszczykowie strefy mieszkalnictwa bez samochodu (car-free⁷¹). Miejscem do tego predestynowanym wydaje się okolica stacji Puszczykówko. Gdyby doszło do tego w najbliższych latach, stanowiłoby to niewątpliwie atut promocyjny miasta.

I.3 Dostępne ekonomicznie i fizycznie usługi publiczne

Aby ludzie, zwłaszcza młodzi chętniej chcieli mieszkać w mieście, wymienia się takie kategorie usług publicznych jak opieka i edukacja dzieci, komunikacja do Poznania, kultura, sport i rekreacja. Ważne są także usługi typowo administracyjne. Poprawa dostępu do usług tego rodzaju, usług społecznych dla tej grupy powinna się dokonywać jednak nie przez klasyczne zachęty, lecz np. przez rozwój e-administracji, możliwość załatwienia spraw bez wychodzenia z domu, ale też przeciwnie – ułatwienie możliwości spotkania z lokalnymi decydentami, a nie nagrywanie na automatyczną sekretarkę infolinii. Pomocne może być wypracowanie wskaźników, standardów świadczenia usług publicznych, ale przede wszystkim należy skupić się

⁷⁰ Por. Twardoch A. 2010, Problem dostępnego budownictwa mieszkaniowego na wybranych przykładach, praca doktorska, Politechnika Śląska, Gliwice, s. 11-12.

⁷¹ Por. Lanxmeer w Culemborg w Holandii <http://www.upv.es/contenidos/CAMUNISO/info/U0511300.pdf> [dostęp: 5.08.2017 r.]

na działaniach praktycznych - jednocześnie na wdrażaniu innowacyjnych aplikacji i technologii, jak i na niekonwencjonalnym rozwiązywaniu trudnych problemów – konfliktów w istotnych sprawach. Proponuje się podjęcie następujących zadań:

- „Miasto bardziej spersonalizowane”: „Twój urząd” – możliwość indywidualnej konfiguracji strony internetowej, dostępu do usług, w tym taryf,
- „Karta miejska”, w tym w pierwszej kolejności dla osób meldujących się i przenoszących indywidualną działalność gospodarczą do Puszczykowa: pakiet do korzystania z usług komunalnych, instytucji miejskich,
- „Twoje miasto” – dwukierunkowa aplikacja do obsługi korzystania z usług publicznych – transportu, dostaw wody, odbioru ścieków,
- Rozwój wewnątrzmiejskiej komunikacji zbiorowej,
- Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3, ale także wychowania przedszkolnego, place zabaw,
- Dalsza synchronizacja rozkładów jazdy komunikacji zbiorowej z pociągami, w późniejszym okresie porządkowanie komunikacji autobusowej zgodnie z zasadami Poznańskiej Kolei Metropolitalnej⁷².

Prócz rozwoju i doskonalenia standardów świadczenia usług komunalnych i skupieniu na pozyskaniu młodych i nowych mieszkańców, władze Miasta powinny dołożyć starań na rzecz rozwoju innych usług, wpisujących się w koncepcję *smart city*, skierowanych do wszelkich grup społecznych, przy szczególnej uwadze zogniskowanej na zagadnieniu Seniorów, których jest w mieście coraz więcej. Proponuje się działania takie jak m. in.:

- Działania na rzecz rozwoju lokalnej platformy car-sharing,
- Zorganizowanie banku czasu (forma nieodpłatnego, wzajemnego świadczenia usług)⁷³,
- Powołanie, organizacja platformy wspólnych dostaw (miejskiego systemu dostaw) przez puszczykowskie przedsiębiorstwa handlowe; zadanie dotyczy głównie wszelkich zachęt (podatkowych, organizacyjnych, innych) skierowanych do przedsiębiorców, aby uruchomiony został system dostaw „do drzwi”, szczególnie pomocny dla osób z niepełnosprawnościami, starszych, ale także zajmujących się małymi dziećmi.

I.4 Rozwój infrastruktury dla wszystkich pokoleń

W procesie rozwoju miasta nie można pomijać wyposażenia infrastrukturalnego, nawet jeśli jest ono dobrze rozwinięte. Zawsze bowiem występują potrzeby nie tylko związane z utrzymaniem sieci czy bieżącym świadczeniem usług publicznych, remontami i modernizacjami. Szybko zmieniające się trendy, style życia wymuszają niejako ciągłe powiększanie oferty wyposażenia miasta. W tym zakresie proponuje się następujące zadania (lista nie jest zamknięta):

- Realizacja koncepcji odwodnienia miasta,
- Budowa parkingu przy dworcu w Puszczykowie,
- Modernizacja obiektów oświatowych oraz zagospodarowanie terenów przyszkolnych,
- Budowa boiska lekkoatletycznego przy Szkole Podstawowej nr 1,
- Budowa remizy strażackiej,

⁷²

www.aglomeracja.poznan.pl/aglomeracja/public/aglomeracja/attachments.html?co=show&instance=1144&parent=70975&lang=pl&id=183605 [dostęp: 5.08.2017 r.]

⁷³ <http://bankczasu.org/jak-to-dziala.html>

- Budowa wiaduktu kolejowego,
- Rozbudowa monitoringu miasta,
- Modernizacja i adaptacja nastawni w Puszczykowie,
- Budowa miasteczka rowerowego,
- Usprawnienie dostępu do drogi wojewódzkiej nr 430 przy zachowaniu zasad bezpieczeństwa i komfortu życia mieszkańców oraz poszanowaniu zasad ochrony środowiska,
- Wykonanie analiz wielokryterialnych możliwości zlokalizowania basenu i lodowiska,
- Urządzenie lodowiska sezonowego.

Kontynuowane będą następujące zadania, określone w Strategii Rozwoju Miasta Puszczykowo na lata 2010 – 2020:

- Remonty i modernizacje asfaltowych ulic w mieście według rankingu,
- Budowa nawierzchni utwardzonych i chodników na drogach gruntowych,
- Realizacja zagospodarowania przestrzeni pomiędzy budynkiem apteki a budynkiem policji, (miejsce na tzw. zielony rynecek z miejscami do odpoczynku oraz miejscami parkingowymi dla sprzedawców),
- Rewitalizacja terenów sportowo-rekreacyjnych byłego MOSIR przy ul. Kościelnej,
- Rozwój i modernizacja infrastruktury oświetleniowej.

Kontynuowane będzie także zapewnienie stosownej infrastruktury nowym obiektom i inwestycjom.

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba nowych mieszkańców w wieku 25 – 34 lat
- Odsetek osób w wieku 25 – 34 lat, które 10 lat wcześniej zamieszkiwały w Puszczykowie
- Liczba inicjatyw oddolnych zgłoszonych, dofinansowanych i zrealizowanych w ramach budżetu obywatelskiego
- Liczba nowych (wybudowanych i zaadaptowanych) mieszkań na wynajem
- Liczba nowych (wybudowanych i zaadaptowanych) mieszkań w zasobie komunalnym
- Liczba osób korzystających ze spersonalizowanych wersji strony internetowej Miasta,
- Liczba osób korzystających z aplikacji miejskich w zakresie usług publicznych,
- Liczba osób, którym wydano kartę miejską
- Długość dróg o nawierzchni twardej ulepszonej
- Długość zmodernizowanych dróg
- Liczba przebudowanych skrzyżowań
- Odsetek długości dróg miejskich wyposażonych w kanalizację deszczową
- Średni czas oczekiwania na włączenie do ruchu w ulicę Wysoką (wyniki pomiaru okresowego w wyznaczonych punktach)
- Liczba osób korzystających z lodowiska w sezonie

2. Puszczykowo to miasto kreatywnych ludzi

W Puszczykowie dominują niewielkie podmioty gospodarcze. Część przedsiębiorców, zwłaszcza trudniących się „tradycyjnymi” rodzajami działalności (handel, budownictwo, transport) formułuje oczekiwania poprawy dojazdu drogowego do Poznania, zlokalizowania stacji benzynowej, tanich

sklepów (marketów), co z kolei spotyka się ze sprzeciwem innych grup mieszkańców zainteresowanych pielęgnowaniem ciszy, spokoju i swego rodzaju ekskluzywności Puszczykowa.

Następuje jednak specjalizacja profilu działalności gospodarczej wraz z postępującym przesuwaniem w kierunku działalności wyspecjalizowanej, twórczej, unikatowej, zapewniającej wyższą wartość dodaną. Aktywności tego rodzaju mogą dobrze wpisać się w specyficzny charakter miasta. Wśród tego rodzaju aktywności gospodarczej szczególne miejsce, akcentowane obecnie we wszelkich dokumentach strategicznych, na każdym szczeblu zarządzania, zajmują działalności kreatywne. Kreatywność jest w istocie cechą każdego człowieka, jednak niektóre branże opierają się w szczególności na indywidualnej kreatywności oraz talentach i wiążą się z wytwarzaniem i wykorzystywaniem własności intelektualnej. Działalności tego rodzaju określa się mianem kreatywnych⁷⁴. Do branż kreatywnych zalicza się:

- architekturę,
- działalność w zakresie oprogramowania,
- działalność w zakresie gier komputerowych,
- projektowanie mody,
- reklamę,
- wzornictwo,
- działalność fotograficzną,
- działalność rozrywkową

oraz szereg innych branż zaliczanych do sektora kultury (także rzemiosło artystyczne)⁷⁵.

Praca w tych branżach nie podlega najczęściej ograniczeniom czasowym wynikającym z etatów, zmianowości, i nie domyka się w konkretnych przestrzeniach. Z aktywnością kreatywną wiąże się rozdrobnienie podmiotów, skutkujące najczęściej prowadzeniem jednoosobowych działalności gospodarczych. Potrzebne są miejsca pracy zapewniające możliwość pracy elastycznej czasowo ale oraz przestrzenie umożliwiające inspirację i wypoczynek w trakcie pracy. Jednocześnie potrzebne są przestrzenie spotkań do wymiany myśli i inspiracji, do *coworkingu*. Miejsca te nie potrzebują szablonowego urządzenia, wystarczą proste meble, natomiast wysoko cenione są unikatowe lokalizacje w ciekawym otoczeniu (przyrodniczym, ale także antropogenicznym – np. obiekty poprzemysłowe czy zabytkowe). Oznacza to potrzebę przenikania się lub bliskiego przestrzennego powiązania przestrzeni pracy i czasu wolnego, a także urządzenia miejsc spotkań o nie do końca sformalizowanym charakterze. Przykładowe przestrzenie wspólnej pracy przedstawiają fotografie 12 i 13.

⁷⁴ Por. Stachowiak K. 2015, Problemy metodologiczne badania sektora kreatywnego, Biuletyn Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, nr 30, s. 17.

⁷⁵ Stachowiak K. 2015, op. cit.

FOT. 12-13. WSPÓŁCZESNE PRZESTRZENIE WSPÓLNEJ PRACY (COWORKINGU).

Źródło: 12 – https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DeskUnion_Coworking_Glasgow.jpg

13 - <https://www.flickr.com/photos/MindaugasDanys/5869798689> [dostęp do obu: 5.08.2017 r.]

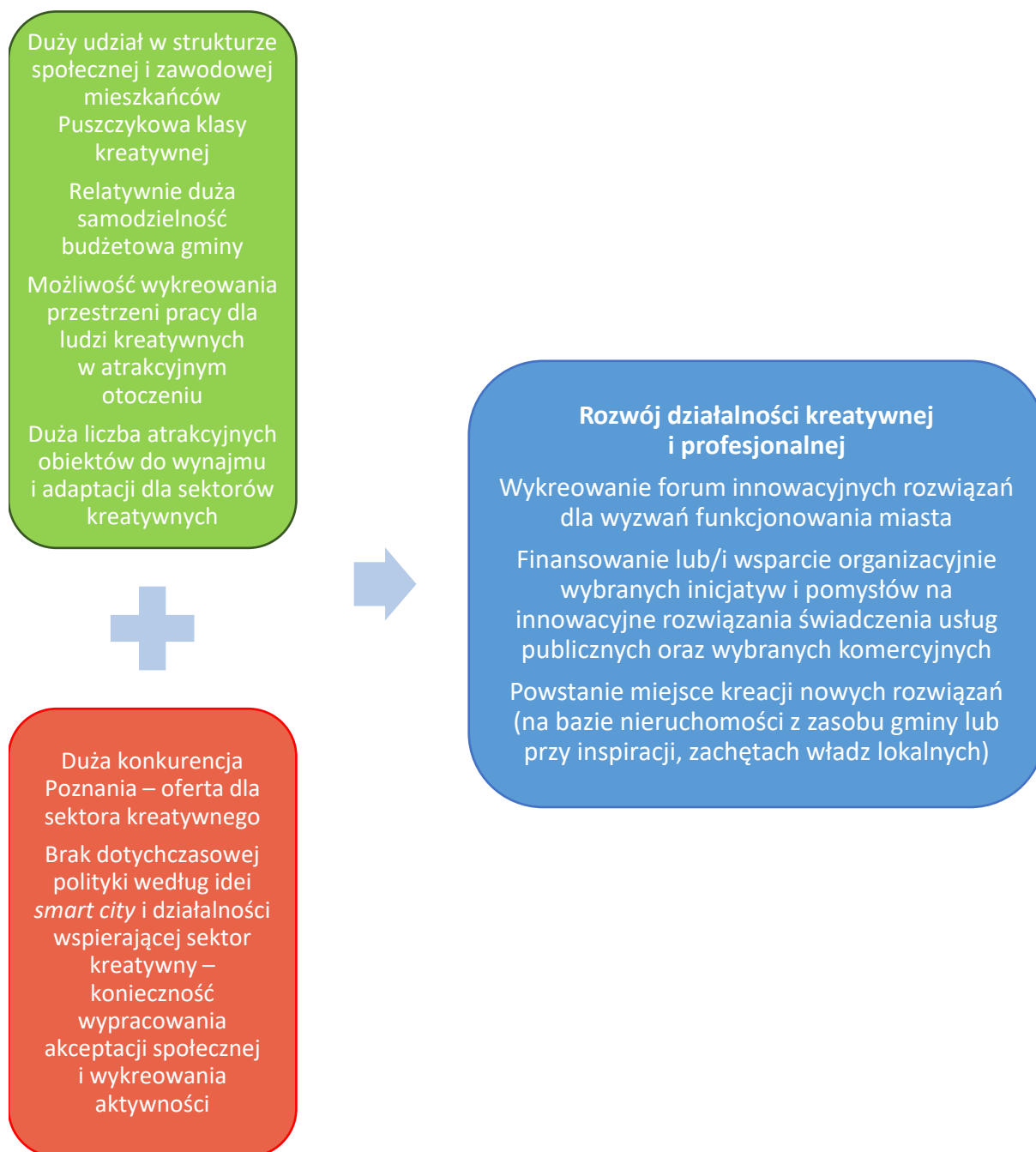
Puszczykowo szczególnie nadaje się do lokalizacji tego typu działalności. Idzie z tym w parze wysoki poziom wykształcenia znacznej części mieszkańców oraz wysoki poziom aktywności społecznej. Ważna jest także specyfika miejsca, inspirujące otoczenie, a Puszczykowo niewątpliwie jest wyjątkowe. Są to katalizatory do ujawnienia nowych talentów.

Sektory kreatywne nie są terenochłonne. Znaczna część firm kreatywnych działa w miejscu zamieszkania ich właścicieli – w domach, inne w wynajmowanych okresowo pomieszczeniach. Rozwój branż kreatywnych wiąże się jednocześnie z zapotrzebowaniem na wynajem sal konferencyjnych, pomieszczeń do spotkań biznesowych, usługi gastronomii i inne obsługujące działalność mikrofirm (księgowość, wynajem sprzętu, usługi informatyczne).

Rozwój działalności kreatywnych, będących w przeważającej mierze formami działalności gospodarczej, nie jest zadaniem własnym samorządu, jednak leży w interesie Miasta. Obecność wielu kreatywnych jednostek, sprzyjające środowisko społeczne a także działalność firm z sektorów kreatywnych może być dźwignią rozwoju lokalnego oraz przełożyć się na poprawę funkcjonowania gminy – nie tylko przez powiększenie bazy dochodowej, ale także przez innowacje w zarządzaniu, umożliwiające racjonalizację wydatków oraz podniesienie jakości życia.

W tym zakresie obiektywnym uwarunkowaniem niesprzyjającym jest konkurencja Poznania, jednak, jak wspomniano, Puszczykowo ma szereg atutów wynikających z unikalnego charakteru miasta, które mogą być czynnikiem przyciągającym działalność kreatywną, a znajduje się w pobliżu Poznania, więc między prowadzeniem działalności w Poznaniu i Puszczykowie może nie być sprzeczności. Problemem w dyskutowanym zakresie jest jednak przede wszystkim brak takiej polityki na poziomie lokalnym.

Cel strategiczny w tym zakresie będzie obejmował również zakres III elementu wizji (II. Rozwój działalności kreatywnej i profesjonalnej).

Gmina poprzez urząd, jak również jednostki otoczenia biznesu powinny być nie tyle organizatorem powstawania nowych firm, co katalizatorem, oraz pełnić rolę wszechstronnego „brokera informacji”. W otoczeniu gminy znajdują się podmioty, mogące dostarczyć też kapitału załóżkowego (*seed capital*) czy kapitału ryzyka (*venture capital*), zaś przedsiębiorstwa już działające na terenie gminy mogą wytworzyć sieć „aniołów biznesu” dla nowych firm. Przede wszystkim jednak wsparcie administracji powinno polegać na animowaniu działalności prowadzącej do innowacji w zakresie świadczenia usług publicznych oraz umożliwieniu, ułatwieniu lokalizacji działalności kreatywnych. Pilotażowej ofercie ze strony Miasta powinno towarzyszyć formułowanie przewidzianych prawem zachęt dla firm czy innych organizacji. Proponuje się też, w ramach synergii z działaniami promocyjnymi, powołanie forum

wymiany doświadczeń i wspólnej promocji miasta oraz lokalnych firm pod hasłem „Jestem z Puszczykowa”. Z czasem forum to może rozwinąć się w portal internetowy obejmujący platformę sprzedaży, zwłaszcza produktów lokalnych, unikatowych, usług wyspecjalizowanych. Pod tym szyldem – w porozumieniu z samorządem - podmioty te mogłyby występować na targach czy konferencjach⁷⁶.

Puszczykowo jest silne działalnością profesjonalną.

Z pojęciem kreatywności wiąże się aplikowanie fachowej wiedzy do indywidualnych sytuacji, czym zajmują się ludzie wykonujący tzw. działalności profesjonalne. Obserwuje się wzrost znaczenia, popularności wyspecjalizowanych usług, świadczonych z wykorzystaniem autorskich metod pracy, często w ramach tzw. wolnych zawodów. Zaliczyć należy do tej grupy, w ramach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD)⁷⁷ w szczególności sekcję M, obejmującą działalność profesjonalną, naukową i techniczną, którą wykonują architekci, inni inżynierowie, prawnicy, doradcy finansowi, menedżerowie i doradcy w zarządzaniu, a także osoby zajmujące się reklamą, fotografią, badaniami rynku i tłumaczeniami. Dział 75 obejmuje natomiast działalność weterynaryjną.

Skoro w skład sekcji M wchodzi działalność weterynaryjna, niejako naturalne wydaje się powiązanie z sekcją Q w dziale 86 Opieka zdrowotna. Natomiast stanowiące niejako uzupełnienie, a często profilaktykę związaną z tematyką zdrowia zabiegi kosmetyczne oraz działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej wchodzi w skład działu 96. Wspomnieć należy też o sekcji J, Informacja i komunikacja (dział 62), oraz sekcji K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa szczególnie (szczególnie dział 66).

We wszystkich z obszarów działalności gospodarczej następuje w Puszczykowie wzrost liczby podmiotów, jednak specyficzne uwarunkowania lokalne (lokalizacja dużego szpitala, otaczająca miasto przyroda Wielkopolskiego Parku Narodowego, bliskość Poznania), a także nienotowany wcześniej wzrost troski ludzi o zdrowie i kondycję dają szczególny asumpt do rozwoju branży usług zdrowia i urody.

Ankietowani na potrzeby Strategii mieszkańcy generalnie negatywnie oceniali możliwość znalezienia zatrudnienia w Puszczykowie. W kontekście przedstawionej uprzednio charakterystyki lokalnej gospodarki i rynku pracy wyjściem wydaje się rozwój samozatrudnienia. Wiele budynków jest niezagospodarowanych i daremnie próbuje się je sprzedać na cele mieszkalne czy do zagospodarowania na cele noclegowe bądź gastronomiczne. Rozwiązaniem może być przeznaczenie tego rodzaju obiektów na nowe przestrzenie pracy (i zamieszkania) – także przez wynajem.

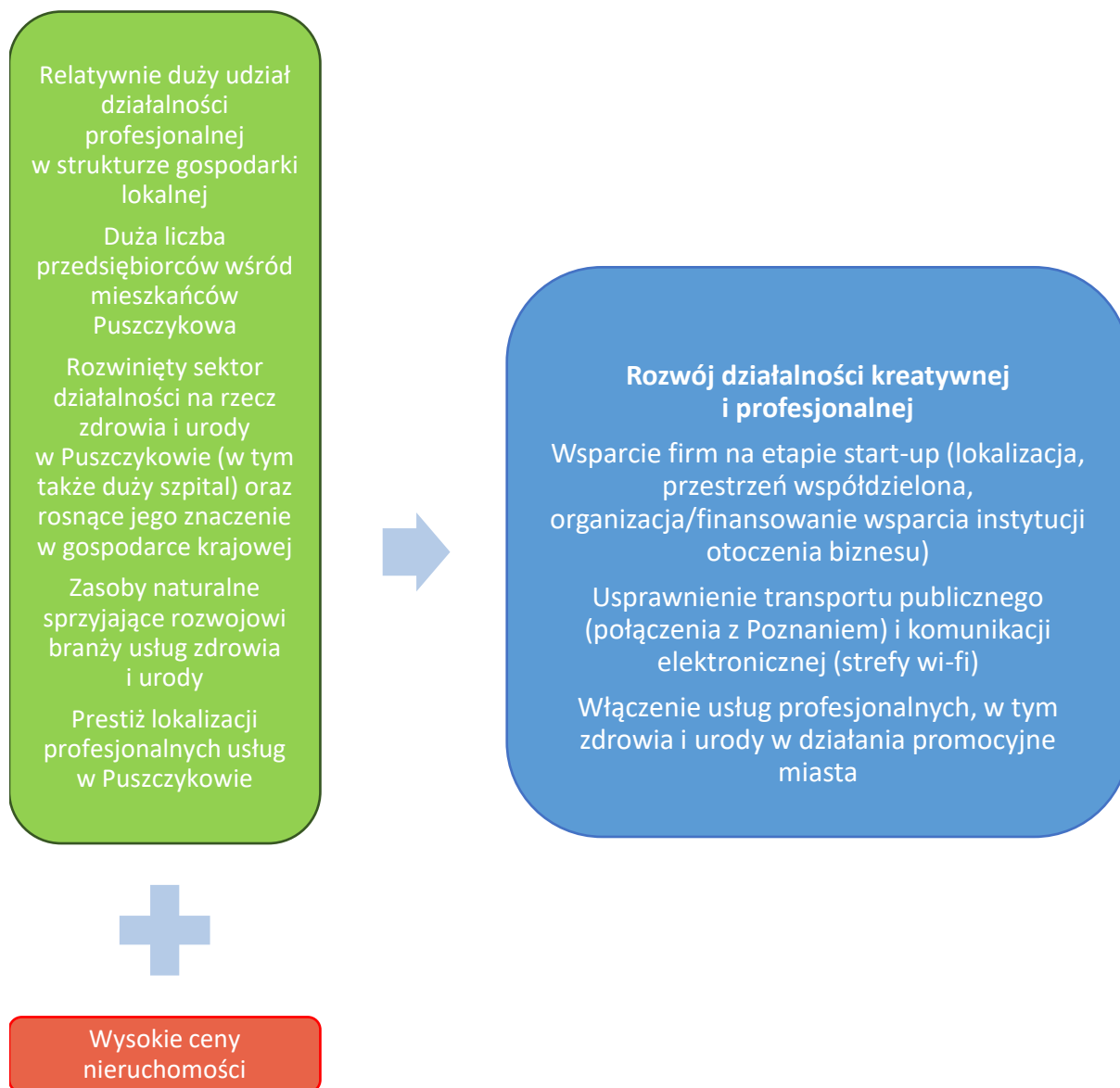
Wsparcie miasta, podobnie jak w poprzednim aspekcie, powinno dotyczyć przede wszystkim firm na etapie załóżkowym (*start-up*) i mieć charakter przede wszystkim organizacyjno-infrastrukturalny, a w pewnym zakresie finansowy. Jak wspomniano powyżej, cel w zakresie tego elementu wizji obejmuje również zagadnienia działalności kreatywnej, z uwagi na podobne postulowane kierunki działań, zwłaszcza zaangażowania samorządu. Obecność rozwiniętego sektora usług na rzecz zdrowia i urody może być jednym z narzędzi promocyjnych miasta („Puszczykowo – ładnie i zdrowo”).

Cel strategiczny:

II. Rozwój działalności kreatywnej i profesjonalnej

⁷⁶ Inspirujący przykład: <http://BartekMilne.wixsite.com/moveleftstandright/the-project> [dostęp: 5.08.2017 r.]

⁷⁷ http://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/pkd_07/pdf/2_PKD-2007-schemat_2.pdf [dostęp: 5.07.2017 r.]

Kierunki działań (wspólne dla obu elementów wizji):

II.1 Wykreowanie forum innowacyjnych rozwiązań dla wyzwań funkcjonowania miasta

II.2 Finansowanie lub/i wsparcie organizacyjne wybranych inicjatyw i pomysłów na innowacyjne rozwiązania świadczenia usług publicznych oraz wybranych komercyjnych – wsparcie firm na etapie *start-up*

- Konkursy na biznesplan lub wsparcie wdrożenia produktu – dla sektorów kreatywnych,
- Rozwój coachingu biznesowego,
- Wyłonienie „aniołów biznesu”.

II.3 Włączenie firm kreatywnych i usług profesjonalnych, w tym zdrowia i urody w działania promocyjne miasta

- Wspólna promocja miasta i firm, także w ramach inicjatywy „Jestem z Puszczykowa” (nawiązanie do kierunków działań 1.2 i 1.3 w ramach celu I ze Strategii Promocji).

II.4 Powstanie miejsca kreacji nowych rozwiązań (na bazie nieruchomości z zasobu gminy lub przy inspiracji, zachętach władz lokalnych).

- Udostępnienie powierzchni w zasobach komunalnych do wynajęcia, w tym na działalność badawczo-rozwojową (B+R) i coworking,
- System zachęt dla podmiotów spoza sfery administracji sprzyjających powstawaniu przestrzeni dla oczekiwanych form działalności (zapisy w dokumentach planistycznych, ulgi i zwolnienia podatkowe).

Dobrym miejscem na rozwój *creative labs* wydają się tereny w Puszczykówku, w pobliżu Warty, dobrze skomunikowane, ale można wskazać wiele innych lokalizacji na terenie całego miasta.

II.5 Usprawnienie transportu publicznego (połączenia z Poznaniem) i komunikacji elektronicznej (strefy wi-fi)

- Objęcie darmową strefą wi-fi obszaru miasta (a przynajmniej terenów zabudowanych z buforem 500 m),
- *Inne zadania opisane w pozostałych celach, zwł. I*

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba firm z sektorów kreatywnych, które otrzymały wyróżnienie za biznesplan lub wdrożenie produktu
- Liczba firm wspartych kapitałem załączkowym (*seed capital*) i kapitałem ryzyka (*venture capital*) / objętych innymi formami bezpośredniego wsparcia (w podziale na rodzaje działalności)
- Liczba osób, które ponownie zamieszkały w Puszczykowie i podjęły zatrudnienie / założyły działalność gospodarczą (w podziale na rodzaje działalności)
- Liczba nowych podmiotów gospodarczych korzystających z powierzchni udostępnionej przez gminę (w podziale na rodzaje działalności)
- Liczba firm, które wynajęły powierzchnię na działalność, w tym na B+R / wielkość powierzchni wynajętej firmom (w tym na B+R) (w podziale na rodzaje działalności)
- Długość czasu wynajmu (wskaźnik wykorzystania) powierzchni coworkingowych (w przypadku ich udostępnienia)⁷⁸ (w podziale na rodzaje działalności)
- *Liczba podmiotów prowadzących sprzedaż poprzez portal „Jestem z Puszczykowa” (w podziale na rodzaje działalności)*
- *Wielkość sprzedaży produktów lokalnych i unikatowych, w tym w drodze e-handlu (w podziale na rodzaje działalności)*
- Odsetek mieszkańców i podmiotów gospodarczych w strefie darmowego dostępu wi-fi.

⁷⁸ Liczony jako iloczyn odsetka stanowisk wynajętych i dostępnego czasu najmu

3. Wielopokoleniowa tożsamość i aktywna społeczność otwartych ludzi - Puszczykowo to miasto wszystkich pokoleń

Zaakcentowanie wielopokoleniowości miasta jest istotne w dobie podkreślania podmiotowości poszczególnych, nawet najmniejszych grup społecznych. Ważny jest także kontekst zwiększania się udziału ludzi starszych w społeczności oraz odpływu młodych, z czym wiąże się perspektywa powstania luki pokoleniowej, przerwania ciągłości przekazu wartości stanowiących o ukształtowanej tożsamości społeczności puszczykowskiej.

Wymiar społeczny – odbudowa / wzmocnienie wspólnoty

Puszczykowo ma małą jak na miasto gęstość zaludnienia. Oznacza to, że na każdą osobę przypada większa przestrzeń. W zwyczajny dzień, pominąwszy imprezy masowe, w Puszczykowie trudno o tłum. Jednocześnie, z uwagi na olbrzymią przewagę prywatnej własności zasobów mieszkaniowych i jednorodzinnej, często willowego charakteru zabudowy, trudno o spotkania w otwartej przestrzeni. Planowanie przestrzeni publicznych ogólnodostępnych jest zasadniczo zadaniem władz lokalnych. Niedawno powstały Rynek w Puszczykowie to zjawisko stosunkowo nowe, przestrzeń kompleksowo zaprojektowana i urządzona, nie do końca zgodnie z pierwotnymi założeniami, do pewnego stopnia sztuczna.

Jednocześnie, także z uwagi na tradycje ciągłości zamieszkania wielu osób i rodzin, miasto pełne jest miejsc. Miejsce w ujęciu humanistycznego nurtu geografii jest „częścią przestrzeni wyraźnie wyznaczoną i ograniczoną, posiada szczególny charakter ze względu na krajobraz, wspomnienia, uczucia, ma charakter symboliczny wynikający z indywidualnego doświadczenia człowieka, jest częścią przestrzeni społecznej intensywnie nasyconą myślą i uczuciami”⁷⁹. Praktycznie każdy mieszkaniec Puszczykowa, a także wielu bywalców, gości, a także turystów ma tu swoje miejsce, lub nawet wiele miejsc. Sprzyja temu wspomniany indywidualny charakter zabudowy, kameralność widoków, bogactwo przyrody. Miejsca takie należą do kategorii miejsc jednostkowych, z którymi związane jest życie konkretnych ludzi. Tylko oni potrafią je opisać, przedstawić. Bywają zupełnie niedostępne dla zewnętrznego obserwatora. Istnieje także kategoria miejsc dostępnych, które mają znaczenie dla ludzi o podobnych cechach społecznych (z uwagi na wiek, miejsce urodzenia, wykształcenie, religię). Do miejsc takich należą np. kościoły, jednak nie ma przeszkody, aby niektóre z miejsc jednostkowych stały się miejscami w pewnym stopniu dostępnymi. Styl życia, upodobania w zakresie spędzania czasu wolnego, a nawet zainteresowania znacznych grup mieszkańców Puszczykowa są bowiem podobne, stanowiąc istotny wymiar specyfiki miasta.

W niniejszym punkcie mieszczą się zagadnienia promocji wewnętrznej, komunikacji samorządu z mieszkańcami (szerzej opisane w Strategii Promocji). Sprawy te były podnoszone wielokrotnie podczas warsztatów strategicznych, gdyż mimo rozwinięcia wielu form komunikacji, przepływ informacji między Radą, Urzędem a mieszkańcami i ich organizacjami budzi wiele zastrzeżeń.

Jak wspomniano wcześniej, rozwój kapitału społecznego, stosowanie instrumentów demokracji uczestniczącej są wymiarami rozwoju miast według koncepcji *smart city*. Działania na rzecz budowy „wspólnoty solidarnej” w dalszym rozrachunku prowadzić powinny do wzrostu zaangażowania mieszkańców w życie miasta, wygaszenia wielu konfliktów i ułatwienia bieżącego zarządzania miastem, a także programowania przyszłych polityk strategicznych.

W trakcie badań ankietowani mieszkańcy wśród najpotrzebniejszych placówek usługowych wskazywali lokale gastronomiczne – restauracje, kawiarnie, które pełnią jednak znaczące role

⁷⁹Kaczmarek J. 2005, Podejście geobiograficzne w geografii społecznej. Zarys teorii i podstawy metodyczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 57.

w integracji mieszkańców. Mówiono także o niedoborze tzw. „usług dla ludności”, usług naprawczych w rodzaju warsztatu szewskiego, rowerowego czy fotograficznego. Obecność takich placówek sprzyja załatwianiu spraw w środowisku codziennego życia. Władze miasta powinny podjąć działania (głównie w postaci systemu zachęt) w celu umożliwienia powstania potrzebnych mieszkańcom placówek.

W części diagnostycznej zaznaczono rysującą się coraz bardziej potrzebę zapewnienia opieki osobom z niepełnosprawnościami, a także starszym, które stanowią coraz większą część społeczeństwa. Sektor tzw. „srebrnej gospodarki” czekają w Puszczykowie dobre perspektywy. Wiele osób starszych odznacza się wysokim poziomem potrzeb uczestnictwa w kulturze, w życiu społeczności, a także dysponuje wystarczającymi środkami, by potrzeby te były spełniane.

W związku z rozległością Puszczykowa, wysoką aktywnością zawodową osób pracujących – często poza miastem, a także ciągłym niedoborem odpowiednio urządzonych przestrzeni – brakiem ławek, miejsc do odpoczynku, wind w budynkach publicznych, licznymi wciąż barierami architektonicznymi – osoby takie mogą mieć poczucie uwięzienia w swoich domach.

Zwrócić należy także uwagę na cele i propozycje działań szeroko opisane w Strategii Promocji (s. 28-30), rozwijające znacznie podane poniżej propozycje.

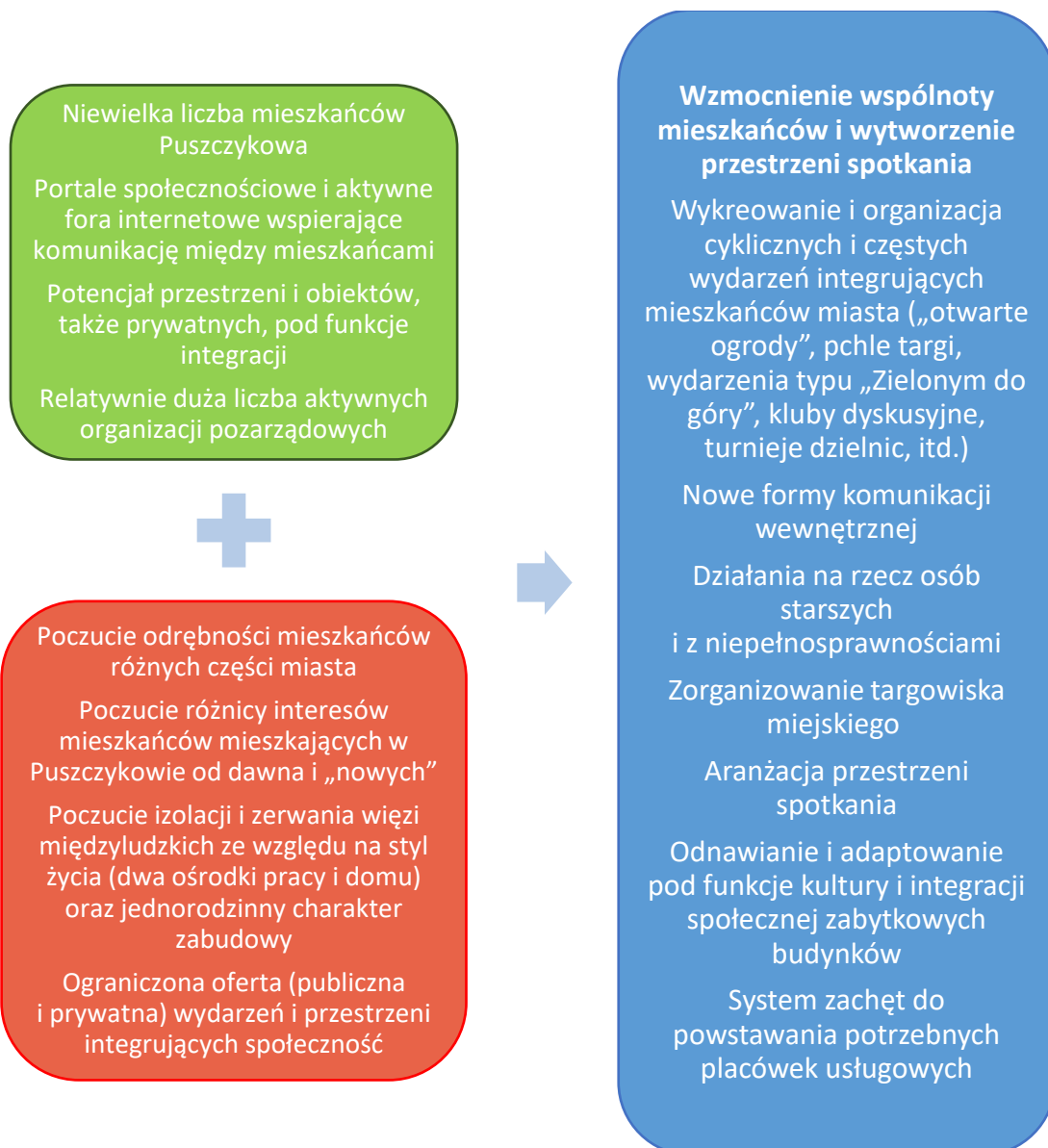
Wymiar przestrzenny – potrzeba przestrzeni spotkania

Wśród najbardziej brakujących usług mieszkańcy wskazywali pub, kawiarnię, a więc lokale gastronomiczne pełniące rolę miejsc spotkań. Znaczna część każdego roku pozwala jednak na przebywanie na powietrzu, zwłaszcza gdy przestrzeń jest przytulnie zaaranżowana (delikatne wygradzenia, ogródki, parasole, nisze i arkady chroniące przed upałem, wiatrem, deszczem). Jako przestrzenie niewykorzystane na cele kultury i integracji mieszkańców wskazywano Rynek, Zakole Warty.

Zagadnienia z tego zakresu są rozwijane także przy omawianiu 4. elementu misji).

Cel strategiczny

III. Wzmocnienie wspólnoty mieszkańców i wytworzenie przestrzeni spotkania

Kierunki działań:

III.1 Wykreowanie i organizacja cyklicznych i częstych wydarzeń integrujących mieszkańców

miasta W tym przypadku chodzi o wydarzenia mające charakter skierowany w pierwszym rzędzie „do wewnątrz”, mających charakter lokalny. Oczywiście nie jest wykluczone, że imprezy tego rodzaju staną się swego rodzaju wizytówką Puszczkowa i będą przyciągać gości spoza miasta.

Gdy mowa o otwieraniu ogrodów, nie chodzi bynajmniej o likwidację ogrodzeń czy prawa własności, lecz dobrowolne udostępnienie, na wzór amerykańskich przedmieść, gdzie dominują inicjatywy oddolne, w prywatnej przestrzeni. Takie działania, angażujące, ale i pobudzające aktywność społeczną mogłyby poprzedzić działania władz samorządowych. Zanim miasto cokolwiek zbuduje, zorganizuje, inicjatywę mogą podjąć mieszkańcy. Mogą też swoimi pomysłami uzupełnić prowadzone już działania.

Lokalne „separatyzm” nie muszą prowadzić do wzrostu negatywnych emocji - można skanalizować przez turnieje dzielnic, mecze „starzy – nowi mieszkańcy”. Wspólnota

mieszkańców powinna powstawać przez współpracę, ale niekiedy drogą do tego jest zdrowa, twórcza rywalizacja. Rolą samorządu może być inicjowanie a także promocja inicjatyw podejmujących opisane powyżej tematy.

Zadania:

- Organizacja wydarzeń ogólnomiejskich typu „Zielonym do góry”,
- Wsparcie inicjatyw integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych, w tym lokalnych inicjatyw mieszkańców, takich jak „otwarte ogrody”, pchle targi, kluby dyskusyjne, turnieje dzielnic, itd. (por. SP II 1.3 Wspieranie i promowanie lokalnych inicjatyw mieszkańców, 1.4 Integracja mieszkańców),
- Prezentacja i promocja inicjatyw lokalnych na stronach www miasta oraz w wydawnictwach miejskich adresowanych do mieszkańców – np. internetowa baza organizacji pozarządowych wraz z mapą aktywności (por. SP II 1.3)
- Organizacja konkursów z udziałem mediów lokalnych dla mieszkańców wspierających rozwój inicjatyw lokalnych (np. małe granty na działania promocyjne dla młodzieży, seniorów, etc.) (por. SP II 1.3),
- Organizacja spotkań z ciekawymi mieszkańcami miasta.

Zadania kontynuowane:

- Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji szeroko pojętych działań społecznych,
- Promocja hali sportowo-widowiskowej przez przyciągnięcie drużyny ligowej reprezentującej popularną dyscyplinę sportu do rozgrywania meczów w roli gospodarza (kontynuacja – w nowej formie - zadania: Organizacja rozgrywek ligowych drużyn miejskich i w gminach ościennych).

III.2 Nowe formy komunikacji wewnętrznej

Warto rozważyć nowe spojrzenie na komunikację wewnętrzną – od strony osób gotowych do przekazywania tych treści. Jak wspomniano wcześniej, w tak niewielkiej społeczności, jaką tworzą mieszkańcy Puszczykowa, podstawową formą rozpowszechniania informacji jest „poczta pantoflowa”. W celu skutecznego dotarcia do mieszkańców należy podjąć zastanowienie, kogo można pozyskać do stałej współpracy łączącej organy samorządu z mieszkańcami, a następnie dobrać sposoby komunikacji, przekazywane treści do kompetencji tych osób.

Zadania:

- (SP II 1.1) powołanie Rady Aktywności Społecznej przy Radzie Miasta i Burmistrzu,
- Powołanie kawiarenki obywatelskiej (por. SP II 1.4).

Narzędziem wzmacniania integracji mieszkańców, zogniskowania aktywności wielu osób dotychczas pozostających „z boku” (także malkontentów) wokół działań pozytywnych, twórczych, może być zwiększenie znaczenie budżetu obywatelskiego, wzmiankowane w działaniu 1.1, a także w działaniu 1.1 w celu II Strategii Promocji. Inne propozycje w tym zakresie opisano w Strategii Promocji, w ramach celu II (kierunek działań 1.2).

III.3 Działania na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami

Działania takie, postulowane przez różne kręgi, prócz świadczenia pomocy bezpośrednio zainteresowanym mają walor integracji międzypokoleniowej czy międzygrupowej. W ten sposób osoby młode, spotykając się z Seniorami, nabierają doświadczenia życiowego, uczą się od

wcześniejszych pokoleń, a z kolei ludzie starsi lepiej rozumieć młodych, ich zainteresowania, czy urzędnicy, z których korzystają. Osoby cieszące się dobrym zdrowiem, w pełni sił, mogą uzmysłwić sobie, że można żyć z chorobą, a z kolei osoby cierpiące, czy z różnymi niepełnosprawnościami będą mogły pełniej żyć w społeczeństwie. Można mieć tu na względzie działania takie jak:

- Bank czasu czy inna podobna forma (np. wolontariat) (por. kierunek I.3, IV.2),
- Sukcesywna likwidacja barier architektonicznych,
- Promocja samopomocy sąsiedzkiej, nagradzanie wyróżniających się postaw i działań w tym zakresie, także związanych z ochroną bezpieczeństwa,
- Zorganizowanie domu dziennego pobytu dla osób z niepełnosprawnościami.

Organizacja placówki dziennej mogłaby nastąpić na bazie wcześniej ukształtowanej struktury pomocy świadczonej bezpośrednio, sieci nawiązanych kontaktów.

III.4 Zorganizowanie targowiska miejskiego

III.5 Odnawianie i adaptowanie pod funkcje kultury i integracji społecznej zabytkowych budynków

- Rewitalizacja willi "Mimoza" w Puszczykowie na cele społeczno-kulturalne,
- Rozwój oferty kulturalnej miasta poprzez wykorzystanie hali widowiskowo-sportowej i zrewitalizowanej willi Mimoza,

Willa mogłaby wzmocnić potencjał miasta w zakresie organizacji wydarzeń kulturalnych takich jak wystawy, warsztaty, próby zespołów muzycznych, koncerty klubowe.

III.6 Aranżacja przestrzeni spotkania

- Zagospodarowanie terenów zieleni, modernizacja i rozbudowa ogródków jordanowskich (spójne z zadaniami z kierunku V.4),
- Przygotowanie nowych wspólnych miejsc przestrzeni publicznej, m.in. stawek przy cmentarzu, plac przy Policji,
- Aranżacja przestrzeni i uzupełnienie oferty Rynku (także kierunek VI.3)

Puszczykowski Rynek traci wiele ze swej potencjalnej atrakcyjności z powodu innej niż początkowo zakładano palety usług, zajęcia znacznej powierzchni pod parkowanie, ale także przez nagrzewającą się nawierzchnię płyty. Rozwiązaniem może być ograniczenie parkowania i jednocześnie wprowadzenie wody, niekoniecznie w postaci fontanny. Może być to tafla przykryta przezroczystą płytą, po której można stąpać. Rynek jest też odpowiednim miejscem powstania potrzebnych placówek usługowych, gastronomicznych, czego dotyczy kolejny, osobny kierunek działania.

III.7 System zachęt do powstawania potrzebnych placówek usługowych

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba członków stowarzyszeń i organizacji działających na terenie miasta w dziedzinie kultury i integracji społecznej
- Liczba uczestników i wystawców na wydarzeniach „Zielonym do góry” i podobnych
- Liczba lokalnych inicjatyw integracyjnych, kulturalnych, edukacyjnych mieszkańców w ciągu roku

- Liczba spotkań Rady Aktywności Społecznej w ciągu roku
- Liczba osób zaangażowanych stale w komunikację i mediacje między Urzędem Miejskim a mieszkańcami
- Oceny komunikacji samorządu z mieszkańcami (ankiety, fora internetowe – analizy treści)
- Liczba członków kół i klubów zainteresowań
- Liczba członków zespołów (grup) artystycznych
- Liczba uczestników imprez kulturalnych w pomieszczeniach placówek kultury
- Liczba widzów wydarzeń w hali widowiskowo-sportowej (sportowych / pozostałych)
- Oceny nowej oferty kulturalno-rozrywkowej na forach internetowych (ankiety, fora internetowe – analizy treści)
- Liczba placówek gastronomicznych i miejsc w tych placówkach
- Oceny oferty usług, w tym gastronomii (ankiety, fora internetowe – analizy treści)

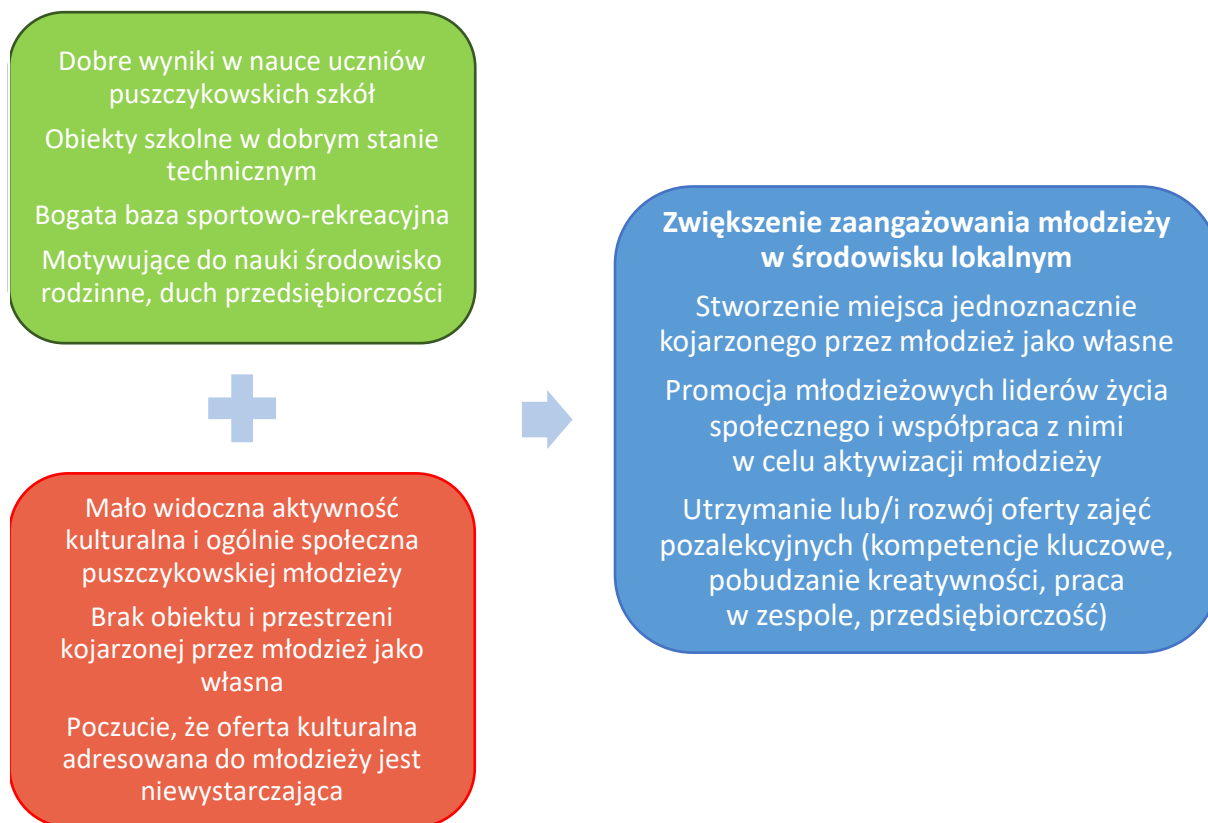
Młodzież w Puszczykowie jest społecznie aktywna i zmotywowana do nauki.

Jak wspomniano w części diagnostycznej, następuje stopniowe starzenie się puszczykowskiej społeczności – spada udział dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie mieszkańców. Jednocześnie następuje zjawisko nawet groźniejsze – wskutek pobierania nauki a także spędzania czasu wolnego przez znaczną część nastolatków, a zwłaszcza studentów poza Puszczykowem, oraz małe perspektywy usamodzielnienia się w rodzinnym mieście, znalezienia samodzielnego mieszkania, znaczna część młodych ludzi opuszcza miasto, by powrócić po latach lub w ogóle. Do Puszczykowa napływają wprawdzie nowi mieszkańcy, jednak dochodzi do zerwania ciągłości pokoleniowej, bardzo ważnej dla podtrzymania kultury lokalnej.

Przedstawiciele młodzieży zwracali uwagę na mały poziom zaangażowania młodzieży w życie miasta, ale także na brak przestrzeni wspólnych, przestrzeni spotkania. Większość mieszkańców uczestniczących w badaniach ankietowych (115 osób) uznała ofertę spędzania wolnego czasu dla młodzieży za nieatrakcyjną i niewystarczającą. Chodzi w tym przypadku o ofertę kulturalno-rozrywkową.

Cel strategiczny (odnoszony do młodzieży szkół średnich i studentów – szczególnie niepracujących, pozostających w domach rodzinnych):

IV. Zwiększenie zaangażowania młodzieży w środowisku lokalnym

Kierunki działań:

IV.1 Stworzenie miejsca jednoznacznie kojarzonego przez młodzież jako własne

Aby młodzi ludzie byli bardziej zaangażowani w życie miasta, najpierw muszą być tu obecni, zwłaszcza w przestrzeni publicznej. Powinno w tym celu powstać miejsce (lub więcej miejsc), która jednoznacznie i powszechnie będą kojarzyły się młodzieżą, miejscami spotkań nastolatków i młodych ludzi w wieku do około 24 lat. Przestrzeń którą grupa ta uzna za własną nie musi być wyrafinowana, pociągać za sobą znacznych wydatków. Lepiej, aby młodzież miała wpływ na wybór i urządzenie, zgodne z oczekiwaniami formułowanymi przez w tej grupie (i nie tylko), a następnie choć częściową odpowiedzialność za stan i funkcjonowanie obiektu (obiektów). Obiekty tego rodzaju mogą mieć charakter plenerowy, choć z uwagi na warunki pogodowe warto też rozważyć aranżację obiektu, który mógłby funkcjonować całorocznie. „Miasto powinno wspierać tworzenie miejsc atrakcyjnych dla młodego pokolenia, w tym klubów z darmowym dostępem do Internetu, przyjaznych, nowoczesnych i ciekawych estetycznie” (z wniosku stowarzyszenia mieszkańców).

Zadanie:

- Powstanie i urządzenie miejsca (miejsc) spotkań dla młodzieży

IV.2 Promocja młodzieżowych liderów życia społecznego i współpraca z nimi w celu aktywizacji młodzieży

Potrzeba jest znaleźć i upodmiotowić liderów młodzieżowych przez powierzenie im odpowiedzialności za inicjowanie istotnych dla młodzieży usług publicznych. Należy przemyśleć powołanie Młodzieżowej Rady Miasta – młodzież z puszczykowskich szkół ponadpodstawowych może zdobyć uznanie i odegrać rolę ważnego pośrednika pomiędzy władzami samorządowymi

a młodym pokoleniem mieszkańców miasta. Należy zastanowić się nad aktywizacją w sprawach lokalnych już istniejących organizacji, na przykład harcerstwa. Kulturotwórcza jest rola szkół, także w zakresie krzewienia idei samorządności, współodpowiedzialności za wspólnotę lokalną.

Wobec ludzi młodych należy stosować inne niż tradycyjne kanały dotarcia, komunikacji. Młodzież chętnie korzysta z aplikacji na smartfony, które powinny być wykorzystane do promocji miasta i aktywizacji społecznej młodzieży. Młodzieży można powierzyć prowadzenie Telewizji Internetowej, rekomendowanej jako jedno z narzędzi wzmocnienia poczucia tożsamości i identyfikacji z miastem (kierunek 1.1 w ramach celu II Strategii Promocji).

Zadania:

- Sformowanie grupy młodzieżowych liderów życia społecznego (por. SP II 1.3),
- *Powołanie Młodzieżowej Rady Miasta,*
- Powstanie i funkcjonowanie telewizji internetowej,
- Promocja idei wolontariatu i współpracy międzypokoleniowej,
- *Opracowanie aplikacji miejskiej dla młodzieży np. „Młode Puszczykowo” / „Puszczykowo dla młodych”.*

IV.3 Utrzymanie lub/i rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych (kompetencje kluczowe, pobudzanie kreatywności, praca w zespole, przedsiębiorczość)

Prócz oferty czasu wolnego, o którą młodzież w Puszczykowie sama postuluje, należy zapewnić dorastającym ludziom jeszcze większe możliwości rozwoju talentów, z uwagi na zdolności, jakie przejawiają, jak i na wymogi współczesnego życia. Środowisko lokalne wydaje się sprzyjać takim inicjatywom. Edukacja może być sprawnie powiązana zagadnieniami kultury lokalnej, w tym gospodarczej (np. w oparciu o patriotyzm i pozytywizm gospodarczy „Najdłuższa wojna nowoczesnej Europy” czy „Kanon wielkopolski – odzyskać patriotyzm”) i współczesnej kreatywności. W celu prowadzenia zajęć praktycznych można skorzystać z obecności i doświadczenia tutejszych przedsiębiorców, ludzi nauki, samorządowców, innych liderów życia społecznego. Przedsiębiorczość jest tu na tyle rozwinięta, że warto promować wzorce miejscowe.

- Edukacja młodzieży na temat kreatywności, przedsiębiorczości, zasad prowadzenia działalności gospodarczej, np. zajęcia warsztatowe „ABC Społecznej Przedsiębiorczości” (por. SP II 1.3),
- Zapewnienie we współpracy z przedsiębiorcami możliwości wsparcia podjętych przez młodzież inicjatyw – np. mini granty na realizację inicjatyw dot. organizacji czasu wolnego (por. SP II 1.3),
- Realizacja projektów zapewniających wyrównywanie szans dzieci i młodzieży z terenu miasta poprzez rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych, w tym promocja działań zespołowych, takich jak harcerstwo i drużyny zuchowe,
- Realizacja programów stypendialnych dla uzdolnionych uczniów i sportowców - „Inkubator talentów” – indywidualny tutoring utalentowanych uczniów
- Promocja lokalnych inicjatyw zakończonych powodzeniem, jak „move left, stand right”

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba imprez i wydarzeń oficjalnych zorganizowanych przez młodzież (do 25 r.ż.)
- Liczba uczestników zajęć z zakresu kreatywności i przedsiębiorczości
- Liczba uczniów objętych indywidualnym tutoringiem i ich osiągnięcia w konkursach i zawodach

- Liczba osób w wieku do 25 lat, które założyły i prowadzą działalność gospodarczą
- Liczba i długość materiałów opublikowanych w telewizji internetowej
- *Liczba spraw podjętych przez Młodzieżową Radę Miasta*
- *Liczba pobrań i stałych użytkowników aplikacji miejskiej dla młodzieży*

Turystyka w Puszczykowie jest kołem napędowym kulturalnej i sportowej aktywności, tętnem weekendowego życia.

W celu przeprowadzenia prawidłowej analizy i wypracowania właściwych kierunków działania, należy odróżnić turystykę od innych form spędzania czasu wolnego. Otóż turystyka wiąże się ze zmianą miejsca pobytu, a więc podjęciem podróży, a najbardziej charakterystycznym miernikiem ruchu turystycznego są udzielone noclegi. Zarówno baza noclegowa jak i ruch turystyczny mierzony liczbą noclegów są w Puszczykowie mniejsze niż wskazywałyby na to tradycja i marka miasta.

Wypoczynek w Puszczykowie podejmują w przeważającej mierze mieszkańcy Aglomeracji Poznańskiej. Przy obecnym ujmowaniu metropolii jako funkcjonalnej całości jest to dla mieszkańców obszar codziennego funkcjonowania. Wyjazd do Puszczykowa nie wiąże się, jak niegdyś, z planowaniem podróży, kupnem biletu, ba, codzienne, rutynowe dojazdy do pracy podejmowane są nieraz na dłuższe dystanse i zajmują więcej czasu.

Należy więc stwierdzić, że Puszczykowo w zakresie spędzania czasu wolnego, wypoczynku, jest przede wszystkim miejscem rekreacji – weekendowej, ale także codziennej. Świadczy o tym charakter tutejszej bazy. Oczywiście miasto jest też miejscem dłuższych pobytów, ale opinie mieszkańców, także pozyskane w trakcie warsztatów, świadczą, że nie oczekuje się tu masowego ruchu turystycznego, lecz raczej przyjazdów jednodniowych, weekendowych, grup wyspecjalizowanych. Zresztą forma miasta nie jest przystosowana do przyjęcia masowego ruchu turystycznego – nie da się wydzielić specjalnej strefy, dzielnicy turystycznej tak, aby ruch przyjazdowy nie przenikał się z codziennym funkcjonowaniem mieszkańców, jak to ma miejsce np. w ośrodkach nadmorskich podobnej wielkości. Chodzi o to, by przyjazdy turystów służyły mieszkańcom Puszczykowa, uzupełniały funkcjonowanie miasta, a nie je dominowały i przytłaczały.

Do tych charakterystyk można dopasować stosowny profil turystyczny ośrodka, zwracając uwagę na zmieniające się trendy w turystyce. Uwarunkowania turystyki w Polsce w kontekście tendencji światowych są scharakteryzowane dogłębnie w „Marketingowej strategii Polski w sektorze turystyki na lata 2012–2020”.⁸⁰

Starzenie się społeczeństw oraz zmiany społeczno-kulturowe (mniejsze rodziny, większe znaczenie czasu wolnego, potrzeba jak najszerzego dostępu do informacji) to tendencje powszechne nie tylko w Europie, ale ogólnie w państwach rozwiniętych gospodarczo. Aktywność turystyczna staje się coraz mniej odmienna – i odrębna – od codziennego życia. Coraz większa jest rola aktywności fizycznej, szczególnie u osób starszych, ale też rozbudzone potrzeby kulturalne, współuczestnictwa w życiu społeczności – taki poziom rozwoju, co wynika z zaspokojenia potrzeb niższego rzędu. Dawniej wyprawa w góry czy nad morze dla mieszkańca Wielkopolski wiązała się z urlopem i wielogodzinną eskapadą, dziś może być to jednodniowy wyjazd, w trakcie którego może wykonywać swoje obowiązki, „być pod telefonem”. Dzisiejszemu turyście nie wystarczy więc mały plecak, zwykłe łóżko oraz odrobina piasku nad wodą. Turysta potrzebuje z jednej strony atrakcji, czegoś wyjątkowego,

⁸⁰Marketingowa Strategia Polski w sektorze turystyki na lata 2012–2020, Dokument przyjęty przez Radę Polskiej Organizacji Turystycznej w dniu 28.11.2011 roku, Warszawa 2012, str. 10, 12<http://storage.pot.potsite.pl/data/PDF/marketingowa-strategia-polski-w-sektorze-turystyki-na-lata-2012-2020.pdf> [dostęp: 6.07.2017 r.]

z drugiej – profesjonalnej infrastruktury (czystych toalet, dostępnego i pewnego transportu), a zwłaszcza – kompleksowej obsługi i informacji (także w językach obcych).

Ponieważ w ośrodku tak niewielkim jak Puszczykowo nie jest możliwe nastawienie na wszelkie rodzaje turystów, stosowne wydaje się określenie segmentacji ruchu turystycznego, wskazanie grup, do których będzie kierowana oferta miasta. Mogą być to zdecydowanie:

- pobyt aktywny (turystyka rowerowa, konna, biegowa, nordic walking, a także pobyty sportowe, zwłaszcza związane z grą w tenisa, do czego jest w Puszczykowie już rozwinięta baza),
- turystyka zdrowotna,
- turystyka kongresowa w mniejszym znaczeniu,

ale także nieco staromodnie postrzegane krajoznawstwo – przyjazdy dla podziwiania, chłonięcia atmosfery miejsca, także skorzystania z miejscowej gastronomii czy oferty kulturalnej, co wiąże się z celami w zakresie ładu przestrzennego, bogactwa ciszy ale i wzmacniania więzi mieszkańców, którzy będą w ten sposób wobec gości ambasadorami miasta. Warto popularyzować turystykę weekendową bez hałasu cywilizacyjnego.

Pojawiają się postulaty kierowania rozwoju Puszczykowa w kierunku *slow city (cittaslow)*. Puszczykowo na tle aglomeracji poznańskiej niewątpliwie wyróżnia się spokojniejszym wizerunkiem, jednak na tle kraju puszczykowska społeczność jawić się może jako dynamiczna i żyjąca „na wysokich obrotach”, o czym świadczy skala aktywności sportowej oraz to, że znaczna część mieszkańców na co dzień pracuje i przebywa w Poznaniu. Wizerunek *slow city* stoi w pewnej sprzeczności z charakterem miejsca żywego, tętniącego życiem. Rozwoju wymagałby też aspekt kuchni i produktów lokalnych oraz gościnności⁸¹.

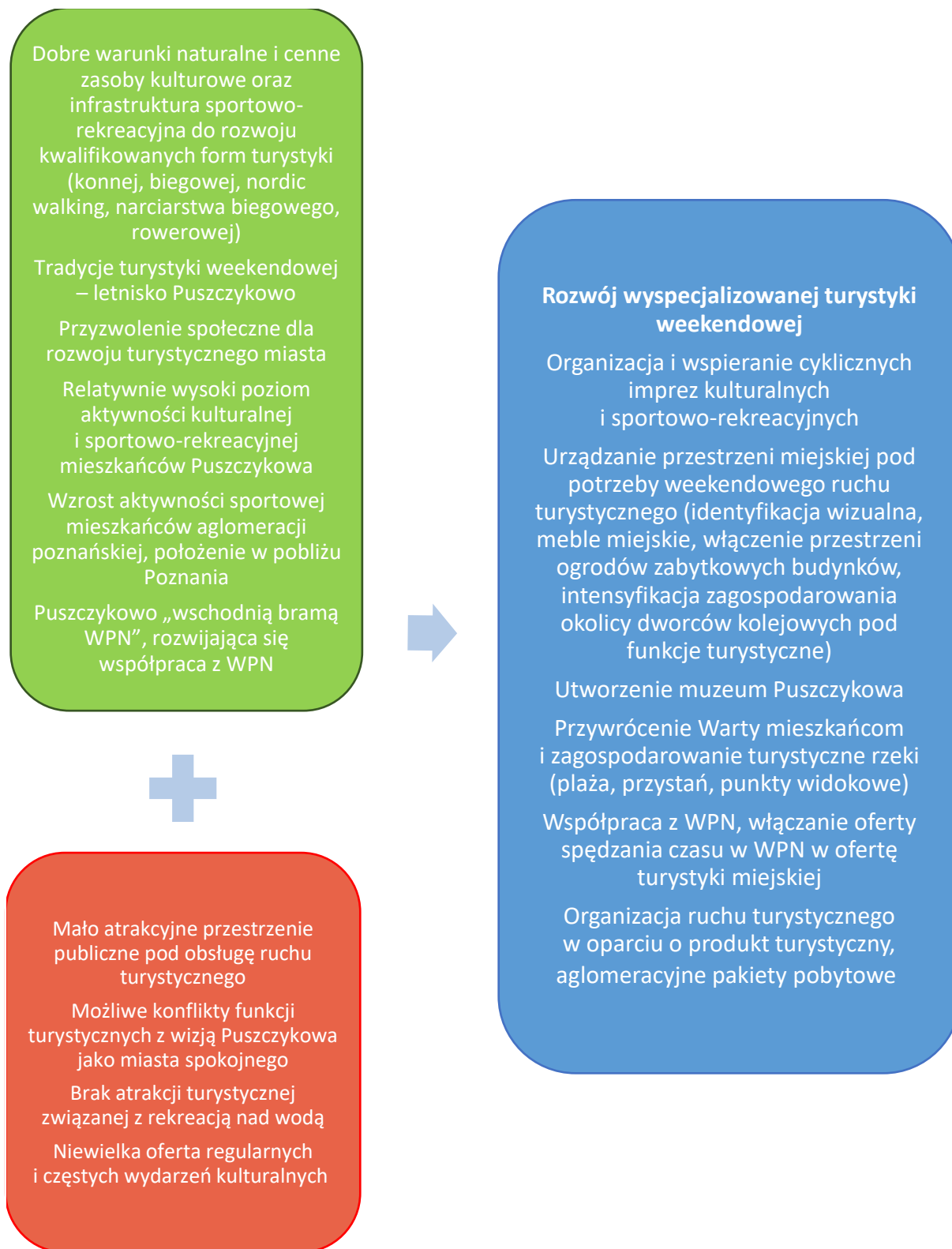
Można jednak kształtować wizerunek Puszczykowa jako „miasta ze smakiem” – zarówno w aspekcie gastronomii, kulinariów, jak i ogólnej estetyki, o czym była mowa w odniesieniu do elementu 6. Wizji.

Nawet w ramach podanej wyżej charakterystyki sektora turystycznego w mieście zauważyć można poważne braki. Brak jest skomercjalizowanych miejskich produktów turystycznych, stosunkowo mało efektywny jest system informacji turystycznej (brak czytelnej i klarownej informacji turystycznej, zdarzają się trudności z odnalezieniem informacji o poszczególnych miejscach i zabytkach).

Cel strategiczny:

V. Rozwój wyspecjalizowanej turystyki weekendowej

⁸¹ Por. <http://CittaslowPolska.pl/index.php/pl/o-cittaslow> [dostęp: 6.07.2017 r.]

Kierunki działań:

V.1 Organizacja i wspieranie cyklicznych imprez kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych

Rozbieżność między postulatami organizacji wielu, częstych wydarzeń, a postulatem skupienia aktywności miasta, w tym promocji na niewielu - dwóch „flagowych” wydarzeniach jest pozorna. Rozgraniczając zagadnienia promocji wewnętrznej (na potrzeby mieszkańców) oraz zewnętrznej

(kierowanej do otoczenia) oraz opisywane wcześniej, zwłaszcza przy omawianiu 4. elementu wizji postulatów animowania i wspierania oddolnej aktywności mieszkańców i lokalnych organizacji (zgodne z zasadą pomocniczości) można stwierdzić, co następuje: W mieście powinno odbywać się wiele wydarzeń o charakterze kulturalnych i sportowo-rekreacyjnym, przy czym większość z nich samorząd winien jedynie wspierać, gdy potrzeba, natomiast aktywność marketingową należy skupić na wydarzeniach flagowych (które mogą również niekiedy przybrać postać cyklu rozłożonego np. na całe wakacje). Jednym z nich jest postulat poszerzenia formuły Dni Puszczykowa pod tytułem „Naładuj życiowe akumulatory”.

Zadania:

- Wykreowanie wydarzeń stanowiących element marki miasta (por. SP I 3.2),
- Wspieranie wielu mniejszych wydarzeń kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych (opisane tu szerzej w celu III).

V.2 Urządzenie przestrzeni miejskiej pod potrzeby weekendowego ruchu turystycznego

W ten kierunek działań, prócz zadań opisanych w kierunkach III.2 i w celu V, takich jak identyfikacja wizualna, meble miejskie⁸², włączenie przestrzeni ogrodów zabytkowych budynków, intensyfikacja zagospodarowania okolicy dworców kolejowych pod funkcje turystyczne, wpisuje się:

- Budowa parkingów buforowych (z wypożyczalniami rowerów) – powiązane z zadaniem w celu operacyjnym VII.3),
- Adaptacja bunkra przy ul. Przecznicza na cele turystyczne,
- Wytyczenie i oznakowanie szlaku turystycznego "Szlakiem Letniska" spójnego z systemem oznakowania miasta wraz z promocją szlaku m.in. poprzez wydawnictwa (spójne ze Strategią Promocji).

V.3 Utworzenie muzeum Puszczykowa

V.4 Przywrócenie Warty mieszkańcom i zagospodarowanie turystyczne rzeki (plaża, przystań, punkty widokowe)

W ten kierunek wpisuje się:

- Urządzenie plaży nad Wartą,
- Rozwój możliwości obsługi żeglugi na Warcie
- *Uruchomienie rejsów wycieczkowych statkiem na trasie do Poznania (współ z gminami sąsiednimi w ramach klastra wodnego).*

Zadania kontynuowane:

- Budowa trasy pieszej i rowerowej wzdłuż Warty.

V.5 Współpraca z WPN, włączanie oferty spędzania czasu w WPN w ofertę turystyki miejskiej

Puszczykowo warto nazwać „Wschodnią Bramą Wielkopolskiego Parku Narodowego” i bardziej skonkretyzować ofertę dla osób chcących przebywać w parku i obserwować przyrodę.

V.6 Organizacja ruchu turystycznego w oparciu o produkt turystyczny, aglomeracyjne pakiety pobytowe

⁸² Meble miejskie, jak ławki ze stolami mogą służyć i turystom, i mieszkańcom, w tym osobom starszym czy rodzinom z dziećmi

Należy zdać sobie sprawę, że dla wielu osób przyjazd do Puszczykowa nie będzie wystarczającym powodem do pojęcia podróży z dalekiego krańca Polski czy zza granicy. Rozwiązaniem są tu pakiety pobytowe, integrujące wiele atrakcji, produktów turystycznych⁸³, zwłaszcza w zakresie turystyki niszowej, tematycznej.

Rekomenduje się promocję pobytów turystyczno-rekreacyjnych dla turystów jednodniowych i weekendowych w oparciu o markowe produkty turystyczne miasta (w tym wydarzenia) w ramach pakietów pobytowych aranżowanych na poziomie aglomeracji (w tym Metropolii Poznań), przez Poznańską Lokalną Organizację Turystyczną (PLOT) czy Wielkopolski Park Narodowy (WPN). Pakiet taki, ukierunkowany na miłośników przyrody czy aktywnego wypoczynku może powstać także w ramach współpracy gmin Mikroregionu WPN.

Turystyczne pakiety promocyjne można tworzyć w celu łączenia pobytu przy okazji różnych wydarzeń oraz wspólnych akcji promocyjnych, w tym przez zlinkowanie stron internetowych, wzajemny kolportaż materiałów reklamowych i podobne.

Można jednak kształtować wizerunek Puszczykowa jako „miasta ze smakiem” – zarówno w aspekcie gastronomii, kulinariów, jak i ogólnej estetyki, o czym była mowa w odniesieniu do elementu 6. Wizji. Warto podjąć próbę ukształtowania produktu turystycznego w tym zakresie (w powiązaniu z pobytem i aktywnością na wolnym powietrzu).

Zadania:

- Wsparcie kreowania produktów turystycznych w oparciu o walory miasta i regionu (w tym na poziomie Metropolii Poznań),
- Opracowanie i wydanie "Pocket Map" dla produktów aktywnej turystyki,
- Opracowanie folderu promocyjnego Puszczykowa, opcjonalnie w wersji obcojęzycznej - dystrybucja poprzez sieć miast partnerskich,
- Opracowanie aplikacji mobilnej umożliwiającej zwiedzanie "Szlakiem Letniska",
- Opracowanie tematycznych gier miejskich / terenowych i questów,
- Promocja Puszczykowa z wykorzystaniem lokalnych liderów i ambasadorów marki - znanych mieszkańców,
- Animowanie powstania produktu turystycznego „Puszczykowo – miasto ze smakiem”,
- Opracowanie i realizacja filmu promocyjnego o Puszczykowie wraz z wariantami spotów reklamowych, akcentujących wyróżniki marki

Opisane projekty i działania te powinny odwoływać się do spójnego systemu identyfikacji wizualnej. Wiele dodatkowych propozycji w zakresie turystyki zamieszczono w Strategii Promocji (w ramach celów III.1, III.2).

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba uczestników imprez „flagowych”
- Liczba miejsc na parkingach buforowych
- Liczba osób odwiedzających Puszczykowo na bazie pakietów pobytowych
- Liczba wykorzystywanych miejsc noclegowych rocznie.
- Liczba zapytań w wyszukiwarkach na hasło „Puszczykowo turystyka”.

⁸³ Produkt turystyczny – „pakiet materialnych i niematerialnych składników umożliwiających realizację celu wyjazdu turystycznego”; Meyer B., Milewski D. (red. nauk.) Strategie rozwoju turystyki w regionie, 2009. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, str. 47

- Liczba nowych miejsc noclegowych.
- Liczba turystów odwiedzających Puszczykowo w sezonie letnim i poza sezonem.
- Liczba podmiotów zaangażowanych w realizację pakietów pobytowych
- Liczba osób korzystających z pakietów pobytowych
- Średnia długość pobytu turysty w mieście
- Długość tras spacerowych / rowerowych wzdłuż Warty
- Liczba cumowań i osób korzystających z mariny
- Liczba osób korzystających z rejsów w relacji Puszczykowo - Poznań
- Liczba odtworzeń filmu promocyjnego

4. Lokalne dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny są objęte szczególną ochroną

Włoski termin *bellezza* stosowany jest na określenie piękna krajobrazu, w którym architektura i środowisko stanowiącej kontekst budowli wzajemnie się uzupełniają, stanowiąc estetyczną całość. Mając świadomość odmienności uwarunkowań polskich i włoskich, choćby tylko naturalnych, warto jednak zaproponować jako swoiste narzędzie ochrony i wsparcia dla autentyczności i unikalności Puszczykowa specyficzne ujęcie „eleganckiego rozwoju”, tak, by Puszczykowo było miastem, w którym nie tylko dobrze się żyje, ale także na które przyjemnie się patrzy.

Należy w tym miejscu wzmiankować również pojęcie ładu przestrzennego, odwołując się do prawnej definicji tego terminu, zawartej w art. 2 p. 1) ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁸⁴. Dokument ten określa ład przestrzenny jako „takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne”. Aspekt estetyczny ładu ma charakter subiektywny, jednak istnienie ogólnych norm społecznych czy zidentyfikowanie priorytetów i preferencji społecznych pozwala zagadnienie to uwspólnić (zobiektywizować)⁸⁵. Należy jednak brać pod uwagę wszystkie aspekty ładu w powiązaniu.

Świadectwem wzrostu znaczenia estetyki środowiska życia ludzi jest ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu⁸⁶. Przez akt ten wprowadzono do polskiego porządku prawnego szereg narzędzi działania na rzecz estetyki przestrzeni, zarówno o charakterze karnym (kary za wykroczenia), fiskalnym (tzw. opłaty reklamowe) jak i mających charakter porządkowo-inspirujący. Te ostatnie zawiera szczególnie art. 7 ust. 5) wprowadzający do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym art. 37a. 1. o treści: „Rada gminy może ustalić w formie uchwały zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabaryty, standardy jakościowe oraz rodzaje materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane”. Uchwała taka stanowi akt prawa miejscowego, choć nie są to jeszcze miejscowe przepisy urbanistyczne i estetyki przestrzeni. Sporządza się także katalogi mebli i nawierzchni miejskich.

Wzmocnienie działań w zakresie estetyki miasta przyczynić się może do rozwoju specyficznego segmentu turystyki krajoznawczej – przyjazdów dla przyjemności oglądania. Walory środowiska są jednak w Puszczykowie zagrożone przez liczne przejawy działalności ludzkiej, związane głównie z nasilonym ruchem komunikacyjnym i niską emisją ze spalania paliw, ale także przez indywidualną działalność szkodzącą dobru wspólnemu, a uzasadnianą prawem własności i wolnością indywidualną.

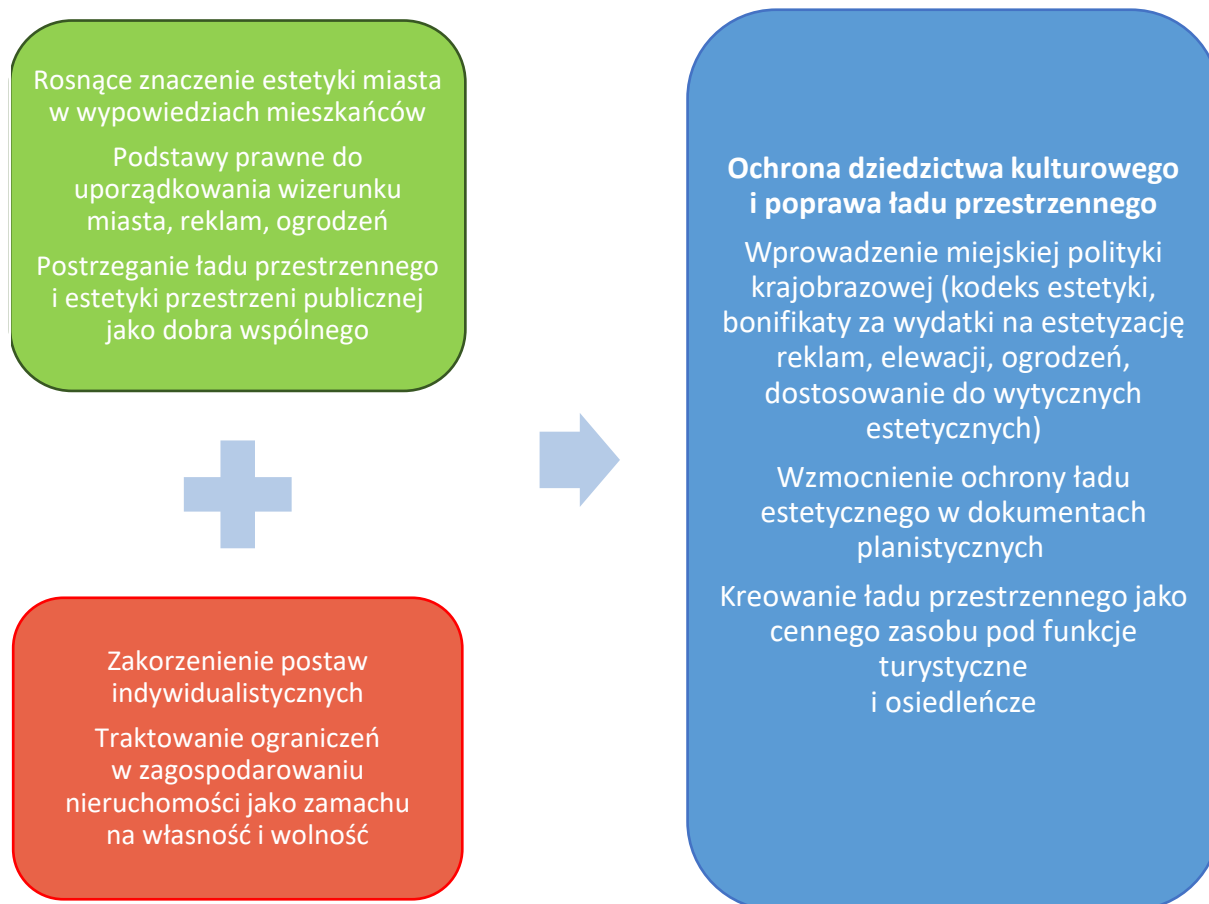
⁸⁴ Dz.U. z 2017 r., poz. 1073.

⁸⁵ Por. Parysek J. 2006, Wprowadzenie do gospodarki przestrzennej, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań.

⁸⁶ Dz. U. z 2015 r., poz. 774 ze zm.

Cel strategiczny:

VI. Ochrona dziedzictwa kulturowego i poprawa ładu przestrzennego

Kierunki działań:

VI.1 Wprowadzenie miejskiej polityki krajobrazowej

Warto przygotować w Puszczykowie uchwałę krajobrazową, precyzującą zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń.

W wypadku przyjęcia regulacji w powyższym zakresie, samorząd lokalny może zastosować wiele rozwiązań już wcześniej dostępnych. Mogą być to, w miejsce środków karnych, grzywnien, bodźce zachęcające, na przykład bonifikaty, obniżki podatków za wydatki na estetyzację reklam, elewacji, ogrodzeń, dostosowanie do kanonu czy rekompensaty za dostosowanie się do postawionych wymogów. Już obecnie zasadnym wydaje się stosowanie jednolitych zapisów w opisywanym zakresie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Z uwagi na unikalność wizerunku miasta, zasadnym wydaje się utworzenie stanowiska lub powołanie pełnomocnika Burmistrza do spraw estetyzacji przestrzeni (plastyka miejskiego; może być to też zespół). Najlepiej uczynić to na podstawie uchwały Rady Miasta. Do zadań pełnomocnika należeć powinno nie tylko koordynowanie działań podejmowanych przez referaty Urzędu Miejskiego, miejskie jednostki organizacyjne, inne podmioty związane z miastem, a także związki międzygminne do których przystąpiło Miasto, mających wpływ na wygląd zewnętrzny należących do Miasta budynków i obiektów budowlanych oraz zagospodarowanie przestrzeni miejskich, ale także inspirowanie do działań na rzecz poprawy estetyki obiektów i przestrzeni

miejskich oraz wszechstronna współpraca przez publikacje, prelekcje w szkołach czy dla seniorów, godziny przyjęć i konsultacji dla mieszkańców, inwestorów.

Zadania:

- Uchwalenie i wdrożenie uchwały krajobrazowej,
- Opracowanie i stosowanie kodeksu estetyki (w formie katalogu szyldów, nawierzchni, mebli miejskich, zieleni i nasadzeń, kolorystyki i materiałów na elewacje, dachy, ogrodzenia) – spójnego z systemem identyfikacji wizualnej miasta
- Opracowanie Systemu Identyfikacji Wizualnej,
- Opracowanie i wdrożenie systemu bonifikat za wydatki na estetyzację reklam, elewacji, ogrodzeń, dostosowanie do wytycznych estetycznych),
- Powołanie pełnomocnika Burmistrza do spraw estetyzacji przestrzeni,
- Wzmocnienie kompetencji straży miejskiej w zakresie egzekwowania ładu i porządku w oparciu o postanowienia uchwały krajobrazowej.

Zadanie kontynuowane:

- Opracowanie kompleksowego projektu zieleni miejskiej.

VI.2 Wzmocnienie ochrony ładu estetycznego w dokumentach planistycznych

Miasto ma możliwość takiego kształtowania zapisów studium, planów miejscowych, a przez to pośrednio decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, by ugruntować swoisty „kod urbanistyczny” – sposób zapisów dotyczących w szczególności parametrów i wskaźników kształtowania zabudowy, w tym gabarytów, na podstawie uwarunkowań wynikających z inwentaryzacji dziedzictwa lokalnego. Należy przy tym uwzględnić specyfikę każdej z 4 historycznych dzielnic Puszczykowa. Zbiór takich zapisów, stosowany w praktyce, będzie stanowił grunt pod przyszłe miejskie przepisy urbanistyczne i może być *spécialité de la maison*, wyróżnikiem i pionierskim wkładem Miasta wśród polskich samorządów. W tym zakresie działań mieści się także podjęcie tematu opracowania kompleksowego dokumentu – narzędzia rewitalizacji miasta⁸⁷.

Zadania:

- Opracowanie dokumentu opisującego ramowe zasady ładu przestrzennego oraz spójne zasady związane z kształtowaniem architektury krajobrazu na terenie Miasta Puszczykowa,
- Zintensyfikowanie działań samorządu na rzecz ochrony zabytków (poprzez wspieranie starań na rzecz wpisywania obiektów do rejestru zabytków, dotacje),⁸⁸
- *Opracowanie programu rewitalizacji miasta.*

VI.3 Kreowanie ładu przestrzennego jako cennego zasobu pod funkcje turystyczne i osiedleńcze

⁸⁷ W wypadku owocnych konsultacji z Urzędem Marszałkowskim odnośnie zasad wyznaczania obszaru zdegradowanego, w tym podziału miasta na jednostki do celów statystyczno-porównawczych

⁸⁸ Wynikających z Gminnego programu opieki nad zabytkami dla miasta Puszczykowa na lata 2014 – 2017 oraz Uchwały Nr 259/09/V Rady Miasta Puszczykowa z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie: zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków.

<http://puszczykowobip.wokiss.pl/bip/organy-wladzy-publicznej/rada-miasta/baza-prawa-lokalnego/2009.html?pid=5266> [dostęp: 23.08.2017 r.]

Zagadnienie ładu przestrzennego, ma, jak wspomniano, charakter wielowymiarowy, i oprócz aspektów wizualnych obejmuje szerokie spektrum zagadnień związanych z funkcjonowaniem miasta. Kształtuje po prostu komfort życia.

Ta grupa zadań dotyczy praktycznego stosowania wcześniej wypracowanych rozwiązań, zwłaszcza w ramach zadań własnych miasta, w odniesieniu do nieruchomości miejskich.

Adaptacja budynków – np. dawnych restauracji, pensjonatów – powinna być dokonywana w pierwszej kolejności na funkcje zbliżone, np. dla turystyki, jeśli nie - ogólnospołeczne, jeśli nie - apartamenty, mieszkania, lokale na wynajem.

Ważna jest dbałość o atrakcyjny wizualnie stan przestrzeni publicznych, które mają przyciągać uwagę i zachęcać do poruszania się pieszo i rowerem, tak w dzień jak i w godzinach wieczornych. Liczą się szczegóły (także mała architektura), oraz komfort i bezpieczeństwo przebywania w przestrzeni (unikanie miejsc niedoświetlonych, zaniedbanych, obiektów niedokończonych – projektowanie *secure by design*).

Przy utwardzaniu traktów spacerowych, tras turystycznych stosować należy materiały naturalne, występujące lokalnie, szczególnie żwir czy bruk drewniany. Kamień proponuje się stosować pomocniczo, do umocnienia zejść czy na obszarach zalewanych wodą. Podobnie skarpy powinny być utrwalane roślinnością, a nie kamieniami czy prefabrykatami z betonu czy innych tworzyw.

Ochronę przed hałasem drogowym należy również zapewniać za pomocą kurtyn roślinnych, czy – tam gdzie nie zeszpeci to krajobrazu – wałów ziemnych, a unikać ekranów dźwiękochłonnych z tworzyw sztucznych czy betonu; wszelkie konstrukcje mogące stanowić dysonans w krajobrazie należy, jeśli to możliwe, obsadzać roślinnością.

Wycinki drzew i roślinności wysokiej należy dokonywać w konkretnie uzasadnionych przypadkach, a tam, gdzie to tylko możliwe, jak najszybciej dokonywać nowych nasadzeń. Jednocześnie jednak – tam, gdzie to możliwe - należy podjąć starania w celu przywrócenia naturalnego krajobrazu brzegu Warty, który stanowią łąki. Grunty te obecnie zarastają krzewami i drzewami, a utrzymanie naturalnych siedlisk jest zgodne z zasadami ochrony obszarów Natura 2000.

Należy unikać powstawania nowych linii kablowych napowietrznych, a tam, gdzie to możliwe, w miarę środków finansowych, zastępować podziemnymi. Poruszane w dyskusjach zagadnienia z zakresu problematyki bezpieczeństwa dotyczyły głównie problematyki ruchu drogowego, wjeżdżania pojazdami mechanicznymi (zwłaszcza quadami) do lasów, spożywania alkoholu w miejscach niedozwolonych. Prócz aktywności Straży Miejskiej w terenie pomoc w tej sprawie powinna rozbudowa monitoringu wizyjnego.

Zadania:

- Budowa obiektów małej architektury na terenie miasta, w tym uzupełnienie płyty Rynku o nowe elementy małej architektury (także kier. III.4),
- Realizacja nasadzeń (zgodnie z kompleksowym projektem zieleni miejskiej),
- (SP III.1.2) Reaktywacja konkursów na piękne ogrody,
- (por. SP III.1.2) Wydzielenie funduszu na mini granty na poprawę estetyki miasta w ramach budżetów miasta,
- Instalacja koszy na psie odchody i działania edukacyjne w tym zakresie.

- (SP III 1.3) Wdrażanie, wsparcie i promocja rozwiązań *Smart City* (np. inteligentne systemy parkowania w tzw. węzłach przesiadkowych, na wyznaczonych parkingach, wirtualne tablice na przystankach (wyświetlające nie tylko rozkład jazdy, ale również informacje miejskie i dla turystów), monitoring stref zieleni w celu zoptymalizowania nawadniania, inteligentne oświetlenie, etc.),
- Wdrożenie systemu identyfikacji wizualnej, w tym wdrożenie systemu oznakowania miasta (m.in.) – zadanie spójne ze Strategią Promocji,
- Poprawa bezpieczeństwa na drogach poprzez wprowadzenia odpowiednich rozstrzygnięć dotyczących organizacji ruchu oraz inwestycje w elementy infrastruktury drogowej, w tym m.in. budowa bezpiecznych przejść dla pieszych (spójne z celem operacyjnym VI.2).

Zadania kontynuowane:

- Monitoring wizyjny miasta (rozbudowa).

Wskaźniki rezultatu:

- Liczba publikacji pełnomocnika ds. estetyzacji miasta w Echu Puszczykowa, na miejskich stronach internetowych, w innych publikatorach,
- Liczba spotkań popularyzatorskich i prelekcji pełnomocnika ds. estetyzacji
- Liczba pobrań / zastosowań kodeksu estetyki (wg poszczególnych działów)
- Liczba wykorzystanych rekomendacji pełnomocnika ds. estetyzacji
- Liczba dokumentów planistycznych i decyzji administracyjnych, w których wprowadzono zapisy w myśl ramowych zasad ładu przestrzennego
- Liczba drzew i krzewów posadzonych na terenach komunalnych
- Liczba funkcjonujących elektronicznych tablic informacyjnych
- Liczba wyremontowanych budynków na terenie miasta
- Procentowy udział linii napowietrznych na terenie miasta

5. Puszczykowo to miasto, gdzie szczególnie dba o środowisko przyrodnicze i szanuje ciszę

Specyfika Puszczykowa, ścisłe powiązanie tkanki miejskiej z przyrodą, otoczenie obszarami chronionymi, presja na środowisko wywołana położeniem w wielkomiejskiej, milionowej aglomeracji a także rosnący poziom konsumpcji (z czym wiąże się upowszechnienie samochodów i innych pojazdów mechanicznych) powodują, że zagadnienia ochrony środowiska zajmują czołowe miejsca wśród postulatów zgłaszanych do Strategii.

Wśród kluczowych wartości Puszczykowa, na których należy skupić przy planowaniu rozwoju na czołowych miejscach wskazywano ciszę i spokój - jako te wartości, które mogą stanowić ofertę dla mieszkańców i turystów. Jednocześnie podnoszono, że od tych osób należy oczekiwać poszanowania tych wartości.

Pojawił się też postulat wyznaczenia „stref ciszy”⁸⁹. Obszary ciche może wyznaczyć rada powiatu po uzgodnieniu z burmistrzem w myśl Art. 118b. 1, ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska⁹⁰. Poszukiwanie spokoju i równowagi w pięknym otoczeniu nabiera znaczenia i może stać się wyróżnikiem Puszczykowa.

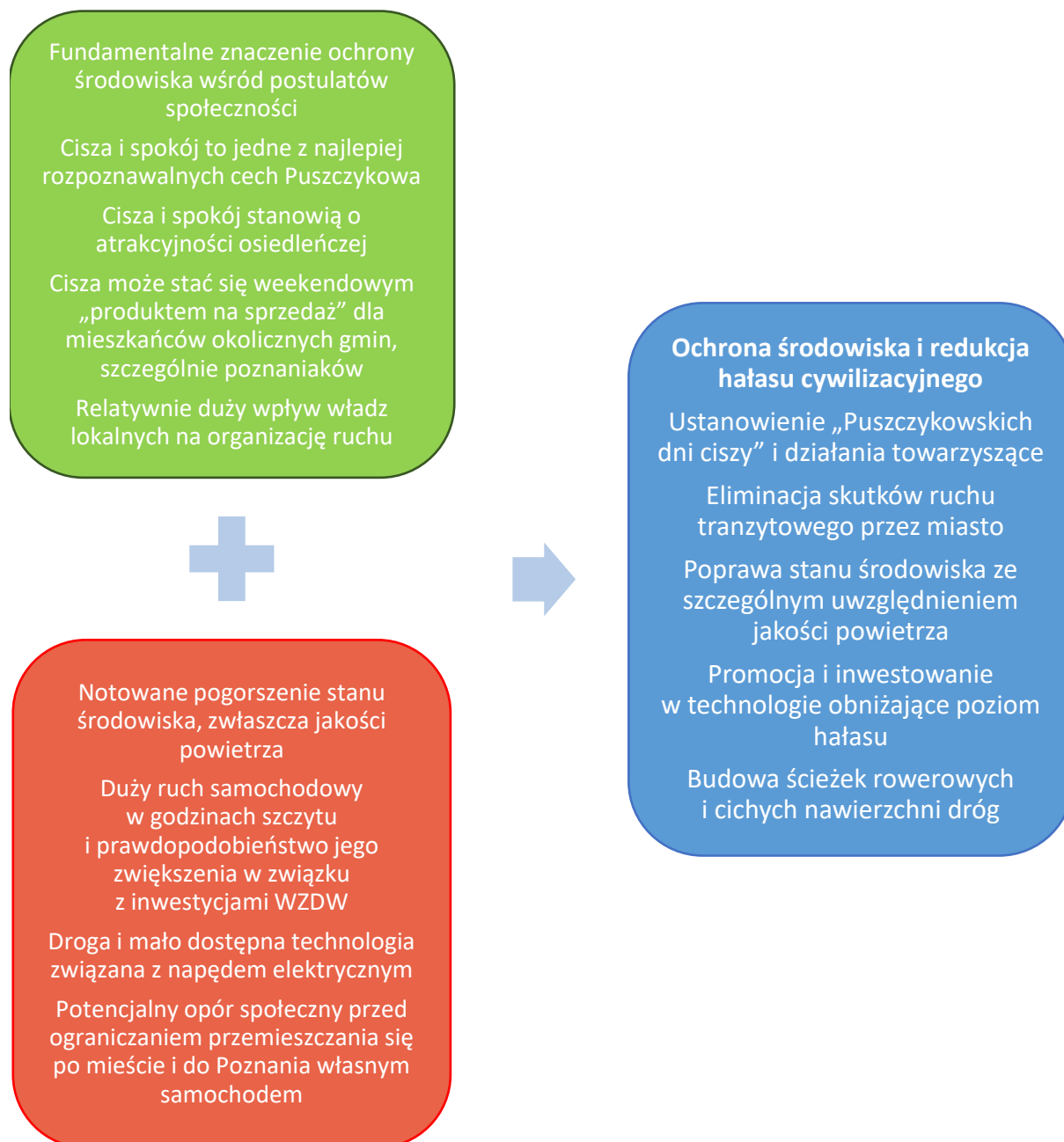
⁸⁹ Termin ten stosuje się zwyczajowo do zbiorników wodnych i ich bezpośredniego otoczenia; tu chodzi o obszary ciche

⁹⁰ Dz.U. 2017 poz. 519 ze zm.

Aktywność i przedsiębiorczość ludzka nie musi stać w sprzeczności z ciszą. Wpisują się w tę ideę dni bez samochodu, akcje eventowe w wybranych cichych strefach miasta na przykład z zastosowaniem Energoroweru (urządzenia, które umożliwia wytwarzanie prądu podczas jazdy rowerem w połączeniu do zestawu np. do nagłośnienia muzyki, naładowania komórki, laptopu, z wyciskarką wolnoobrotową do soków owocowych, etc.) czy akcje społeczne realizowane we współpracy z osobami niedosłyszącymi. Miasto może być „bogate w ciszę”.

Cel strategiczny:

VII. Ochrona środowiska i redukcja hałasu cywilizacyjnego

Kierunki działań:

VII.1 Ustanowienie „Puszczykowskich dni ciszy” i działania towarzyszące

„Puszczykowskie dni ciszy” to inicjatywa mająca na celu wyeliminowanie w określonych terminach na określonych obszarach używania urządzeń generujących hałas, takich jak piłarki czy wyłączenie pewnych stref miasta z ruchu samochodów i motocykli. W tym czasie mogą się odbywać przedsięwzięcia i imprezy związane z promocją ciszy (np. konkurs na najlepiej słyszącego). Z drugiej strony miasto może stać się ważnym miejscem przyjazdów i pobytów, także terapii osób mających problemy ze słuchem czy niesłyszących. Może być to jeden z walorów promocyjnych miasta, pod warunkiem pozyskania akceptacji mieszkańców danego terenu. Poprzedzić wprowadzenie takich rozwiązań powinny szeroko zakrojone działania edukacyjne oraz przykład dawany przez przedstawicieli władz jak nieużywanie samochodów w podróży do pracy w dany dzień. Formalizacja obszarów cichych powinna nastąpić z czasem, jako następstwo wytworzonej sprzyjającej atmosfery społecznej.

Zadania:

- Działania edukacyjno-informacyjne na temat roli ciszy,
- Wyznaczenie obszarów cichych,
- Ustanowienie „Puszczykowskich Dni Ciszy”,
- Organizacja konkursu na najlepszy słuch („O Ucho Puszczyka”).

VII.2 Eliminacja skutków ruchu tranzytowego przez miasto

- Opracowanie systemu organizacji ruchu w mieście,
- Wprowadzenie stref ruchu uspokojonego.

Przy wprowadzaniu ograniczeń w poruszaniu się pojazdów w mieście, prócz współpracy z mieszkańcami, należy podjąć współpracę z WIOŚ w celu ustanowienia stałych (lub regularnie przeprowadzanych) pomiarów hałasu w newralgicznych punktach Puszczykowa.

VII.3 Poprawa stanu środowiska ze szczególnym uwzględnieniem jakości powietrza

W tych kwestiach bardzo motywujące dla otoczenia jest, że Urząd Miejski „zaczyna od siebie”, prowadzi termomodernizację budynków, program promocji odnawialnych źródeł energii (OZE).

Zadania:

- Wzmocnienie potencjału edukacyjnego Centrum EkoInfo - wyposażenie Centrum w materiały i pomoce z zakresu edukacji ekologicznej wraz z budową ogródka edukacyjnego (po rewitalizacji Willi Mimoza),
- Realizacja programu ochrony powietrza m.in. poprzez dotacje z budżetu Miasta na wymianę pieców węglowych.

VII.4 Promocja i inwestowanie w technologie obniżające poziom hałasu

W poprzednich dokumentach strategicznych mocno akcentowano brak w Puszczykowie stacji benzynowej. Świadomość ekologiczna mieszkańców, a także zamożność tutejszej społeczności pozwalają na to, by wraz z rozwojem elektromobilności ustanowić promocyjne warunki dla transportu elektrycznego.

Do innowacyjnych, z pozoru ekstrawaganckich pomysłów należy energorower w miejscach i placówkach publicznych (w przedsiódkach), umożliwiające aktywne spędzenie czasu oczekiwania na załatwienie sprawy lub choćby w oczekiwaniu na ustanie deszczu. Urządzenia takie umożliwiają np. ładowanie baterii do urządzeń mobilnych, wyciskanie soków,

dostarczenie energii do lampy. Urządzenia takie oraz turnieje z nimi związane mogą być znakiem rozpoznawczym Dni Puszczykowa pod hasłem „Naładuj życiowe akumulatory”.

W tę grupę działań wpisuje się także rozwój sieci wypożyczalni rowerów, niekoniecznie typowych rowerów miejskich (z uwagi na rozległość miasta i charakter terenu – urzeźbienie, duży udział lasów). Z uwagi na konfigurację terenu oraz znaczny udział osób starszych część rowerów może mieć wspomagany napęd elektryczny do samodzielnego ładowania. Rowery te winny należeć do spójnego systemu, być odpowiednio oznakowane tak, by mogły być wypożyczone i oddane w dowolnym miejscu należącym do sieci. Należy szczególnie powiązać wypożyczalnie rowerów z miejscami przybywania turystów (stacje kolejowe, parkingi buforowe) tak, by jak najczęściej z nich korzystano zamiast z samochodów.

- Instalacja energorowerów,
- Lokalizacja stacji ładowania pojazdów elektrycznych,
- Rozwój sieci wypożyczalni rowerów.

Środki na te cele mogą pochodzić m. in. od sponsorów, którym zależy na upowszechnieniu elektromobilności. Mogą być to także środki z Ministerstwa Rozwoju, także z funduszy UE.

VII.5 Budowa cichych nawierzchni ścieżek rowerowych i dróg

W ten cel wpisuje się także budowę samoobsługowych stacji serwisowych dla rowerów

Wskaźniki rezultatu:

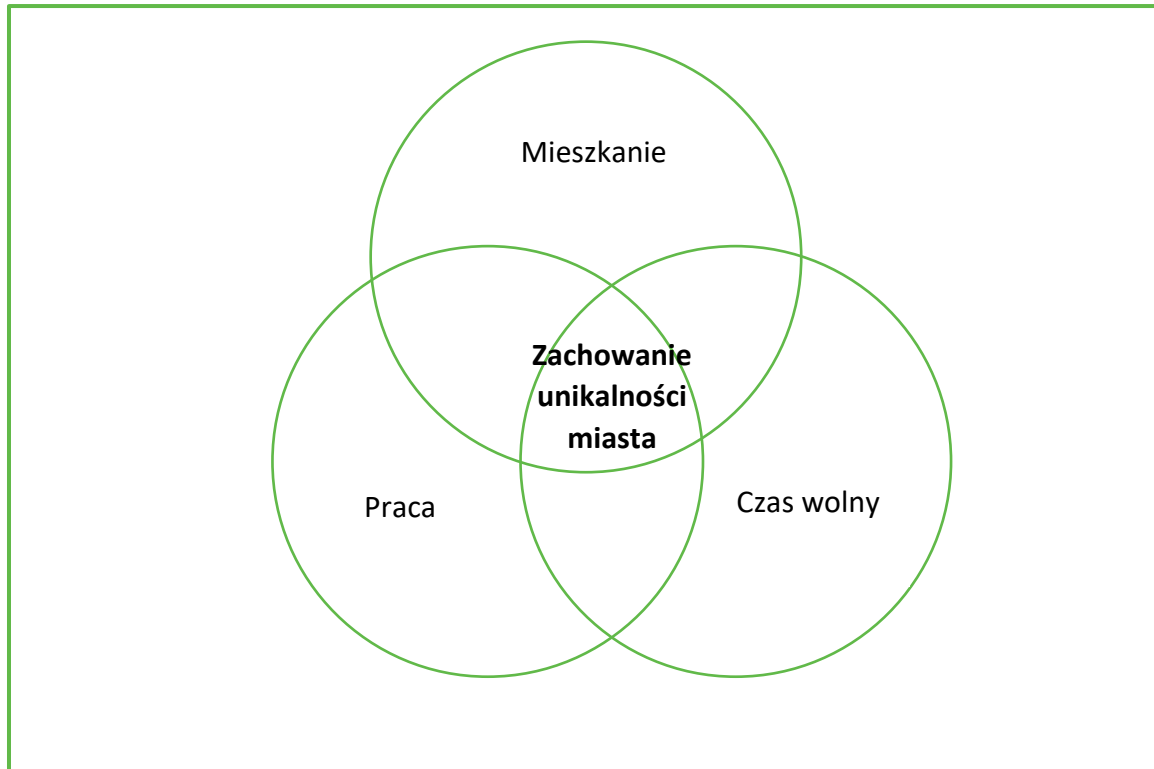
- Liczba zapytań w wyszukiwarkach na hasła: „Puszczykowskie Dni Cisy”, „energorower Puszczykowo”, „Ucho Puszczyka”
- Opinie mieszkańców na temat obszarów cichych, „Puszczykowskich Dni Cisy” (ankiety, analiza treści na forach internetowych)
- Liczba zapytań w wyszukiwarkach na hasło „Naładuj życiowe akumulatory”
- Liczba zarejestrowanych pojazdów elektrycznych
- Liczba rowerów w sieci wypożyczalni i liczba wypożyczeń
- Liczba interwencji wnoszonych przez mieszkańców odnośnie hałasu
- Liczba interwencji wnoszonych przez mieszkańców odnośnie organizacji ruchu drogowego
- Wielkość obszaru ruchu uspokojonego (odsetek powierzchni terenów zabudowanych i zurbanizowanych i / lub długości dróg miejskich)
- Liczba dotacji udzielonych na montaż instalacji OZE
- Suma dotacji udzielonych na montaż instalacji OZE na terenie miasta
- Liczba zlikwidowanych źródeł niskiej emisji
- Liczba pobranych opakowań na odchody zwierzęce
- Spadek poziomu hałasu w punktach pomiaru
- Spadek średniej prędkości samochodów w punktach pomiaru
- Długość zbudowanych ścieżek rowerowych

8. Priorytety rozwoju miasta

Priorytety rozwoju określają wagę celów strategicznych i operacyjnych. Określone zostają w perspektywie krótkookresowej – w aktualnej perspektywie finansowej funduszy europejskich, czyli do 2023 r. Po tym okresie mogą być rewidowane w trybie określonym w rozdziale dotyczącym ewaluacji. Na podstawie prac studialnych a także w oparciu o wnioski z warsztatów strategicznych wskazuje się 4 priorytety:

- Zachowanie unikalności miasta,
- Mieszkanie,
- Praca,
- Czas wolny,

RYSUNEK 21 PRIORYTETY STRATEGII ROZWOJU MIASTA PUSZCZYKOWA

Źródło: opracowanie własne.

W najbardziej znanym ujęciu hierarchii potrzeb wyróżnia się następujące kategorie: fizjologiczne, bezpieczeństwa, przynależności, szacunku i uznania, samorealizacji⁹¹. Kolejność zaspokojenia odpowiada tej hierarchii – skupienie na potrzebach wyższego rzędu następuje po zaspokojeniu potrzeb podstawowych. Mieszkanie i praca są źródłem zaspokojenia takich podstawowych, powszechnych potrzeb ludzi – fizjologicznych i bezpieczeństwa. Jednak posiadanie czasu wolnego i jego odpowiednie spędzenie również staje się powszechną potrzebą w rozwiniętych społeczeństwach, a do zaspokajania tego rodzaju potrzeb Puszczykowo jest szczególnie predestynowane. Kwestia ta jest zresztą powszechnie przywoływana w opiniach mieszkańców.

Należy jednak każdorazowo mieć na uwadze przywołaną hierarchię – jeśli potrzeby danej osoby, rodziny w zakresie mieszkania i pracy nie będą zaspokojone w Puszczykowie, starania na rzecz ich realizacji będą prowadziły do opuszczenia miasta. Niedobór propozycji spędzania czasu wolnego będzie z kolei rozluźniać związki z miejscem zamieszkania, osłabiać chęć przebywania w przestrzeni publicznej, a tym samym może zmniejszyć satysfakcję z zamieszkiwania i gotowość do zaangażowania w życie wspólnoty lokalnej.

⁹¹Maslow A. H. 1964, Teoria hierarchii potrzeb [W:] Problemy osobowości i motywacji w psychologii amerykańskiej, PWN, Warszawa, s. 137-164.

Zachowanie unikalności miasta stanowi swego rodzaju zwornik, otoczkę pozostałych 3 priorytetów. Aby posługiwać się tym terminem jednoznacznie, należy określić wymiary tej unikalności. Jak wspomniano wcześniej, należą do nich:

- **Walory środowiska przyrodniczego, zwłaszcza Wielkopolskiego Parku Narodowego**
W prowadzeniu polityki rozwoju miasta (ale także w codziennym zarządzaniu, gospodarce komunalnej) należy przestrzegać zasad ochrony terenu WPN oraz otuliny Parku. Powinno się:
 - nie lokalizować na terenie miasta przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
 - unikać lokalizacji mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, szczególnie poza obszarami objętymi planami miejscowymi, w tym unikać zmniejszania powierzchni leśnej,
 - ograniczać emisję zanieczyszczeń do środowiska (spalin, ścieków, hałasu), w tym tzw. niską emisję, a także dążyć do maksymalnego ograniczenia zaśmiecania otoczenia.
- **Willowy charakter zabudowy w otoczeniu zieleni**
Należy więc działać na rzecz zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego, w tym walorów urbanistyczno-architektonicznych. Za konkretyzację tego celu uznaje się
 - Zadania mające wpływ na poprawę ładu przestrzennego (pomocne będzie tu przyjęcie stosownych uchwał przez Radę Miasta, zarówno w zakresie polityki reklamowej, jak lokalnych zasad i przepisów urbanistycznych),
 - Polegające na przywróceniu świetności obiektom zabytkowym, charakterystycznym dla lokalnego dziedzictwa – takie inwestycje powinny mieć pierwszeństwo przed lokalizacją nowych obiektów, tym bardziej przed zmianą formy budynków lub ich wyburzaniem.Przy powstających inwestycjach, w wypadku budowy nowych i przebudów istniejących obiektów powinny być stosowane rozwiązania z miejskich katalogów nawierzchni, mebli miejskich, kolorów, zieleni, o ile tylko będą opracowane.
- **Tradycje podpoznańskiego letniska**
Promowane winny być przedsięwzięcia pozytywnie wpływające na atrakcyjność miasta dla przyjezdnych, w tym zwłaszcza dla turystyki kwalifikowanej, weekendowej. Chodzi tu zarówno o powiększanie bazy turystycznej, jak i ułatwienia dla odwiedzających. Z drugiej strony powinno się unikać przedsięwzięć mogących walory te obniżyć – tu warto kierować się opiniami wyrażanymi na stosownych forach.
- **Ukształtowana, stateczna społeczność**
Jednym z podstawowych postulatów mieszkańców jest unikanie rozwiązań zmieniających sposób funkcjonowania społeczności – wiążących się ze wzrostem ruchu pojazdów, napływem dużych rzesz ludzi – ogólnie przekraczających, naruszających skalę małego, specyficznego i spokojnego miasta, jakim jest Puszczykowo.

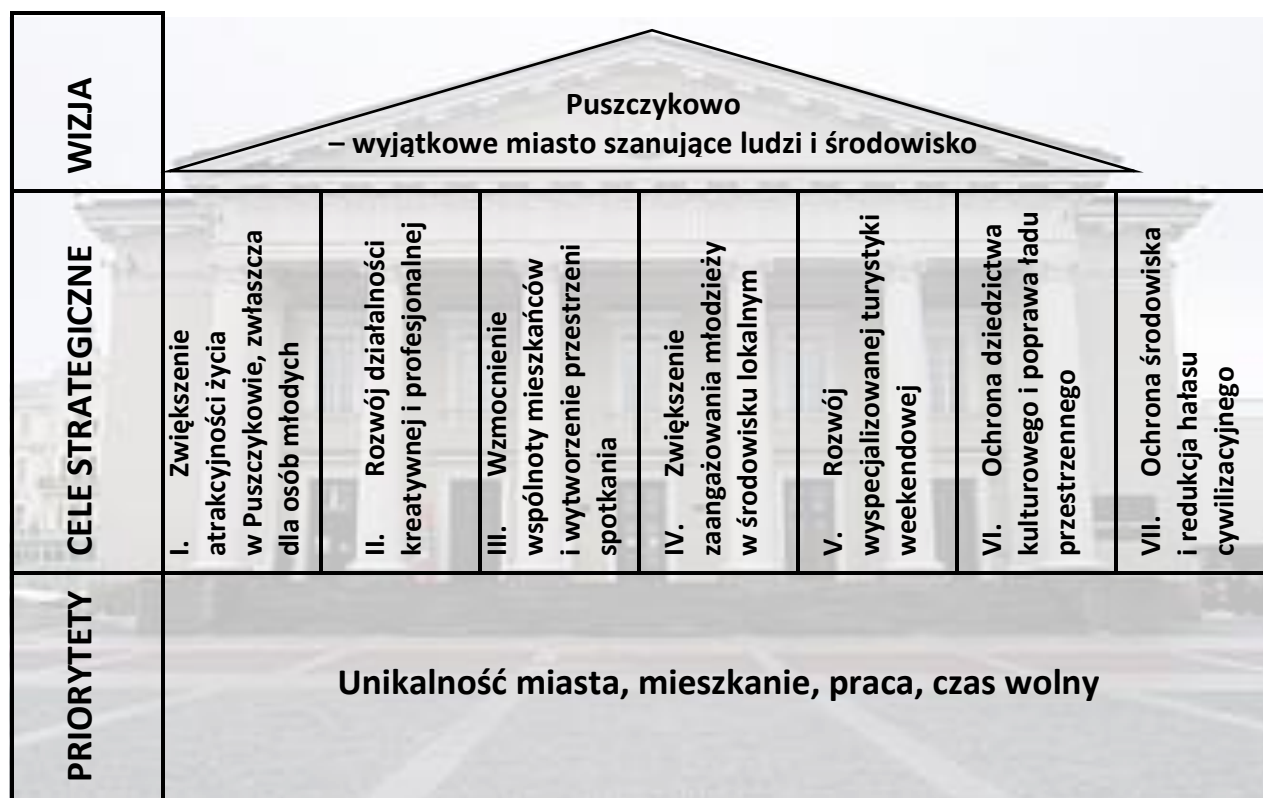
Każde z zadań strategicznych powinno być rozpatrywane pod kątem realizacji nie tylko kierunku i celu strategicznego, do którego jest przypisane, ale także być odnoszone do priorytetów Strategii. Preferowane więc będą – w pierwszym okresie obowiązywania Strategii – zadania prowadzące do:

- poprawy dostępności mieszkań, zwłaszcza dla młodych ludzi i rodzin,
- tworzenia miejsc pracy, zwłaszcza dla ludzi wchodzących w życie zawodowe,

- poprawy oferty spędzania czasu wolnego – dla dorosłych, ale szczególnie dla młodzieży, zwłaszcza w zakresie kultury i rozrywki na dobrym poziomie, rozwijającej talenty i zainteresowania.

i przy tym wpisujące się w unikalność miasta, respektujące powyżej podane kryteria. W ten sposób powstaje tak zwany dom strategiczny, ukazany na rysunku 22.

RYSUNEK 22 DOM STRATEGICZNY – UKŁAD CEŁÓW I KIERUNKÓW DZIAŁAŃ.

Źródło: opracowanie własne; fotografia https://en.wikipedia.org/wiki/Town_Hall,_Vilnius [dostęp: 21.07.2017 r.].

9. Elementy strategii promocji

Strategia Promocji Miasta Puszczykowa jest jednym z narzędzi strategii rozwoju i umożliwia wykreowanie pozytywnego wizerunku miasta w dwóch zasadniczych kierunkach:

- do wewnątrz – w celu integracji społeczności lokalnej oraz włączenia jej do realizacji strategii rozwoju,
- na zewnątrz – w celu spowodowania napływu turystów, mieszkańców i przedsiębiorców.

Strategia Promocji Miasta Puszczykowo służy przede wszystkim uporządkowaniu dotychczasowej promocji, nadaniu jej spójnego charakteru, wskazuje kierunki realizacji działań promocyjnych w celu wzmocnienia efektów, a także budowy marki miasta.

Wedle odpowiedzi mieszkańców wyłaniają się trzy filary, na których, w ich opinii, należy oprzeć promocję Puszczykowa. Są to **środowisko przyrodnicze, turystyka i historyczne tradycje letniska, kameralny klimat miasta**. Wizerunek miasta jest pozytywny. Zdecydowana większość opiniami uzyskanymi w trakcie badań społecznych pokrywa się z wnioskami z diagnozy oraz konsultacji społecznych.

Zaproponowano następującą misję promocyjną marki Puszczykowo:

Puszczykowo - miejscem zdrowej (pozytywnej) energii, witalności i kreatywności – zieloną oazą w aglomeracji Poznania.

Zintegrowane i eleganckie miejsce do życia, wypoczynku, pracy w oparciu o energię ciszy i zdrowego stylu życia, witalność i kreatywność mieszkańców.

Przyjazne miejsce pobytów weekendowych bez hałasu cywilizacyjnego w oparciu o atrakcje przyrodnicze WPN, tereny rekreacyjne nad Wartą (trasy rowerowe i piesze), dziedzictwo historyczne i tradycje miejscowości letniskowej oraz zróżnicowaną ofertę kulturalną i sportową.

Jako motyw przewodni zaproponowano hasło:

Puszczykowo – energia ciszy

lub

Puszczykowo - zdrowa energia ciszy,

które jednak nie stanowią gotowego hasła promocyjnego, a jest swego rodzaju wskazówką jako esencja marki.

W Strategii Promocji Miasta Puszczykowa zaproponowano następujący zestaw celów, które rozszerzają i istotnie uzupełniają cele określone we wcześniejszej, zasadniczej części strategii.

CEL STRATEGICZNY	Cele operacyjne / rekomendowane kierunki działań
BUDOWA I WZMOCNIENIE WIZERUNKU MARKI „Puszczykowo – energia ciszy” <i>Puszczykowo - miejscem zdrowej (pozytywnej) energii, witalności i kreatywności.</i>	<ol style="list-style-type: none">1. WYKREOWANIE MARKI W OPARCIU O MOTYW PRZEWODNI2. WDROŻENIE WIZERUNKU MARKI3. WYKREOWANIE SYMBOLI I PRODUKTÓW MARKOWYCH MIASTA
PROMOCJA MARKI PUSZCZYKOWO JAKO ATRAKCYJNEGO MIEJSCA DO ŻYCIA <i>Puszczykowo - zintegrowane i eleganckie miejsce do życia, wypoczynku, pracy w oparciu o energię ciszy i zdrowego stylu życia, witalność i kreatywność mieszkańców, zróżnicowaną ofertę rekreacji i imprez integracyjnych.</i>	<ol style="list-style-type: none">1. WZMOCNIENIE POCZUCIA TOŻSAMOŚCI I IDENTYFIKACJI Z MIASTEM2. ZATRZYMANIE MŁODYCH MIESZKAŃCÓW3. STYMULOWANIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI BRANŻ ZDROWIA I URODY
PROMOCJA WALORÓW TURYSTYCZNYCH I REKREACYJNYCH MIASTA <i>Puszczykowo - przyjazne miejsce pobytów weekendowych bez hałasu cywilizacyjnego, w oparciu o atrakcje przyrodnicze WPN, tereny rekreacyjne nad Wartą (trasy rowerowe i piesze), dziedzictwo historyczne i tradycje miejscowości letniskowej oraz zróżnicowaną</i>	<ol style="list-style-type: none">1. MIASTO ATRAKCYJNE I ELEGANCKIE (<i>eleganckie przestrzennie, bogate ciszą przyrody, pozbawione hałasu cywilizacyjnego</i>)2. KREACJA I PROMOCJA PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH: „ENERGIA DLA AKTYWNYCH”3. PROMOCJA MIASTA PRZEZ KULTURĘ

ofertę kulturalną i sportową.	I SPORT: „Energia kultury”; „Energia sportu”
--------------------------------------	--

Jak można zauważyć, Strategia ta obejmuje szerokie spektrum zagadnień, wykraczające poza klasyczny zestaw działań promocyjnych. Liczne zapisy, zwłaszcza w ramach II i III celu strategicznego (tu szczególnie cel operacyjny – kierunek 1.) dotyczą szeroko pojętego rozwoju lokalnego, przy czym są wysoce spójne z zapisami wcześniejszych rozdziałów strategii rozwoju, stąd część zapisów Strategii Promocji została zaaplikowana w zasadniczej części dokumentu, w rozdziałach 8 – 11.

Całość treści Strategii Promocji, jak i rozwinięcie poszczególnych celów i rekomendowanych kierunków działań zawiera załącznik nr 1.

10. Analiza sposobów komunikacji z mieszkańcami

Analiza sposobów komunikacji z mieszkańcami wraz z określeniem ich skuteczności była przeprowadzona z udziałem grup społecznych Puszczykowa określonych jako grupy docelowe systemu promocji. Analiza została wykonana na podstawie badań ankietowych, warsztatów strategicznych, wywiadów pogłębionych oraz pracy ekspertów współpracujących ściśle z pracownikami Urzędu Miejskiego odpowiedzialnymi za promocję i komunikację społeczną.

Dotychczasowe działania komunikacyjne, mające charakter promocji wewnętrznej skierowanej do mieszkańców, ukierunkowane są na realizację szerokiego spektrum celów:

- tworzenie i utrwalanie pozytywnego wizerunku Puszczykowa,
- pozyskanie opinii społecznej dla działań,
- stworzenie atmosfery zaufania do władz miasta i poparcia społecznego,
- zmniejszanie barier komunikacyjnych pomiędzy instytucją a społeczeństwem.

Zgodnie z celami prawidłowo dobierane są kanały i narzędzia komunikacji, spośród następujących narzędzi marketingu mix: bezpośrednie spotkania z władzami miasta, nie tylko w ramach konsultacji społecznych, korespondencja (tradycyjna/elektroniczna) z mieszkańcami (w tym serwis „zadaj pytanie Burmistrzowi”), materiały prezentujące pracę samorządu i miasto, Internet: www.puszczykowo.pl, Facebook, biuletyn informacji publicznej, przewodnik po usługach urzędu – Wirtualnego Biura, działalność wydawnicza – „Echo Puszczykowa”, jako miejsce dialogu władz z mieszkańcami, gazety gmin lokalnych, materiały reklamowe i gadżety, reklama wielkoformatowa - m.in.: billboard, banery, system informacji publicznej (m. in. słupy, tablice informacyjne, billboardy, serwis sms, newsletter, gabloty na przystankach autobusowych, informacja dla mieszkańca zamieszczana w jednostkach podległych), bazy danych - tworzenie list danych umożliwiających utrzymywanie stałych kontaktów z mieszkańcami W przygotowaniu jest mobilna aplikacja dedykowana miastu oraz aplikacja BLISKO.

Podstawą komunikacji władz z mieszkańcami jest strona internetowa www.puszczykowo.pl. Strona internetowa Urzędu Miejskiego w obecnej formie działa od drugiej połowy ubiegłego roku. Została wówczas zmieniona szata graficzna oraz struktura strony. Nadal jednak wymaga uproszczenia i większej przejrzystości.

Drugą ważną formą jest comiesięczny informator „Echo Puszczykowa”, ukazujący się w wersji papierowej w nakładzie 3100 egzemplarzy i elektronicznej. Gazeta roznoszona jest do domów mieszkańców Puszczykowa i stanowi główne źródło bezpośredniej informacji o działalności Urzędu oraz innych jednostek funkcjonujących na terenie miasta. Poziom Echa Puszczykowa wyróżnia się na

tle innych gmin wokół Poznania. Nie mniej brakuje używania w nim prostego języka, np. infografik, jak również informacji na temat problemów w mieście.

Władze miasta promują również formy bezpośredniej, elektronicznej komunikacji urzędu z mieszkańcami, także na urządzenia mobilne. W serwisie komunikatora SMS funkcjonuje około 600 użytkowników. Poprzez tę platformę przesyłane są komunikaty związane z wydarzeniami odbywającymi się na terenie miasta, imprezami, czy bezpłatnymi badaniami. Mankamentem tej formy jest ograniczona ilość znaków w komunikacie, jednak plusem jest szybkie przekazanie pożądanej informacji.

W działaniach promocyjnych kierowanych do mieszkańców wyróżnia się pozytywnie kampania Akcja PIT „Zostaw podatek w Puszczykowie” - akcja mająca na celu zachęcenie mieszkańców do rozliczania podatku w mieście, w którym mieszkają. Akcja prowadzona była za pośrednictwem „Echa Puszczykowa”, billboardów, ulotek, a także magnesów na lodówkę. Kampania w formie zintegrowanej została pozytywnie oceniona przez mieszkańców. Warto w podobnej formule multiplikacji przekazów w formule zintegrowanych kampanii realizować ważne akcje informacyjne i promocyjne.

Ankietowani mieszkańcy jako najczęstsze źródło informacji o życiu miasta wskazali jednak osobiste kontakty – tak zwaną „pocztę pantoflową”. Uczyniło tak 130 na 200 pytanym osób. Obrazuje to znaczenie kontaktów bezpośrednich, z czym wiąże się potrzeba uczestnictwa w sieci relacji poziomych i wzajemnego zaufania.

Na podstawie analizy został opracowany katalog proponowanych zmian form komunikacji władz lokalnych z mieszkańcami. Proponowane rozwiązania zawarto w Strategii Promocji, w ramach celu strategicznego I – celu operacyjnego 1). Wpisano tam następujące kierunki działań:

1.2 Usprawnienie systemu komunikacji z mieszkańcami:

- Bezpośredni kontakt z burmistrzem, wiceburmistrzem i sekretarzem w formie otwartych drzwi w mieście w ustalonych stałych miejscach i terminach (np. lody z Burmistrzem, kawa z Sekretarzem i tym podobne) lub poprzez tzw. spacer promocyjny - po poszczególnych dzielnicach połączony z możliwością dialogu z ludźmi.
- Usprawnienie i unowocześnienie platformy komunikacji, w tym strony www (większa czytelność i przejrzystość, uproszczenie języka, aktywny panel z aktualnościami z opcją dodawania komentarzy przez internautów), „Echa Puszczykowa” (prostota przekazu, większy nacisk na problemy).
- Zintensyfikowanie upowszechniania informacji o ważnych wydarzeniach w Mieście przy wykorzystaniu szerokiego spektrum kanałów komunikacji, także tablic ogłoszeniowych w mieście oraz ogłoszeń w kościele.
- Cykliczne badania celowości i trafności komunikacji z mieszkańcami (opinii i potrzeb mieszkańców).

Ale też kierunek 1.1:

- Stworzenie możliwości współredagowania strony wizerunkowej miasta poprzez np. wydzielenie dodatkowych adresów, na które przysyłać można wszystkie informacje o wydarzeniach mających wpływ na miasto i jej mieszkańców, materiały związane z promocją, artykuły oraz propozycje tematów i artykułów do „Echa Puszczykowa”, w tym także dotyczących problemów miasta.

- Telewizja Internetowa - częściowo wspierana przez miasto skierowana jako forma aktywizacji młodych ludzi (umożliwia upowszechnienie wydarzeń i włączenie młodych mieszkańców do otwartej dyskusji publicznej na aktualne i istotne dla mieszkańców tematy).

Przed wszystkim zaś transparentność poczynań władz miasta stanowić może podstawę wszystkich działań na jego rzecz i przyczynia się do wzrostu zaufania i współuczestnictwa obywateli w życiu miasta.

11. Zasady wdrażania postanowień Strategii Rozwoju i Promocji Miasta Puszczkowa

Wdrażanie

Strategia Rozwoju i Promocji Miasta Puszczkowa to dokument, wyznaczający kierunki rozwoju Puszczkowa w perspektywie długookresowej. Zadanie ujęte w dokumencie przyczynia się do realizacji celów strategicznych, umożliwią również osiągnięcie pożądanego stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego określonego w wizji rozwoju miasta. Zarządzanie procesem strategicznym powinno być elastyczne, dostosowane do bieżących uwarunkowań wewnętrznych, możliwości budżetowych, jak i dynamicznie zmieniającej się sytuacji społeczno-polityczno-gospodarczej. Władze miasta, na podstawie informacji zwrotnych z dotychczasowych działań, danych o sytuacji wewnętrznej, jak i analizy trendów zachodzących w otoczeniu, sterują procesem strategicznym, dostosowując go do bieżących wyzwań i potrzeb rozwojowych, tak aby zapewnić jego najwyższą efektywność.

Organem odpowiedzialnym za proces wdrażania zapisów dokumentu Strategii Rozwoju i Promocji Puszczkowa jest **Zespół Zarządzający Strategią**, w którego skład wejdą Zastępca Burmistrza Miasta, Sekretarz Miasta, Skarbnik Miasta, kierownicy Referatów Urzędu Miasta i jednostek organizacyjnych oraz Radni Miasta Puszczkowa delegowani przez Radę Miasta na początku każdej kadencji władz samorządowych. Skład Zespołu gwarantuje spójność i integrację zarządzania strategicznego z prowadzoną polityką zagospodarowania przestrzennego oraz wieloletnim planowaniem finansowym Miasta.

Zespół Zarządzający Strategią minimum dwa razy w roku zbiera się na posiedzeniu, celem złożenia sprawozdania z monitoringu, oceny dotychczasowych działań i na tej podstawie dostosowania planu prac do aktualnej sytuacji w Puszczkowie i jego otoczeniu. Podstawową funkcją Zespołu Zarządzającego jest akceptacja i rekomendacja przedsięwzięć planowanych do realizacji w okresie najbliższego roku budżetowego.

Projekty inwestycji lub działań o charakterze nieinfrastrukturalnym będą przygotowywane, a następnie prezentowane Zespołowi Zarządzającemu Strategią, przez poszczególne referaty Urzędu Miasta oraz jednostki organizacyjne. Warunkiem koniecznym dla projektów inwestycyjnych jest ich zgodność z kierunkami działań w Strategii lub wpływ na cele strategiczne i kierunki działań w niej zawarte. Formularz projektu powinien składać się z następujących punktów:

- podmiot/referat odpowiedzialny za realizację i wdrażanie zadania;
- miejsce realizacji i harmonogram zadania;
- opis charakteru zadania, ewentualnie stopnia zaawansowania prac (przy kontynuacji wcześniejszych etapów inwestycji);
- koszty finansowe;

- możliwości aplikowania o zewnętrzne środki pomocowe na realizację zadania lub kwota otrzymanego dofinansowania zewnętrznego;
- prognozowane efekty społeczne i gospodarcze wynikające z realizacji zadania, oddziaływanie przedsięwzięcia na środowisko;
- plan finansowy, potencjalne źródła finansowania finansowania;

Zgłaszane projekty będą podlegały merytorycznej ocenie pod kątem finansowej wykonalności, zgodności z celami określonymi w Strategii, wpływu realizacji zadania na rozwój społeczno-gospodarczy miasta i jakość życia puszczykowień. Po dokonanej weryfikacji, projekty zostaną uporządkowane według wagi i wpływu na cele rozwoju miasta, a następnie umieszczone na liście przedsięwzięć rekomendowanych przez Zespół Zarządzający Strategią.

Lista projektów zaaprobowanych przez Zespół Zarządzający Strategią zostaje przedłożona do akceptacji Burmistrzowi Miasta Puszczykowo, który ponownie weryfikuje ich zasadność i zgodność ze strategiczną polityką Miasta, a następnie przedstawia je Radzie Miasta. Rada Miasta poprzez podjęcie uchwały przeznaczona niezbędne środki na sfinansowanie inwestycji.

Koordynatorem realizacji Strategii jest Referat Promocji, Kultury i Sportu, który na bieżąco zbierać będzie niezbędne dane i informacje o poczynionych inwestycjach, opracowuje raporty i prezentacje z monitoringu Strategii, a także wspiera inne wydziały merytoryczne w tworzeniu programów sektorowych spójnych z zapisami Strategii Miasta.

Strategia a programy sektorowe

Strategia rozwoju ma charakter nadrzędny w procesie planowania strategicznego. Zadania w niej ujęte będą uszczegółowiane w zapisach programów sektorowych, przygotowywanych przez poszczególne referaty Urzędu Miasta, jak np. Lokalny Program Rewitalizacji. Referaty Urzędu Miasta, w toku prac nad programami sektorowymi, są zobowiązane do zachowania zgodności projektowanych dokumentów z zapisami Strategii, w szczególności w obszarze komplementarności celów i zadań z tymi wskazanymi w Strategii Miasta. Zgodność programów sektorowych ze Strategią rozwoju jest bowiem niezbędna dla zachowania logiki i prawidłowości prowadzonego procesu zarządzania strategicznego w mieście.

Szczegółowy zakres rzeczowy i charakter planowanych zadań, zapisanych w dokumentach strategicznych, będzie określany w studiach wykonalności, zawierających niezbędne informacje o uwarunkowaniach ekonomicznych, społecznych, przestrzennych, technologicznych i instytucjonalnych planowanych projektów.

Udział społeczeństwa w procesie strategicznym

Punktem wyjścia do prac nad Strategią oraz ustalaniem jej zapisów było podejście partycypacyjne, którego przejawem były badania ankietowe, wywiady pogłębione, warsztaty strategiczne oraz konsultacje społeczne z mieszkańcami. Niniejsze podejście wymaga aby planowanie i proces realizacji Strategii odbywał się przy szerokim zaangażowaniu lokalnej społeczności, co wpłynie również na ukształtowanie miejskiej wspólnoty. Warunkiem niezbędnym dla właściwego przebiegu tego procesu jest transparentność podejmowanych inicjatyw, informowanie opinii publicznej o osiągniętych rezultatach oraz bieżących działaniach.

Nadzór społeczny nad prawidłową realizacją Strategii pełni **Komitet Sterujący**, w którego skład wejdą członkowie Rady Miasta Puszczykowa oraz lokalni liderzy opinii, będący przedstawicielami organizacji społecznych i pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorstw, jednostek naukowo-dydaktycznych, instytucji otoczenia biznesu, itp. Przewiduje się, że podczas posiedzeń Komitetu

Sterującego zwoływanych min. raz na 4 lata, przedstawiciele Zespołu Zarządzającego Strategią będą prezentować sprawozdanie z monitoringu Strategii, tj. dotychczasowy przebieg wdrażania założeń Strategii, zaawansowanie realizowanych inwestycji oraz przyszłe plany inwestycyjne Miasta, które posłużą osiągnięciu zamierzonych celów strategicznych. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie materiałów oraz organizację posiedzenia będzie Referat Promocji, Kultury i Sportu, przy współudziale pozostałych referatów Urzędu Miejskiego. Wnioski i uwagi artykułowane przez członków Komitetu Sterującego będą protokołowane i rozpatrywane na kolejnym posiedzeniu Zespołu Zarządzającego.

Komitet Sterujący pełni również rolę organu doradczego, szczególnie ważnego podczas prac nad ewentualną aktualizacją Strategii. Dzięki wiedzy i doświadczeniu członków, Komitet udzieli wsparcia Urzędowi Miejskiemu w diagnozowaniu obecnej sytuacji w mieście, wskazywaniu kierunków rozwoju, a także ustalaniu najistotniejszych wyzwań i problemów w sferach społeczno-gospodarczej i środowiskowej.

Partycypacja społeczna zapewnia współodpowiedzialność mieszkańców (zarówno młodych jak i seniorów, niepełnosprawnych, biznesu, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń itp.) za zrównoważony rozwój Puszczykowa. Władze Miasta dzięki mandatowi społecznemu, z wykorzystaniem kompetencji i możliwości sterują procesem strategicznym, jednakże jego realizacja powinna wykraczać poza ramy administracji samorządowej. Współdziałanie podmiotów działających w mieście, mieszkańców oraz administracji państwowej i samorządowej, powinno skupiać się zarówno na współpracy przy realizacji założeń Strategii jak i harmonizowaniu inicjatyw i przedsięwzięć podejmowanych przez lokalnych liderów z zadaniami i celami w określonych w dokumencie.

Realizacja części działań wskazanych w Strategii będzie skutkować tymczasowymi uciążliwościami dla mieszkańców, dlatego też niezwykle ważne jest ciągłe informowanie opinii publicznej o planowanych i bieżących działaniach oraz próba budowania poparcia mieszkańców dla podejmowanych przedsięwzięć. Rokroczne sprawozdania z monitoringu Strategii będą publikowane na stronie internetowej Miasta, a informacje o najistotniejszych projektach przekazywane za pomocą dostępnych kanałów komunikacji Urzędu Miejskiego.

Źródła finansowania

Głównymi źródłami finansowania inwestycji i działań określonych w Strategii będą:

- budżet Miasta Puszczykowo,
- środki pochodzące z funduszy i dotacji celowych będących w dyspozycji odpowiednich Ministerstw (np. Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej),
- środki pochodzące z Funduszy Unii Europejskiej (Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, programy sektorowe itp.),
- środki publiczne: krajowe i zagraniczne dedykowane podmiotom zewnętrznym działającym w mieście (m.in. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Program Operacyjny Polska Cyfrowa, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020),
- środki podmiotów prywatnych i osób fizycznych.

Podstawowym źródłem finansowania działań określonych w Strategii Rozwoju i Promocji Miasta Puszczykowa będą środki publiczne pochodzące z budżetu miasta. Pełna realizacja założeń Strategii

będzie również wymagać zaangażowania środków przewyższających możliwości budżetowe Puszczykowa. Ograniczenia finansowe miasta powodują, iż w znacznej mierze środki z budżetu miasta winny stanowić wkład własny do projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

Kluczowym źródłem finansowym, warunkującym skalę inwestycji prorozwojowych do roku 2020, są fundusze unijne. Od skuteczności w ich pozyskiwaniu i wpisywaniu się zaplanowanych zadań i projektów strategicznych w priorytety poszczególnych programów operacyjnych, zależy będzie zakres prowadzonego przez władze Miasta programu inwestycyjnego. Podstawowym źródłem pozyskiwania środków europejskich będzie **Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020**.

Istotną rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym miasta odgrywają również przedsięwzięcia finansowane ze środków prywatnych. Dotacje z programów operacyjnych, otwierają szerokie spectrum możliwości dla lokalnych organizacji i przedsiębiorstw, tworząc szansę na realizację innowacyjnych projektów inwestycyjnych i społecznych, o skali przekraczającej ich możliwości finansowe.

Instrumentem finansowym wartym rozważenia jest także Partnerstwo Publiczno-Prywatne (PPP), które umożliwia finansowanie wydatków majątkowych miasta (głównie inwestycyjnych), przy długoterminowym udziale kapitału prywatnego. PPP służy przede wszystkim realizacji inwestycji częściowo komercyjnych, które w istotny sposób przyczyniają się do rozwoju szeroko pojętej infrastruktury, służącej zaspokajaniu potrzeb lokalnej społeczności.

Ważnym narzędziem, dającym mieszkańcom realny wpływ na wydatkowanie miejskich pieniędzy oraz tworzenie przestrzeni publicznych i realizację tzw. „projektów miękkich” jest Puszczykowski Budżet Obywatelski. Projekty zgłaszane oddolnie przez mieszkańców Puszczykowa zwiększają poczucie wspólnoty społecznej, promują poczucie współodpowiedzialności za rozwój miasta, a nade wszystko pozwalają zaspakajać potrzeby mieszkańców w ich bezpośrednim otoczeniu.

Puszczykowo, poprzez zadania określone w Strategii, realizowane w zgodzie z Wieloletnią Prognozą Finansową i bieżącymi możliwościami finansowymi miasta, przy udziale środków zewnętrznych, powinno ukształtować na tyle silną bazę infrastrukturalną, gospodarczą i społeczną, aby mieszkańcy (obecni i przyszli) oraz inwestorzy, chętnie wiązali z miastem swoją przyszłość. Zapewnienie rozwoju społecznego i gospodarczego na terenie miasta, a tym samym wzrostu wpływów budżetowych, stanowi bowiem warunek konieczny do utrzymania dynamiki zrównoważonego rozwoju, także po zakończeniu realizacji Strategii.

12. Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitoring

Proces monitoringu Strategii wymaga wielokryterialnej analizy rozwoju miasta, jego sytuacji społeczno-gospodarczej oraz spójności kierunków rozwoju z wizją i celami strategicznymi ujętymi w dokumencie. Podstawowymi elementami składowymi przyjętego systemu monitoringu są:

- analiza wskaźników kontekstowych w odniesieniu do innych miast o porównywalnym charakterze;
- analiza wskaźników rezultatu dla poszczególnych celów strategicznych;
- analiza jakościowa zmian w strukturze przestrzennej i gospodarczej miasta oraz ocena działań podejmowanych przez podmioty zewnętrzne wpisujących się w założenia Strategii.

Miernikiem rozwoju miasta na przestrzeni czasu będą tzw. wskaźniki kontekstowe ogólnego rozwoju miasta. Umożliwią one ocenę zmiany stopnia rozwoju w podstawowych dziedzinach funkcjonowania miasta na bazie dostępnych statystyk i ewidencji. Do wskaźników kontekstowych przyjętych na potrzeby niniejszego opracowania możemy zaliczyć:

- saldo migracji;
- liczbę przedsiębiorstw wpisanych do rejestru REGON na każde 10 tys. mieszkańców (według sekcji);
- wskaźnik obciążenia demograficznego (stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym);
- wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych na 1 mieszkańca;
- udział dochodów własnych w dochodach ogółem budżetu miasta.

Celem uwiarygodnienia oceny rozwoju miasta, warto porównać wartości wskaźników kontekstowych do poziomów osiągniętych przez inne ośrodki miejskie o zbliżonej roli i charakterystyce. Analiza ta umożliwi zestawienie efektywności działań wszystkich podmiotów procesu strategicznego, szczególnie w średnio i długookresowej perspektywie. Dopuszcza się poszerzenie listy wskaźników kontekstowych, pod warunkiem, że ich wprowadzenie wpłynie na podniesienie jakości merytorycznej analizy rozwoju Puszczykowa.

Narzędziem służącym ocenie bieżących postępów w realizacji celów Strategii są wskaźniki rezultatu, które przypisano każdemu z celów strategicznych. Dane do obliczania ich wartości będą pochodzić z referatów i jednostek organizacyjnych wdrażających zadania określone w dokumencie, jak również z innych dostępnych źródeł statystycznych. Analiza rezultatów umożliwi obserwację zmian i trendów rozwojowych zachodzących w mieście i jego otoczeniu na skutek wdrażanych działań strategicznych.

Zadania strategiczne zostaną opisane poprzez ogólną koncepcję realizacji, uzasadnienie oraz wskaźniki pomiaru. Referat Promocji, Kultury i Sportu oprócz danych dotyczących zadań ujętych w dokumencie i innych programach operacyjnych uzyskiwanych z referatów Urzędu Miejskiego, winien monitorować również działania podmiotów zewnętrznych, które realizują założenia Strategii. Opisy przedsięwzięć podmiotów zewnętrznych powinny zostać zapisane w raporcie wraz z celami, którym odpowiadają.

Podmiotem odpowiedzialnym z ramienia Urzędu Miejskiego za proces kompletowania danych i sporządzania raportów z monitoringu będzie koordynator procesu zarządzania Strategią, czyli Referat Promocji, Kultury i Sportu. Zobowiązuje się poszczególne referaty i jednostki organizacyjne do przekazywania Referatowi Promocji, Kultury i Sportu informacji zwrotnych dot. rezultatów realizowanych i nadzorowanych przez nie działań strategicznych.

Na podstawie danych z poszczególnych referatów i uzupełnieniu ich o dane statystyczne sporządzany będzie Raport z monitoringu Strategii rozwoju i promocji Miasta Puszczykowa. Raport zawierać będzie opis działań zrealizowanych w ramach poszczególnych celów, analizę jakościową tych działań, zestawienie wskaźników rezultatu przypisanych poszczególnym celom strategicznym, a także analizę zmian wskaźników kontekstowych. Raport przygotowywany będzie przynajmniej raz w roku. Organem opiniującym jego treść będzie Zespół Zarządzający Strategią. Po prezentacji i akceptacji raportu na posiedzeniu Zespołu Zarządzającego raport będzie publikowany na stronie internetowej Urzędu Miejskiego, umożliwiając tym samym opinii publicznej zapoznanie się z jego treścią.

Ewaluacja

Zakres procesu ewaluacji Strategii jest znacznie szerszy aniżeli monitoring jej założeń. Koncentruje się bowiem zarówno na rezultatach wynikających z wdrażania projektów strategicznych, jak i na efektywności systemu zarządzania oraz prawidłowości procedur przyjętego procesu decyzyjnego.

Podstawowym celem działań ewaluacyjnych jest ocena zgodności wdrażanych projektów strategicznych z przyjętymi w Strategii zapisami, a także analiza zmian zachodzących w mieście zachodzących na skutek realizacji założeń dokumentu.

Jako metodę ewaluacji przyjęto procedurę typu *ex-post* (po). Wspomniany typ ewaluacji bada stopień osiągnięcia zamierzonych celów, ich koszt, pozwala ustalić to czego i z jakich powodów nie udało się zrealizować, a także jaki wpływ miała realizacja projektów strategicznych na interesariuszy (mieszkańców, przedsiębiorców, NGO itd.). Z uwagi na charakter oceny *ex-post*, przeprowadzenie pełnej ewaluacji będzie możliwe dopiero po zakończeniu okresu programowania Strategii, w momencie kiedy większość projektów zostanie zrealizowana, a informacje monitoringowe zostaną zebrane. W przypadku prowadzenia badania w innych okolicznościach (np. w momencie przystąpienia do ew. aktualizacji założeń dokumentu) raport ewaluacyjny zostanie dopasowany do stanu realizacji projektów oraz zakresu zebranych danych.

Raport z ewaluacji Strategii będzie wykonywany wg. metodologii przyjętej przez podmiot (zespół) wskazany do jej opracowania. Jego treść oparta będzie zarówno na przeprowadzanych badaniach ewaluacyjnych, jak i na ocenie danych zastanych, tj. przede wszystkim danych z corocznych raportów monitoringowych, ewidencji i statystyk. Analiza powinna objąć także stopień zgodności zapisów sporządzanych w danym okresie programów sektorowych z zapisami Strategii.

Podstawowymi kryteriami, które powinny zostać zastosowane w przypadku badania ewaluacyjnego są:

- Trafność – czy realizowane projekty pozwoliły rozwiązać zidentyfikowane problemy i były zgodne z założeniami dokumentu Strategii, w jakim stopniu zaplanowane cele oraz zadania odpowiadają potrzebom mieszkańców i innych interesariuszy Strategii.
- Skuteczność – w jakim stopniu realizowane projekty przyczyniają się do osiągnięcia zakładanych celów strategicznych.
- Efektywność – jaki jest stosunek nakładów finansowych i zasobów realizowanych projektów do osiągniętych produktów i rezultatów.
- Użyteczność – czy pojawiły się negatywne lub pozytywne efekty uboczne na skutek zrealizowanych zadań i czy rezultaty tych projektów są użyteczne dla mieszkańców (interesariuszy).
- Trwałość – czy zmiany, które zaszły na skutek realizacji projektów są trwałe i będą użyteczne przez długi czas.

Ponadto należy podkreślić, że istotną częścią ewaluacji Strategii jest analiza wskaźników kontekstowych. Wskaźniki kontekstowe odnoszą się do oddziaływania na rozwój Puszczykowa w znacznie szerszym rozumieniu, wykraczającym poza poziom poszczególnych projektów i ich bezpośredniego oddziaływania. Obrazują bowiem rozwój miasta w ujęciu całościowym, tj. uwzględniając działania innych podmiotów i interesariuszy, niekoniecznie wskazanych wprost w Strategii, ale mających wpływ na zrównoważony rozwój Miasta i jego otoczenia.

Podstawową rolą raportu ewaluacyjnego jest identyfikacja niedoskonałości i braków przyjętego programu strategicznego oraz wskazanie i wprowadzenie odpowiednich rozwiązań i udoskonaleń służących ich zniwelowaniu, po to, aby proces zarządzania strategicznego przebiegał sprawnie i nie

hamował dynamiki rozwoju miasta. Wnioski płynące z przeprowadzonej analizy ewaluacyjnej *ex-post* stanowią także niezwykle cenny materiał pomocny przy aktualizacji zapisów Strategii lub formułowaniu jej na nowo, pod kątem zmieniającej się sytuacji w Mieście i jego otoczeniu oraz pojawiających się nowych potrzeb i wyzwań rozwojowych.

Z uwagi na znaczną dynamikę uwarunkowań rozwoju miasta mechanizm ewaluacji zapisów dokumentu przewiduje rewizję priorytetów rozwojowych. Ewaluacja częściowa będzie dokonywana minimum raz cztery lata na posiedzeniu Komitetu Sterującego, podczas którego Zespół Zarządzający Strategią przedstawi częściowy raport ewaluacyjny, a członkowie Komitetu Sterującego dokonają jego oceny oraz potencjalnej zmiany priorytetów rozwoju Puszczykowa.

Załącznik nr 1

Strategia Promocji Miasta Puszczykowa (osobny dokument)